

HET LAND VAN NEVELE

Bijdragen tot de geschiedenis van Vosselare

SEPTEMBER
2012

JAARGANG
XLIII

AFLEVERING
3

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

A. Bollaert, J. Luyssaert Inleiding	3
A. Bollaert De boeiende geschiedenis van Vosselare	5
A. Bollaert, S. Derom 'Meirekasteel' en de 'Heerlijkheid ter Mere'	11
S. Derom, A. Huysman Het 'Goed ter Meersch'	41
A. Bollaert, S. Derom, A. Huysman Het 'Goed ten Broecke' of de 'Zevenbunder'	70
A. Bollaert, A. Huysman Het 'Poortakkersgoed'	85
A. Bollaert, S. Derom Het 'Leen ter Duust'	101
A. Bollaert, S. Derom Het 'Klein pachtgoed Vander Goes'	108
A. Bollaert, S. Derom De 'Kervynhoeve' of 'De Cluyse'	116
J. Luyssaert Glossarium	123
J. Luyssaert Het kerkelijk leven te Vosselare in de visitatieverslagen van bisschop Triest en deken Zachmoortel in de eerste helft van de 17 ^{de} eeuw	126
A. Bollaert 'Burgstern Noris', Duitse topvoetballers in Vosselare tijdens de Tweede Wereldoorlog	140
J. Luyssaert In memoriam Guido Schaeck, medestichter van de heemkundige kring Het Land van Nevele	155

INLEIDING

Tien jaar geleden overleed ons bestuurslid Marcel Michiels (*Vosselare 15 december 1924-Vosselare 19 oktober 2002*). Marcel kende zijn geboortedorp als geen ander en was een heemkundige in hart en ziel. Marcel was een boeiend verteller en iemand die als geen ander hield van de natuur, van Vosselare en van de mensen. Leergierig als hij was, betoonde hij enorm veel interesse in de vroegste geschiedenis van zijn dorp.

Zijn zin voor en inzicht in het waardevolle patrimonium dat we uit ons verleden hebben geërfd, konden we het best voelen toen Marcel zijn ouderlijke woning '*In den Vos*' eigenhandig en steen voor steen renoveerde. Met elke steen die hij keerde, was het alsof hij het verleden van zijn ouderlijke thuis nog een laatste keer voelde en betastte om hem dan voor altijd opnieuw in te metselen. Met het oog en de handen van een echte heemkundige heeft hij '*De Vos*' omgebouwd tot een restaurant dat zowel binnen als buiten de charmes van een landelijk eethuis tot in de kleinste details wist te bewaren. Zo zorgde hij ervoor dat het huidige uitgangbord op een kunstzinnige wijze werd geschilderd naar het model van het oude. Voor deze geslaagde restauratie ontving hij op 28 oktober 1988 een bekroning van het Verbond voor heemkunde in Oost-Vlaanderen.¹

¹ Bollaert, A. - Janssens, A. - Michiels, M. , "In den Vos" te Vosselare, in *Het Land van Nevele*, 1988, jg. XIX, afl. 4, p. 302-313.

Als herinnering aan de vele aangename jaren die we samen doorbrachten en als eerbetoon aan Marcel wijden we tijdschrift 3 van dit jaar integraal aan Vosselare met speciale aandacht voor de geschiedenis van de oudste hoeven en het kasteel. We konden hiervoor een beroep doen op het waardevolle onderzoekswerk van historica Sophie Derom (dienst Monumentenzorg en Architectuur stad Gent) die de vroegste geschiedenis van deze hoeven voor haar rekening nam. Dr. veearts Arsène Huysman beschreef de geschiedenis van de laatste halve eeuw van enkele van de oudste hoeven zoals hij dit zelf meemaakte. Hij woont in Zomergem maar is een geboren en getogen Vosselarenaar. André Bollaert beschreef vooral de geschiedenis van deze hoeven in de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw. Jan Luysaert onderzocht hoe katholiek de Vosselarenaren waren ten tijde van bisschop Triest (1622-1657) en André Bollaert besluit dit Vosselarenummer met een bijdrage over Duitse topvoetballers in Vosselare tijdens de Tweede Wereldoorlog.

André Bollaert
Voorzitter

Jan Luysaert
Erevoorzitter

DE BOEIENDE GESCHIEDENIS VAN VOSSLARE

Vosselare is tot op heden relatief weinig aan bod gekomen in ons tijdschrift *Het Land van Nevele*. Nochtans is deze vroegere gemeente historisch gezien een van de meest boeiende gemeenten uit het vroegere Land van Nevele.

Voor de meesten onder ons vormt Vosselare via de Lange Munt (vroeger De Dreef op het grondgebied Vosselare) één geheel met Nevele en gaat men ervan uit dat dit altijd zo is geweest. Niets is minder waar. Omstreeks het midden van de 19de eeuw stonden tussen de grens met Nevele en het kruispunt *De Vos* slechts twee woningen. Ook al was die fysieke verbondenheid er vroeger niet toch was de band met Nevele, of beter gezegd de *Stede van Nevele* en zijn heren veel groter dan de meesten vermoeden.

In 1460 bezat de heer van Nevele achttien lenen in de parochie Vosselare waaronder drie heerlijkheden: *ter Meersch*, *ter Meere* en *ter Duust*.¹ Dit lijkt erop te wijzen dat de heer van Nevele grote delen van Vosselare in leen heeft gegeven aan belangrijke families die hem diensten hebben bewezen of bij wie hij in het krijt stond. Zoals verder nog zal blijken was er een goede relatie tussen de familie vander Meersch (van het Goed ter Meersch) en de heer van Nevele. De heer van Mere of Meire was leenman van de heer van Nevele en had op zijn beurt het benoemingsrecht van de pastoor van Deinze en nog enkele parochies in het Land van Nevele.

Vosselare is vroeger ooit een afzonderlijke heerlijkheid geweest en zijn heer Thomas vanden Turre vinden we terug onder de deelnemers aan de Guldensporenslag. In 1122 staat een *Willelmus de Vurslare* samen met Walterus de Nivela vermeld als getuige in een oorkonde uitgevaardigd door Karel, graaf van Vlaanderen.² Enkele jaren later, in een oorkonde uit 1130, staat naast Lambertus van Landeghem ook een zeker *Balduin de Furslare* vermeld.³ Wanneer en op welke manier de heerlijkheid Vosselare werd samengevoegd met de heerlijkheid van de heer van Nevele kon niet worden achterhaald.

¹ R.A.G., Nevele 9, Leenboek van Nevele, 1460.

² Vercauteren F., *Actes des Comtes de Flandre (1071-1128)*, blz. 243.

³ R.A.G., Inventaris 20, Gysseling M, oorkonde nr. 30.

Er is de legende dat het Goed ter Meersch (en niet de heerlijkheid Meire of ter Meere) ooit eigendom was van de Tempeliersorde en dat *Jan vander Meersch van Nevele* als een der laatste ridders van de orde of als erfgenaam van een der laatste ridders van de orde in het bezit kwam van deze heerlijkheid waarvoor hij als leenman leenhulde verschuldigd was aan zijn leenheer, de heer van Nevele.

De omgeving rond de kerk van Vosselare in 1644. Rechtover de kerk een herberg. Naast de kerk het guldenhuis waar de koster woonde en daar rechtover de kerkdries waar zich een stenen waterput bevond.

Als we de ligging van het *Goed ter Meersch* bekijken op de kaart in het renteboek van 1644 waarvan een reconstructie in bijlage, dan stellen we vast dat de gronden die behoren tot de heerlijkheid *ter Meersch* in het midden gelegen zijn van de toenmalige parochie/gemeente Vosselare. Ze liggen ten westen van de *Herwegh* (nu Hoogstraat en Kouterstraat) en tussen de Gentstraat (de weg van Nevele naar Gent via het IJzeren Hekken of Hekje – in de volksmond beter gekend als het IJzeren Eeksen) en de Damstraat met een uitloper over de Damstraat die de *Kerkkouter* werd genoemd. Net op het uiteinde van deze kouter, die in 1644 nog bij het *Klein Goed ter Meersch* behoorde, is de kerk van Vosselare gebouwd. De vorm van het perceel laat vermoeden dat de Sint-Elooiskerk op de gronden van de *Heerlijkheid ter Meersch* werd opgericht evenals het *guldenhuis* van de aloude Sint-Elooisgilde. De kerk van Vosselare, voor het eerst vermeld in 1087, zou je eigenlijk een ‘*kouterkerk*’ kunnen noemen. Ze is opgericht midden de velden aan de rand van een grote kouter tussen Landegem en Bachte-Deinze.

In het midden van de 17de eeuw was er tussen Vosselarekerk en de grens met Landegem slechts één landbouwwuitbating namelijk het *Goed ten Broecke*, beter gekend onder zijn huidige naam *De Zevenbunder*. Rechtover de kerk stond een herberg, vermoedelijk *De Croone*, links van de kerk het *guldenhuis* (dat bewoond werd door de koster) en op de hoek van het huidige Vosselaredorp en de Damsstraat (nu Vosselaredorp 1) de restanten van een verlaten woning. De bewoning in Vosselare situeerde zich vooral langs de Meirstraat en de Moerstraat en in de onmiddellijke omgeving van de Gentstraat.

De recente opgravingen in Vosselare zouden ons nochtans een totaal ander beeld laten veronderstellen. Zo werden schuin over de kerk sporen teruggevonden van bewoning uit de Merovingische tijd en uit de vroege Middeleeuwen.⁴ Op de *kerkdries* rechtover de kerk (tussen de huidige Hoogstraat en Vosselaredorp), die vroeger eigendom was van de kerk, bevond zich een stenen waterput op enkele tientallen meter van de twee waterputten met houten bekisting die bij de opgravingen in 2010 werden ontdekt. Vanaf die waterput liep een dreef richting Nevele tot aan een van

⁴ De Logi Adelheid, Sporen van vroegmiddeleeuwse bewoning en restanten uit de Tweede Wereldoorlog in de schaduw van de Vosselaarse kerktoren, *Het Land van Nevele*, jg. XLII, 2001, afl. 3, blz. 3-16.

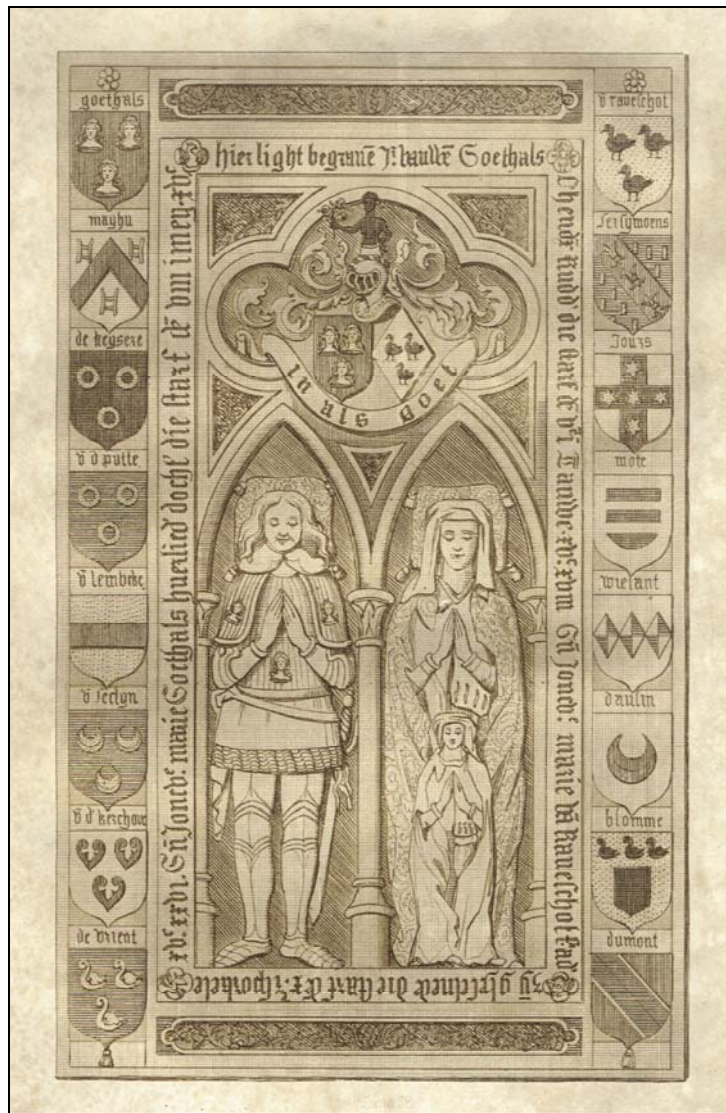
de zeven standplaatsen van de ommegang van O.L.Vrouw van Zeven Ween.⁵ De vroegste bewoning na het begin van onze tijdrekening werd dus zeker op een bepaald moment onderbroken want in het midden van de 17de eeuw was dit volledige gebied cultuurgrond geworden.

De opgravingen in 1990 op Landegemkouter rechtover *De Zevenbunder* toonden aan dat er bewoning was tussen +/- 1700 en 1500 vóór onze jaartelling en tussen +/- 900 en 1300 van onze jaartelling.⁶ Dit laatste gegeven zou dan kunnen te maken hebben met een vroege of de vroegste uitbating van het *Goed ten Broecke* (De Zevenbunder) dat in het bezit was van de Norbertijnenabdij van Drogen.

In hun geschiedenis van Vosselare hebben zowel van Hoorebeke in 1845 als De Potter & Broeckaert in 1867 het over verscheidene belangrijke families die ooit in Vosselare woonden en er hun kasteel of een verblijfplaats hadden in de 13de en 14de eeuw, zoals de familie Van der Coutren, Van Zillebeke, Van Zandtvoorde, Van der Vennet enz. Een van de belangrijkste van deze families was de familie Goethals van wie een fraaie 19de-eeuwse afbeelding van een grafsteen uit de 16de eeuw bewaard gebleven is. Zij woonden op het *Goed te Middernacht* een kasteelhoeve waarvan de ligging tot op heden niet exact werd teruggevonden. Enkel het toponiem *middernachtbult* behorende tot het grondgebruik van het *Goed ter Meersch* kon worden gesitueerd. Waren zij ooit heren van Vosselare of was dit de familie vander Meersch zoals bepaalde documenten laten uitschijnen?

⁵ De Potter F. & Broeckaert J., *Geschiedenis van Vosselare*, Gent, 1867, blz. 49.

⁶ Bourgeois, J. & De Mulder, G., Een grafheuvel uit de bronstijd en prehistorische perceleringen. Opgravingen 1990 op de kouter te Vosselare, Het Land van Nevele, jg. XXIII, afl. 4, p. 245-266

Grafsteen van de familie Goethals uit de vroegere kerk van Vosselare.
 Gravure uit Notice historique sur la commune et église de Vosselare door
 A.L. Van Hoorebeke, Gent, 1845.

Hoe dieper we graven in de geschiedenis van dit dorp hoe meer vragen er rijzen over dit dorp met een kerk die qua pracht en rijkdom nergens te lande zijn gelijke had. Een dorp dat op een zeker moment in de Middeleeuwen precies alleen scheen bewoond te zijn door ridders en herenboeren in de schaduw van de heer van Nevele *"die ene der aanzienlijkste heerlijkheden van Vlaanderen bezat, en, te oordeelen naar het denombrement van zijn leen eene schuur en eenen kelder noodig had ter grootte eener stadskerk, om de jaarlijksche opbrengst zijner leenmannen behoorlijk in te bergen"*.

André Bollaert

Poesele

⁷ De Potter F., *Aardigheden uit den ouden tijd*, Dendermonde, snelpersdruk E. Ducaju zoon, 1868, blz. 18.

‘MEIREKASTEEL’ EN DE ‘HEERLIJKHEID TER MERE’

De vroegste geschiedenis van de *Heerlijkheid ter Mere*

De *heerlijkheid (ter) Mere*, een van de belangrijkste en meest zelfstandige lenen van de heer van Nevele, was gelegen in de uiterste zuidoosthoek van Vosselare langs de grens met de gemeente Bachte-Maria-Lerne, waar nu nog het *Meirekasteel* of het *Kasteel van Vosselare* staat.

Rond het midden van de 14de eeuw droeg de heerlijkheid reeds de naam *hof ter Meere* en was zij in het bezit van de heer Van der Meere. Deze gegevens stonden op een grafsteen die zich midden de 19de eeuw nog bevond in de voorgevel van de vroegere kerk van Sint-Maria-Lerne.¹

*“Hier over hende deser kercken ligt begraven eenen Geerot De Key, filius Geerot, die overleet den 6 in maerte an. 1353. Ende heeft besedt up honderd roeden lands, liggende voor thof ter Meeren, een jaergetyde van thien grooten tsaers met drie lessen te doene in deser kercker up den zesten dach van maerte, de welcke 1000 roeden lands mynheere Van der Meere ghecocht heeft met andren landen met 10 grooten tsaers uitgaende ende waere tvoorschreven jaerghetyde niet gedaen en worde dat de 10 grooten commen ter kercken profyte.”*²

In 1413 verkochten Robrecht Van Leenbergem en zijn vrouw Mare Van Halewine een jaarlijkse erfelijke rente van 6 pond groten aan Zeger Damman. Deze rente was verzekerd op *haerliedere leenghoet ende heersscip ter meerre* en was een leen van de heer van Nevele.³

Jan Van Leeuwerghem hield het *hof en de heerlijkheid ter Meere* in 1460 in leen van de heer van Nevele. Het had toen een oppervlakte van 20 bunders verdeeld over Vosselare, St.-Jans-Lerne, Deinze en omgeving “...*leen gheheeten thof ter meere en(de) heerscip streckende In de voorsd. prochie In sendte jans lederne deynze groot twintich buondre...*”⁴ Jaarlijks inde de

¹ De huidige O.L.-Vrouw en St.-Jan-Baptistkerk werd gebouwd in 1877-1880.

² Van Hooerbeke A.L., *Notice historique sur la commune et église de Vosselaere*, Gent 1845, blz.12.

³ R.A.G. Diverse oorkonden, inventaris 124, nr. 760.

⁴ R.A.G. Nevele 9, Leenboek van Nevele, 1460.

heerlijkheid belangrijke heerlijke en erfelijke renten in geld en in natura. De laten moesten hun renten op St.-Stevensdag komen betalen. Indien zij aan die plicht niet voldeden, werd hun grond *“te wette”* gelegd. Op zijn grond mocht de heer van Meere wandelkoop, toekomst en doodkoop heffen. Er hingen toen reeds drieëntwintig lenen van de heerlijkheid af waarvan er tien te volle koop stonden, negen *“ter beste vrome”* en vier te halve koop. De heer van *ter Mere* hield nog een leen van de heer van Nevele in leen in Deinze. De leenman moest jaarlijks op Pasen een schaakbord *“verwapent alsoot behoort”* aan de heer leveren en wanneer hij een leen verhieft, was hij als verheffingsrecht eveneens een schaakbord schuldig.

De eigenaar van het *hof ter Mere* had hoge, middelste en lage rechtspraak; de heer mocht een baljuw, een sergeant en een volle bank van zeven schepenen aanstellen *“... om upt zelve ons voornoemd leen ende heerliche- de te moghen vanghene arresterene callengierne en andere wetelichede te doene...”*. De heer had verder recht op tol, gevonden en verbeurd goed, de nalatenschap van vreemdelingen en bastaarden en boeten tot 3 pond parisis. Hij mocht tevens het beste stuk roerend goed uit de nalatenschap van zijn laten opeisen.

De *heer van ter Mere* had vrije vogelvangst, jacht en visvangst op heel zijn grondgebied. Tweemaal om de zeven jaar mocht hij de straten van zijn heerlijkheid laten schouwen om te zien of ze wel goed onderhouden werden. Hij had het recht een jaarlijkse doorgaande waarheid te houden en feit- en dagwaarheden telkens hij dit nodig achtte. Tenslotte bezat de heer het patronaatschap over de kerk van Deinze. Hiertoe behoorden drie parochiekerken, namelijk Deinze, Meigem en St.-Jans-Leerne, zeventien beneficiën, de kapelanijen, kosterijen en de rechten aan deze kerken verbonden.

Jaarlijks moest de heer van Mere 6 pond groten betalen aan de heer van Nevele. Wanneer hij stierf, waren zijn erfgenamen 10 pond parisis en kamerlinggeld als verheffingsrecht schuldig; wanneer hij het leen verkocht, eiste de heer de tiende penning van de verkoopsom, relief en kamerlinggeld.⁵ Historicus Raf van den Abeele noemt dit leen *“een staat in de staat”*

⁵ R.A.G. Nevele 12, Renteboek 1512, folio 157 recto en 158 recto.

met misschien een nog oudere traditie dan ter Meersch en een veel grotere publiekrechtelijke betekenis.⁶

De Heerlijkheid ter Mere tijdens de 16de eeuw

*Meirekasteel en omgeving.
Gravure uit de 19de eeuw naar een schilderij uit de 16de eeuw.*

Vanaf het begin van de 16de eeuw was de heerlijkheid in het bezit van Reynault, heer van Brederode, Viane, Ledegem, Rollegen enz. Het opper- en neerhof, de mote, de wallen, grachten en singels met de daarbij horende landen, bossen, weiden en water hadden nog steeds een oppervlakte van 20 bunders (= 26,7 ha). De heerlijkheid bezat zesentwintig achterlenen

⁶ Van den Abeele Raf, Bijdragen tot de geschiedenis der landelijke heerlijkheden. Over het ontstaan en de territoriale constructie van de heerlijkheid Nevele, *Het Land van Nevele*, jg. XLI, 2010, afl. 4, blz.40/41.

gelegen in acht verschillende parochies: Deurle, Landegem, St.-Maria-Leerne, Nevele, St.-Jans-Leerne, Deinze, Vosselare en Meigem. Ze waren onderverdeeld in negentien grondlenen, zes tienden en een huis in Deinze genaamd *t'Shaec*.⁷

Het inkomen van de heerlijkheid in 1531 bedroeg:

- in penningrente en erfelijke pacht: 6 pond 14 schellingen 9 deniers parisis;
- in Noordhoutse haver: 24 halsters aan 9 schellingen parisis de halster;
- in ruwe haver: 12 halsters 7 achtelingen en 1/3 achtelingen aan 7 schellingen 6 deniers parisis de halster;
- 2 halsters rogge in Deinse maat aan 25 schellingen 6 deniers parisis de halster;
- 1 halster gerst aan 18 schellingen parisis;
- 22 kapoenen aan 5 schellingen het stuk;
- 29 hoenderen en een ½ hoender aan 2 schellingen het stuk;
- 4 paar handschoenen aan 12 deniers het paar;
- 12 halsters rogge Gentse maat aan 22 schellingen 9 deniers 1/2 parisis de halster;
- 12 deniers parisis van de tiende van het klooster van Deinze;
- de opbrengst van de tol op het bier: 12 halsters ruwe haver aan 7 schellingen 6 deniers parisis de halster;
- 3 bunders weiden te Rekkeling bij Deinze brachten 3 schellingen parisis op;
- de 13 wachtpenningen aan 1 denier parisis gaven 13 deniers parisis;
- de 9 opwoningen aan 1 denier parisis gaven 9 deniers parisis;
- tenslotte vormden het verheffingsrecht, het kamerlinggeld, de tiende penning op de verkoopsom van zijn gronden enz. een belangrijke inkomstenbron voor de heerlijkheid.

De uitgaven bedroegen:

- de onkosten van een waarheid die de heer gehouden had;
- de renten die de heer van Mere jaarlijks schuldig was aan de heer van Nevele;
- verschillende andere renten onder ander 11 schellingen 6 deniers parisis aan Filips de Grutere, 7 schellingen parisis aan de Heilige Geest van St.-Jans Leerne, 2 schellingen pars aan de kerk van Leerne enz.

⁷ R.A.G. Familiefonds 12r 1341, Heerlijkheid van der Meere 1535.

Het hof en het pachtgoed ter Mere werd in pacht gegeven. De pacht omvatte naast de 20 bunders leengrond nog 4 bunders erfgrond, een tiende die geheven werd op weiden in de omgeving van Deinze, een visserij en de tol op het bier. De pachter betaalde jaarlijks naast de pachtsom nog de 6 pond groten die de heer van Mere aan de heer van Nevele schuldig was; hij moest 8 halsters rogge, 8 halsters gerst en 8 halsters haver van zijn opbrengst aan de pastoor van Deinze afstaan en nog 3 of 4 pond parisis in heerlijke en kerkelijke renten betalen.⁸

In een oorkonde van 9 december 1535 staat dat Reynault, heer van Brederode, de kozijn van Filips van Montmerency, heer van Nevele, de heerlijkheid Mere heeft verkocht: “... ait mis a vente ou vendu a Baudouin mayaert pour Lui ou pour celluy quil vouldra denommer La terre et seigneurerie de la meere avecq ces appartenances et appendances tenue en fief dudit seigneur de nevele”⁹

Reynault heer van Brederode, vrijheer van Viane, burggraaf van Utrecht en heer van Hameyde en zijn echtgenote Philippa vander Mercke hadden ongetwijfeld financiële problemen. Ze hadden onlangs de heerlijkheid van Haverancourt gekocht en zagen zich verplicht “...omme meerder scaede te scuvene...” een aantal weiden, goederen, lenen en heerlijkheden in het graafschap Vlaanderen gelegen, te verkopen. Zij verkochten onder meer de heerlijkheid ter Mere.¹⁰

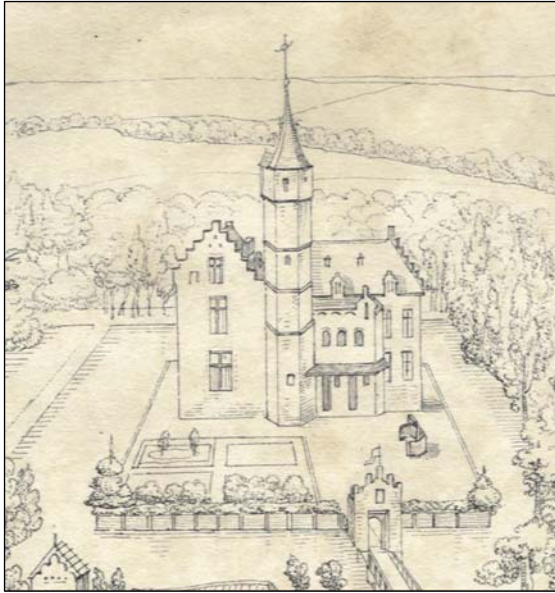
Kort daarna kocht Jan Viertale de heerlijkheid. In 1542 betaalde hij het relief en de tiende penning van de verkoopsom aan de heer van Nevele. Hij was gehuwd met Heilwich L’Hermitte die overleed in 1549.¹¹ In 1547 liet Jan Viertale een schilderij maken (toegeschreven aan de Antwerpse landschapsschilder Matthijs Cock of zijn broer Jeroom) van zijn kasteel en omgeving. Op het schilderij stond hij afgebeeld samen met zijn echtgenote en zijn drie kinderen. Nog op het schilderij stond een Spaanse ruiter, klaar voor de jacht, met een witte hazewind en verscheidene andere honden eromheen gevolgd door een klopjager met weitas, jachthoorn en een speer. In de achtergrond stond een reusachtige boom onder wiens kruin de vierschaar

⁸ R.A.G., Leenhof van Nevele, 2386, 9.12.1535.

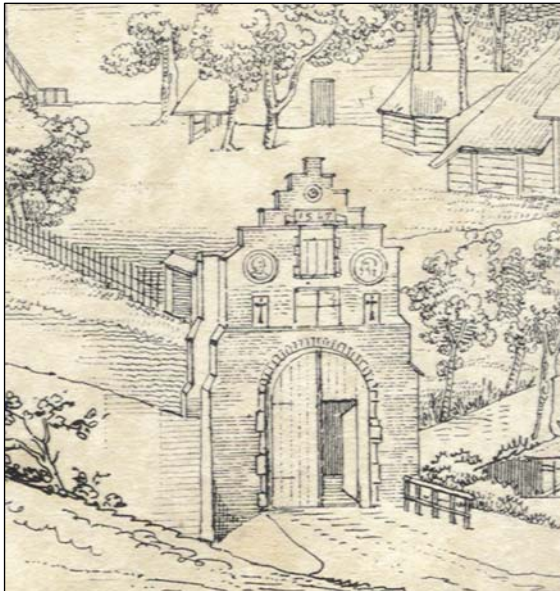
⁹ R.A.G., Familiefonds 1341, Heerlijkheid van der Meere 1535.

¹⁰ R.A.G., Nevele 136, Rekening van de hoogbaljuw van Poesele en het leenhof en het patronaat van Boekhoute, 1542-1543.

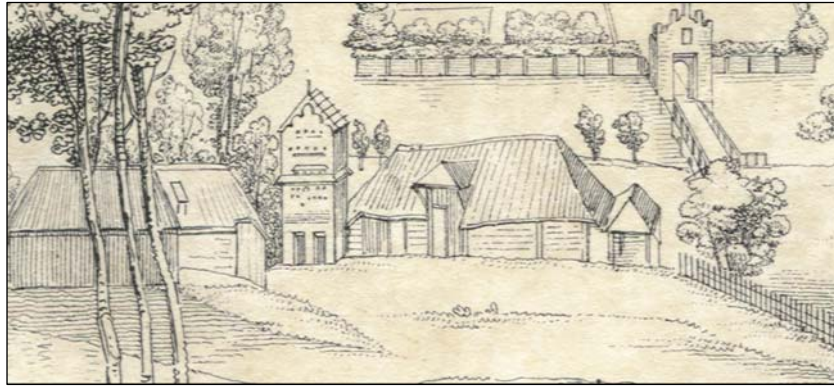
¹¹ R.A.G., Leenhof van Nevele, 1794, 14.08.1568.

*Meirekasteel in 1547
op een vierkante
mote met lusttuin,
wallen, inrijpoort en
de brug die van het
neerhof naar het
opperhof leidt.*

*De inrijpoort naar
het neerhof en
Meirekasteel in
1547.*

*De linkerhelft van het neerhof of de kasteelhoeve in 1547 met duiventoren.
In de achtergrond de wallen rond het kasteel
en de inrijpoort tot het opperhof.*

*De vierschaar die tijdens
de 16de eeuw zetelde
onder de grote linde die
zich aan de inkom van het
domein bevond. Links de
toegangspoort tot het
domein, daarachter de
rechterhelft van het
neerhof in 1547.*

zetelt. Een der rechters leest het vonnis van de beschuldigde voor. De baljuw die zich aan de linkerzijde van de schepenenbank bevindt houdt een rode roede omhoog. De proost en een Kapucijn staan achter de rechters. Een bode overhandigt aan de griffier een document en een boogschutter houdt een oogje in het zeil. Op enige afstand van de vierschaar staat een rechtsdienaer die een geschil tussen een man en een vrouw tracht te regelen. In de achtergrond zag men de torens van Sint-Maria-Leerne, Ooidonk, Gent en Deinze.¹² Dit schilderij bevond zich in 1867 nog in het kasteel van Vosselare. Op basis van dit schilderij werd de gravure gemaakt waarmee A.L. Van Hoorebeeke zijn werkje *Notice historique sur la commune et église de Vosselaere*, uitgegeven te Gent, in 1845 illustreerde. Zo kunnen we ons een beter idee vormen van de toestand van het kasteel en zijn directe omgeving in het midden van de 16de eeuw. Dank zij deze afbeelding en de getuigenis van de toenmalige burgemeester van Vosselare en Gustave de Kerchove d'Ousselghem weten we dat de vierschaar van de *heerlijkheid ter Mere* zetelde onder een reuzenlinde die op het uiteinde stond van de kasteeldreef en dat dit niet de legendarische boom *Meirelinde* was.¹³ De galg van de heerlijkheid bevond zich op zo'n 20-tal meter van *Meirelinde*.¹⁴

Helena Viertale, dochter van Jan, erfde de heerlijkheid na de dood van haar vader in 1559. Ze stierf vroegtijdig en haar nalatenschap ging naar haar zuster Kateline die gehuwd was met Michiel vander Haghen die heer van Mere werd. De *heerlijkheid ter Mere* bezat nog steeds dezelfde rechten en nu hingen er dertig lenen van haar leenhof af.¹⁵

In 1572 namen de erfgenamen van Nicolas Bytebier het goed in pacht. Van de 26 bunders land die tot het leen behoorden lag 1 bunder weide in Deinze, lagen 8 bunders land in Maria-Leerne en 17 bunders in Vosselare. De jaarlijkse pachtsom bedroeg 36 pond 16 schellingen 8 deniers grote en 33 stenen vlas aan 6 schellingen groten de steen en 16 schellingen groten in

¹² De Potter F. & Broeckaert J., *Geschiedenis van Vosselaere*, Gent, 1867, blz. 13-14.

¹³ Van Hoorebeke A.L., *Notice historique sur la commune et église de Vosselaere*, Gent 1845, blz.18.

¹⁴ De Potter F. & Broeckaert J., *Geschiedenis van Vosselaere*, Gent, 1867, blz 16. Over deze legendarische boom verscheen: De Grootte, S., "Zo dik als Meirelinde": over een verdwenen eeuwenoude linde in Vosselare, *Het Land van Nevele*, jg. XXXI, 2000, afl. 1.

¹⁵ S.A.G., Penningkohieren Vosselare, reeks 28, nr. 74/316.

renten plus het onderhoud van de gebouwen, geschat op 10 schellingen groten wat een totale som gaf van 38 pond 9 schellingen 5 deniers groten. Michiel vander Haghen behield het lusthof met de wallen, singels en tuinen in eigen bezit. Het was zijn zomerverblijf en werd dus nooit in pacht gegeven of verhuurd.¹⁶

De heer van Mere voerde verscheidene processen tegen de schepenen en de baljuw van Nevele en van de Oudburg die betrekking hadden tot hun respectievelijke bevoegdheden inzake rechtspraak en heerlijke rechten, waarin Michiel vander Haghen zijn rechten trachtte te verdedigen.

In 1587 hing nog een proces voor de Raad van Vlaanderen tussen Michiel vander Haghen die als aanklager optrad en Johanna Roose, de weduwe van Lieven van Sicleers die hoogbaljuw van de Oudburg was geweest. Laatstgenoemde eiste bij de dood van Jan Viertale, voorgaande heer van Mere, een “...zwarten lakenen tabbaert met fluweele geboort ende ghevoert met maerteren...” als beste hoofd op. Op 18 januari 1587 werd het vonnis geveld en Johanna Roose moest het beste hoofd teruggeven omdat Jan Viertale gestorven was in Antwerpen en dit gebied niet meer onder de jurisdictie van de Oudburg viel.¹⁷

De Heerlijkheid ter Mere tijdens de 17de eeuw

De volgende eigenaar van de heerlijkheid *ter Meere* was Lukas vander Haghen de zoon van Michiel. Hij was gehuwd met Clara Cottrel afkomstig uit een Franse familie die op dat ogenblik eigenaar was van de heerlijkheid Drongen.

Het pachtgoed binnen de wallen en zes percelen land, kouter en boomgaard die samen een oppervlakte hadden van 11,5 ha, werden in 1624 in pacht genomen door Lowys de Schepper. De heer van Mere behield het kasteel met de tuin en de omwalling en twaalf percelen land, bos en boomgaard in eigen bezit. Dit alles had een oppervlakte van 9,4 ha.¹⁸

¹⁶ R.A.G., Raad van Vlaanderen 7557, Sententies en appointementen interlocutoire, 1584-1587, folio 184 recto.

¹⁷ R.A.G., Leenhof van Nevele, 1812, 20.11.1675.

¹⁸ R.A.G., Nevele 1642, Landboek van Vosselare 1624.

Vervolgens kwam de heerlijkheid in het bezit van Filips François vander Haghen (+Gent 01.05.1667 en begraven in Vosselare), de zoon van Lukas die gehuwd was met jonkvrouw Joanna-Lucia Pardo.¹⁹ Zij hadden een dochter Clara Caroline die met Gillis Crombrugghe trouwde en een zoon Karel Ignatius vander Haghen die nog minderjarig was toen hij zijn vader verloor en de heerlijkheid erfde.²⁰

Gillis van Crombrugghe en zijn echtgenote eisten weldra een deel van de erfenis van Filips François vander Haghen op. De leengronden en het roerend goed die hij naliet werden geschat op 6.301 ponden 14 schellingen 3 groten. Gillis en Clara mochten aanspraak maken op een derde van de nalatenschap en kregen het kasteel op de mote, het neerhof en de wallen, de steenput, de brug met het poortje, de duiventoren, de poort van het neerhof, het woonhuis, de brouwerij, het wagenhuis, de paardenstal, de oude en de nieuwe schuur, de bomen, de boomgaarden enz.

Het overige deel van de heerlijkheid met de achterlenen, de rechten, het patronaatschap van Deinze en de opbrengst hieraan verbonden bleven eigendom van Karel Ignatius.²¹

In 1686 verkochten Gillis van Crombrugghe, heer van Reynsackere en Clara Caroline vander Haeghen het deel van de heerlijkheid dat zij opgeëist hadden aan Karel Ignatius.

De heer van Mere was op het einde van de 17de eeuw in het bezit van een dertigtal achterlenen waaronder *het Schaeckert* dat we vroeger reeds vermeld hebben. Het werd in leen gehouden door Filips vander Straeten en het bestond uit twee hofsteden gelegen in de stad Deinze aan de markt. Het stond "*ter trauwen en ter waerheden van synen heer*" en de leenman moest nog steeds als leendienst jaarlijks op Pasen een schaakbord met het wapen van de heer en de vrouw van Mere met acht kwartieren, in het *hof ter Mere* komen leveren.²²

¹⁹ R.A.G., Familiefonds nr. 1342, Leendenombrementen van de heerlijkheid vander Meere, 1652.

²⁰ R.A.G., Leenhof van Nevele, 1812, 20.11.1675.

²¹ R.A.G., Familiefonds 1342, Leendenombrementen van de heerlijkheid vander Meere, 1652.

²² R.A.G., Nevele 2245, Stukken betreffende de heerlijkheid van der Mere te Vosselare en omliggende, 1507-1678.

De Heerlijkheid ter Mere tijdens de 18de eeuw

Karel Ignatius vander Haghen huwde op 28 april 1711 met Marie Jacqueline Happaert, barones van Herdersem, vrouw van Rotselaar, Diegem en Wulfsberge. Zij stierf op 5 april 1712 op 20-jarige leeftijd; hij stierf op 25 september 1719. Hun dochter Marie Louise Colette Scholastica, geboren op het kasteel op 2 maart 1712 en op 23 maart in de kerk van Vosselare gedoopt, werd toen barones van Herdersem en vrouw van Mere en kwam onder de voogdij te staan van Boudewijn van Crombrugghe langs vaderszijde en Albert-Lodewijk Happaert langs moederszijde.

Op 8 april 1729 poogde Sigismond Murray, een nachtwaker en hellebaardier van de stad Gent, de 17-jarige Marie Louise vander Haghen te ontvoeren uit het klooster van Marquette bij Rijsel. Hij deed zich bij de abdis voor als een verre onbekende neef die belast was om haar naar het kasteel van Meire te brengen onder het voorwendsel dat haar voogd en oom langs moederszijde er stervende was en haar wou spreken. Toen hij werd afgescheept bleef hij de jonkvrouw met enkele gewapende kompanen achtervolgen tot aan *Meirekasteel* om haar te schaken en haar voogd te doden als hij weerstand bood; maar ze kon zich met haar voogd op het kasteel verschansen. Murray werd op 17 oktober 1729 hiervoor veroordeeld tot eeuwige verbanning uit de Nederlanden. Bij het niet naleven van de straf werd hij ter dood veroordeeld en zijn goederen verbeurd verklaard.²³

Marie Louise vander Haghen ging op 28 oktober 1730 een eerste huwelijk aan met Ignace Justus de la Tour Tassis, heer van Balegem.²⁴ Hij stierf op 17 oktober 1737 en ze hertrouwde op 7 juni 1740 met Guillelmus Dominicus du Bois, gezegd Van den Bossche (*07.08.1704) weduwnaar van Maria-Theresia Lantman van Notax. Uit haar eerste huwelijk met Ignace Justus de la Tour Tassis was een zoon Karel Ignace Justus geboren. Hij was nog minderjarig toen zijn vader overleed en hij erfde de *heerlijkheid ter Mere*.²⁵ In 1739 had Marie Louise vander Haghen de toelating verkregen van Mgr.

²³ Van de Castele Jozef, Een geschiedenis van Vosselare in 1845 door A.L. Van Hoorebeke te boek gesteld, in *Het Land van Nevele*, jg. XI, 1980, afl. 2, blz.100/101.

²⁴ R.A.G., Nevele 20, Leenboek, 1744-1756, folio 25 recto.

²⁵ R.A.G., Familiefonds 1342, zie vroeger.

J.B. De Smet, bisschop van Gent, om in het kasteel een kapel in te richten en gedurende haar leven er de mis te mogen laten celebreren. Deze toelating werd regelmatig door de bisschop verlengd, een laatste maal in 1857.

In een register "*Hantbouck omme vrouwe Maria-Louise-Coleta Scolastica van der Haghen, onderhouden by joncheer Guillelmus Dubois, dit van den Bossche sedert 1741*" vinden we iets meer over de wijze waarop de tienden der heerlijkheid toen verpacht en ingezameld werden. Zo staat hierin dat de pachters op de dag van de verpachting 2 schellingen groten op ieder pond voor wijngeld, 7 groten voor klopslag en eenzelfde som voor de armen dienden te betalen. Alle lasten waarmee de tienden belast waren, moesten ze op zich nemen en tweemaal in het jaar diende deze betaald op Allerheiligen en op Kerstdag. Het braakloof, de wortels, de aardappelen, het koolzaad en de vitsen die op grondgebied Deinze groeiden, werden niet verpacht en bleven aan de heer. De griffier van de heerlijkheid Mere moest in een van de gemeenten van het rechtsgebied van de heerlijkheid wonen. Hij was verantwoordelijk voor het beheer van de goederen en het opstellen van de akten en ontving als loon de twintigste penning over het geheel van de ontvangsten. De heer verhuurde zijn jachtrecht aan verscheidene personen en zijn recht van visvangst strekte zich uit over de Rekkelingen en de Deinse wateren.²⁶

In 1777 werd het *kasteel van Mere* niet meer door de eigenaars bewoond, noch als zomerverblijf gebruikt want het kasteel, de paardenstal en de tuin omgeven door wallen werden te huur gesteld. In de *Gazette van Gend* van 1 mei van dat jaar lezen we: "*een schoon, groot, geriefelyk ende welgelegen kasteel, met hovingen rond en achter hetzelve, gloriëtte en de andere geriefelykheden, rond in zyne wallen, gelegen binnen de prochie van Vosselaere, tegen degene van S.Maria-Lerne, lande van Nevel, genaemd het Kasteel van Meere*".²⁷ Marie Louise vander Haghen was overleden in het kraambed op 28 november 1742. Haar echtgenoot overleed te Gent op 10 december 1786.

²⁶ De Potter F. & Broeckaert J., *Geschiedenis van Vosselaere*, Gent, 1867, blz. 12.

²⁷ S.A.G., *Gazette van Gend*, 1 mei 1777.

Tijdens de beginjaren van de Franse Revolutie verbleven hier op het kasteel twee gevluchte Franse priesters, Alexandre Thierry (onderpastoor van Mont-Javoult, departement van de Oise) en J. de Labre (pastoor van Wailly, departement Pas-de-Calais) die mis lazen in de parochiekerk.²⁸ Bij de komst van de Fransen waren ook zij niet meer veilig en ook de kasteelbewoners vluchtten tijdelijk naar Holland en Duitsland.

Karel Ignatius de la Tour Tassis stierf hoogstwaarschijnlijk op jonge leeftijd want in 1798 was Petrus Livinus Du Bois (°03.04.1741) zoon van Guillelmus Domenicus en Marie Louise vander Haghen en baron van Herdersem, eigenaar van het *hof en de heerlijkheid ter Mere*.²⁹ Hij was gehuwd met Isabella-Francisca Rooman

Het einde van de Heerlijkheid ter Mere

Vervolgens ging de heerlijkheid over op Ferdinand, baron Du Bois et d'Herdersem, heer van Rotselaar, van Walsberge en van Meere, de zoon van Ignace Justus. Hij was gehuwd met Marie van Bouchout. Hij stierf op 15 maart 1829, zij op 8 maart 1838. Ze werden begraven op het kerkhof van Vosselare in hun familiekerk. Zij lieten drie dochters na: Sidonie, Victorine en Clémentine. Ferdinand was burgemeester van Vosselare van 1817 tot aan zijn dood in 1829. Hij werd opgevolgd door Judocus De Loof. De Loof overleed in 1830. Op zijn grafsteen in de muur van de rechterzijbeuk van de kerk stond in Romeinse letters: *"Hier vooren ligt ende wagten naer het aelgemyn Oordel Den zeer Eersamen Ser. Juds De Loof, fs Frans met zyne Famillie in zyn leven Burgemeester der voor deze Heerlyke (he)de van Meire en Schepen dezer Parochie overleden den 27 Augustr 1830. oudt 75jr ende zyne Eerste Huysvrouw Maria-Magdalena Schoubrouck FaAlexander. Overl. Den 21 Meye 1783 ..."*³⁰

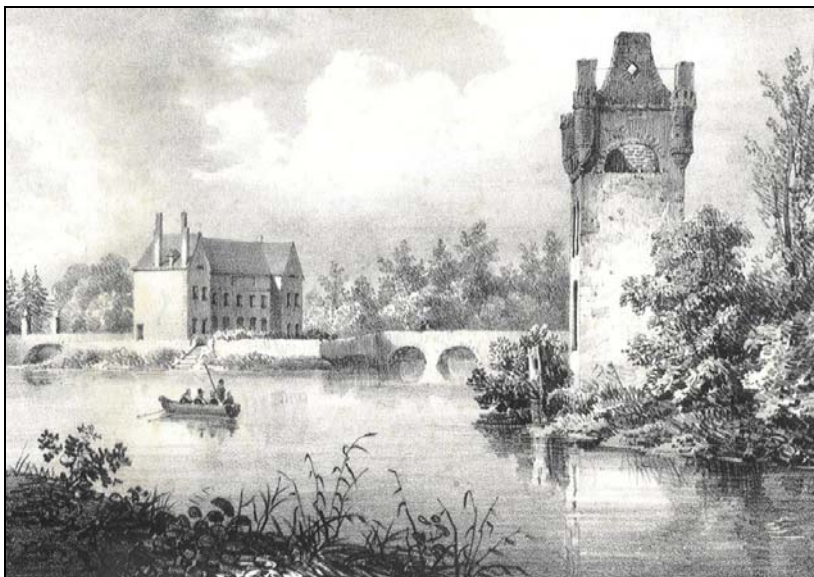
In het begin van de 19de eeuw huurde de kasteelheer van Poeke, Constantin de Preudhomme d'Hailly, die de reputatie had een fervent jager te zijn, het *Meirekasteel* tijdens het jachtseizoen.

²⁸ Van de Castele Jozef, Een geschiedenis van Vosselare in 1845 door A.L. Van Hoorebeke te boek gesteld, in *Het Land van Nevele*, jg. XI, 1980, afl. 2, blz.120.

²⁹ R.A.G., Nevele 23, Leendenombrementen 1778-1793, folio 159 recto.

³⁰ Van de Castele Jozef, Een geschiedenis van Vosselare in 1845 door A.L. Van Hoorebeke te boek gesteld, in *Het Land van Nevele*, jg. XI, 1980, afl. 2, blz.145.

Meirekasteel in handen van de familie de Kerchove d'Ousselghem

*Meirekasteel naar een gravure uit de eerste helft van de 19de eeuw.
Op de voorgrond het torentje in gotische stijl dat zich op een eilandje
in de wal bevindt.*

In 1843 kwam *Meirekasteel* in het bezit van de familie de Kerchove d'Ousselghem door het huwelijk van Clementine Du Bois met Gustave de Kerchove d'Ousselghem (1803-1881).

Het was Gustave die wat nog restte van het middeleeuws slot liet verbouwen tot een nieuw kasteel onder de leiding van de Gentse architect Louis Minard³¹, een eerste maal in 1856 en een tweede maal in 1873. In 1848

³¹ Louis Minard (°Gent, 7 juni 1801 - †Gent, 5 augustus 1875) was een Vlaams architect en gemeenteraadslid van Gent. Hij was de zoon van een Franse soldaat en zijn Gentse echtgenote. Louis Minard studeerde te Gent en gaf enige tijd les in het Nederlandse Den Haag. Hij maakte vooral naam als architect van klassieke bouwwerken zoals zijn eigen huis in Gent, de Sint-Adrianuskerk van Adegem en de Minardschouwburg in Gent. Hij kreeg opdrachten van private personen en tekende kastelen, landhuizen, herenhuizen, scholen en kerken. Maar hij ontwierp ook gebouwen in neogotische stijl en neoromaanse stijl, respectievelijk de Sint-Martinuskerk van Burst en Sint-Gertrudiskerk van Wetteren. Minard liet de

werd ook een ijskelder gebouwd. Deze bleef in gebruik tot de jaren dertig van vorige eeuw.

Op een eilandje in de slotwal bevindt zich een bakstenen torentje met aanbouw in gotische stijl waarin in 1830 vermoedelijk de oude gotische koorvensters van de kerk van Vosselare zijn verwerkt waarvan sprake is in een verslag van de Koninklijke Commissie der Monumenten in 1863.³² Het werd eertijds ten onrechte als een duiventoren aangezien.

Net als zijn schoonvader werd Gustave burgemeester van Vosselare. Voor zijn huwelijk zetelde hij van 1831 tot 1835 in de Senaat als lid van de katholieke partij. Van 1860 tot aan zijn dood was hij lid van de raad van bestuur van de *Koninklijke maatschappij voor Landbouw en Plantkunde* te Gent. Op de Visserij laat hij een serre bouwen, voorzien van speciale verwarming, bloembakken met smeedijzeren versieringen, enz. en hij neemt regelmatig deel aan wedstrijden van bloemensierteelt.

Gustave was ook lid van *Redoutes Gantoises*, een organisatie die zich bezig hield met het organiseren van bals, concerten en mondain vermaak meestal voor een goed doel.³³

De familie de Kerchove d'Ousselghem behield haar woning in de Gouvernementstraat en bewoonde het kasteel vanaf 1843 als buitengoed.³⁴

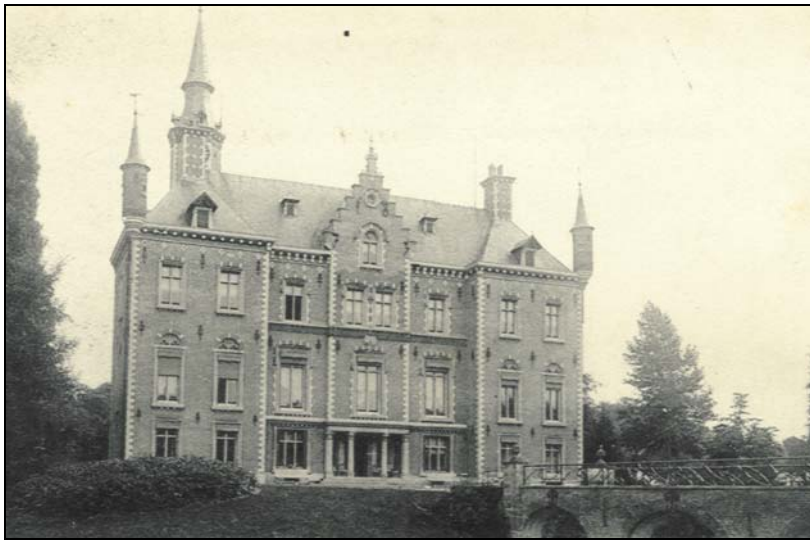
Arnold de Kerchove d'Ousselghem (1844-1919) volgde zijn vader op en werd eveneens burgemeester van Vosselare. In 1866 huwt hij Marie Victorine Adèle de Neve de Roden (1847-1912), dochter van baron Philippe Victor. In 1879 vinden we hem op de ledenlijst van de *club des nobles* op

Minardschouwburg bouwen (1847) op eigen kosten als reactie op de Franse schouwburg en opera in Gent. Die werd gebruikt tot in 1898 wanneer de Nederlandstalige schouwburg verhuisde naar het Sint-Baafsplein. Louis Minard had een grote collectie van oude voorwerpen die later in het Bijlokemuseum en het Louvre te Parijs terechtkwamen. De koningen Leopold I en Leopold II behoorden tot zijn kennissenkring. Architect Louis Minard werd begraven op het Campo Santo te Sint-Amandsberg (Gent). (Bron: http://nl.wikipedia.org/wiki/Louis_Minard)

³² Lanclus K., *Bouwen door de eeuwen heen, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur*. Deel 12n1, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Gent, Kanton Nevele, Turnhout 1989, blz. 369-370.

³³ Lambrecht C., *De adel in het kanton Nevele (1829-1880)*, in *Het Land van Nevele*, jg. XI, 1980, afl.4, blz. 248-249, 262, 287.

³⁴ Lanclus K., *ibidem*.

Het kasteel van Vosselare naar de plannen van architect Louis Minard in het begin van de 20ste eeuw.

de Kouter in Gent. Hij was ook een tijdlang provincieraadslid voor het kanton Nevele.

In 1890 ziet de bewoning op het kasteel eruit als volgt: Arnold de Kerchove d'Ousselghem, zijn echtgenote Marie Victorine de Neve de Roden, zijn moeder Victorine Dubois dit van den Bossche (†Gent december 1901), koetsier Angelus Porré (°Olsene 1862), tafeln knecht Henri Vermeirsch (°Petegem-Oudenaarde 1864) en dienstmeiden Ludovica De Bonte (°Sint-Niklaas 1853), Leonie Vincent (°Poeke 1866) en Gertrude Severeys (°Maaseik 1863). De situatie van het personeel, een koetsier, een dienstknecht en minstens een kamermeid en een keukenmeid bleef bestaan tot omstreeks 1920.

De vernieling en de heropbouw van het kasteel

Arnold de Kerchove d'Ousselghem overleed kinderloos te Gent op 4 januari 1919. De begrafenisplechtigheid had plaats in de Gentse Sint-Niklaaskerk op donderdag 9 januari om 10u30 waarna de afgestorvene werd bijgezet in de grafkelder van de familie op het kerkhof van Vosselare.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog had het gebouw zeer veel schade geleden door de beschietingen van de Fransen die het kasteel onophoudelijk bestookten omdat er zich Duitse troepen bevonden. Wat restte van het kasteel werd in 1920 gesloopt. In 1923-1924 werd het kasteel volledig heropgebouwd o.l.v. Van Herreweghe-De Wilde.³⁵

Na het overlijden van Arnold komt het kasteel in handen van zijn neef en petekind Marcus Jozef Marie Ghisleen (°Gent 06.03.1882 - †Vosselare 07.11.1962), zoon van Eduard Franciscus (°Gent 2.01.1846 - †Landegem 10.06.1926) uit zijn tweede huwelijk met Pharaïlde Julie de Pret Roose de Calesberg (1850-1933). Hij was op 8 juli 1913 in Kapellen gehuwd met Christiane de Pret Roose de Calesberg (°Antwerpen 2.11.1889), dochter van Daniël Jacobus en Margaretha Marie della Faille de Waerloos.

Het echtpaar verhuist officieel op 16 februari 1921 van het kasteeltje op de Poeldendries in Landegem (in de volksmond beter gekend als het Kasteel Mahy) naar Vosselare met hun vier kinderen Alain (°Antwerpen 19.04.1914), Josse (°Landegem 03.04.1916), Sabina (°Gent.20.01.1919) en

³⁵ LANKLUS K., *ibidem*

Ives (°Sint-Martens-Latem 07.02.1920). Ze bewonen er het kasteeldomein samen met Marie Victorine de Neve de Roden. Later worden nog twee kinderen geboren Renaud (°Kapellen 14.07.1922) en Edgard (°Gent 27.02.1929). Marc de Kerchove d'Ousselghem was doctor in de rechten. Net als zijn peetoom werd hij burgemeester van Vosselare. In 1958 werd hij als burgemeester opgevolgd door zijn zoon Alain.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog moet men op het kasteel en de erbij horende gebouwen het gezelschap dulden van de Duitse 2de Compagnie Infanterie Divisie Nieuwsafdeling 17. Renaud meldt zich als vrijwilliger bij het leger en werd ondergebracht bij de 3de compagnie het 21ste bataljon fusilliers. Op 13 augustus 1945 werd hij gedood bij de ontploffing van een mijn te Losheim (Nordrhein-Westfalen). Vanaf 1942 verlaten de kinderen het kasteel en op 10 juli 1943 overlijdt Marie Victorine de Neve de Roden.

Alain blijft op het kasteel wonen. Hij huwt op 22 juli 1947 te Deurle met Nicole de Spoelberch (°Deurle 07.07.1920). Zij krijgen een zoon Renaud (°Gent 16.04.1951) genoemd naar zijn oom die in 1945 in Duitsland om het leven kwam. Alain werd de laatste burgemeester van Vosselare. Na de fusie werd hem de titel van ereburgemeester toegekend. Hij overleed te Deinze op 7 april 1984.

Renaud huwt Régine de Schietere de Lophem (° 26.05.1953) dochter van Jacques en Jeanne Orban de Xivry. Zij hebben één zoon Jean (°1989) en blijven op het kasteel wonen tot 2001.

Nieuwe eigenaars

In 2001 verkoopt Renaud het kasteel en de bijhorende gronden aan Gaëtan Hannécart en Bénédicte Van de Vyvere. Het oude kasteel wordt afgebroken en in 2004 vervangen door een nieuw kasteel naar de plannen van het architectenbureau Xavier Donck & Partners uit Deinze³⁶. Ook de tuin wordt heraangelegd. Hiervoor wordt een beroep gedaan op het internationaal tuinarchitectenbureau *Wirtz International* uit Schoten.³⁷

³⁶ Voor meer info zie: www.xavierdonck.com

³⁷ Jacques Wirtz begon met het aanleggen van tuinen in 1948 als een klassiek ontwerp-bouwbedrijf. Hij maakte ontwerpen in de avonduren en legde overdag tuinen aan. Deze parallelle, in België nogal gangbare structuur ontwikkelde zich

Het neerhof van het kasteel treedt buiten de eeuwenoude omwalling

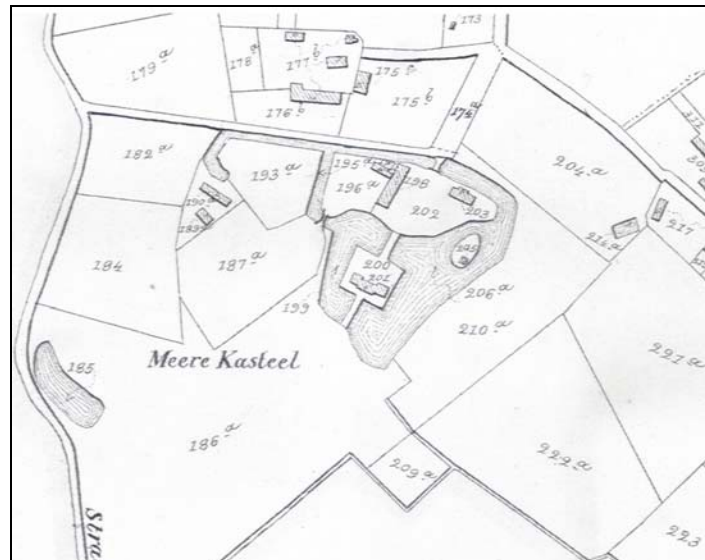
Bij de werken die destijds naar de plannen van Louis Minard werden gerealiseerd, werden ook de site van het kasteel en de hoeve volledig herschikt. Het neerhof dat steeds binnen de slotgrachten gelegen was, werd nu buiten de omwalling van het kasteel en het vroegere neerhof opgericht in het verlengde van de Meirestraat. In de Atlas der Buurtwegen van Vosselare uit 1843 wordt het nieuwe neerhof van het kasteel 't *Goed ter Meire* genoemd.

De volksoverlevering wil dat dit huis in 1859 gebouwd werd voor een gezin met 14 kinderen. Dit verhaal klopt niet helemaal maar er zit toch een zekere vorm van waarheid in. Het laatste neerhof binnen de wallen werd bewoond door Seraphin Voet (°Machelen 19.04.1825-†Vosselare 13.10.1874) en zijn echtgenote Francisca Van Haezebrouck (°Anzegem 05.02.1829-†Vosselare 08.12.1898). Toen de nieuwe neerhofwoning of kasteelhoeve werd gebouwd, hadden ze zes kinderen die op het oude neerhof waren geboren: Marie-Emilie (°1852), Marie-Mathilde (°1853), Bernard (°1855), Emile (°1856), Raymond (°1858) en Marie-Leonie (°1859). In de nieuwe ruime neerhofwoning werden nog negen kinderen geboren: Frederik (°1861), Rosalia (°1862), Marie-Romanie (°1863), Marie-Louise (°1865), August (°1866), Gustaaf (°1868), Regina (°1870) en de tweeling Marie-Julie en Marie-Sylvie (°1872). In totaal werden in het echtpaar Voet-Van Haezebrouck vijftien kinderen geboren in een periode van eenentwintig jaar.

gedurende zo'n 50 jaar tot in 1989, toen het ontwerpbedrijf Wirtz International zich als afzonderlijk bedrijf afsplitste van het bouwbedrijf Wirtz Tuinarchitectuur. Hij kreeg het gezelschap van zijn zonen Martin Wirtz in 1986 en Peter Wirtz in 1990, die nu samen aan het roer van het bedrijf staan. Momenteel heeft Wirtz International 13 mensen en Wirtz Tuinarchitectuur 44 mensen in dienst. Hun meest bekende project is Les Jardins du Carrousel van het Louvre in Parijs. Dit project is het resultaat van een wedstrijd uit 1990. Deze daktuin van 3,6 ha werd op initiatief van president Mitterrand gebouwd op een nieuwe ondergrondse parking en expositieruimtes. Het project is een formele tuin met een waaierpatroon van 12 radiale heggen en verhoogde groene kamers aan beide zijden van de triomfboog. Deze heggen staan in een verzonken tuin die beschermd wordt tegen het drukke verkeer en lawaai van Parijs. Ze omkaderen de kleine boog als een poort naar de Jardin des Tuileries en herbergen een collectie van 20 beeldhouwwerken van Maillol. (Bron: www.wirtz nv.be)

De situering van Meirekasteel en het 't Goed ter Meire in de Atlas van de Buurtwegen van Vosselare uit 1843. De huidige kasteelhoeve (neerhof) staat er nog niet op afgebeeld.

De situering van Meirekasteel op de Popp-kaart. Hier staat de huidige kasteelhoeve (neerhof) wel al afgebeeld.

Drie kinderen stierven vroeg: Marie-Romanie in 1869 en Marie-Emilie en Marie Sylvie in 1872.

In 1867 werkten op de hoeve vijf knechten die een na een de hoeve verlieten naarmate de kinderen ouder werden en mee konden ingeschakeld worden in het werk op de hoeve.

De familie Voet bleef op de kasteelhoeve wonen maar baatte vermoedelijk steeds maar minder grond uit. Waar er in de periode 1890-1910 nog negen kinderen op de boerderij verbleven met minstens één knecht zijn er tien jaar later nog vier familieleden Voet en minstens twee knechten. In de periode vóór en na de Eerste Wereldoorlog zijn er enkel nog Raymond en zijn zuster Marie-Leonie Voet en slechts één knecht ingeschreven in het bevolkingsregister op de kasteelhoeve. In 1921 zou een kleindochter van Seraphin Voet de kasteelhoeve overnemen.

Rosalia Voet (°Vosselare 01.05.1862 - †Hansbeke 11.11.1942) die op 11 april 1888 gehuwd was met Theophiel Hertoge (°Hansbeke 20.02.1860 - †Vosselare 18.02.1935) ging na haar huwelijk bij haar schoonouders inwonen. Een van hun dochters Mathilda Maria Elodia (°Vosselare 05.06.1891 - †Vosselare 31.10.1951) huwde in Vosselare op 16 juli 1921 met Cyriel De Winter (°Vosselare 23.08.1888 - †Vosselare 01.10.1960). Cyriel was een zoon van Camillus. Hij kwam van het *Klein pachtgoed vander Goes* dat eerst door zijn ouders en daarna door zijn broer René werd uitgebaat. Zij kwamen in 1921 op de kasteelhoeve wonen. Deze was toen reeds enkele jaren alleen nog bewoond door Raymond Voet, zijn zuster Marie-Leonie en een knecht. Marie-Leonie verliet de hoeve in 1927. Het jaar daarop op 8 april 1928 overleed Raymond als laatste telg van de familie Voet op de kasteelhoeve.

Antoon De Winter (°Vosselare 18.01.1930 - †1990) gehuwd met Elza Van de Veire (°1929 - †2000) volgde zijn vader op. Hij baatte om en rond het kasteel een landbouwbedrijf uit van ongeveer 30 ha.

In 1989 werd hij opgevolgd door zijn zoon Geert (°1968) gehuwd met Leen Pauwels (°1970) uit Baarle. Zij hebben drie kinderen: Sarah, Annelies en Stijn. In 1995 kochten Geert en Leen de hoevewoning en de bedrijfsgebouwen van Renaud de Kerchove d'Ousselghem. Op het bedrijf dat ze

vandaag uitbaten wordt aan landbouw (aardappelen, maïs, gras) en vee-
teelt (melkkoeien, varkens) gedaan.

André Bollaert, Poesele
Sophie Derom, Gent

*Met dank aan de heer en mevrouw Antoon en Maria Blomme-Everaert,
mevrouw Roza Everaert en de heer en mevrouw Geert en Leen De Winter-
Pauwels voor hun gewaardeerde medewerking.*

De legendarische Meirelinde op het einde van de 19de eeuw.

Meirekasteel na de beschieting door de Fransen in oktober 1918.

*Voorzijde Meirekasteel
zo'n halve eeuw geleden.*

*Burggravin Christiane de Spoelberch met naast haar eerste schepen Felix
Everaert van het Poortakkersgoed.*

Luchtfoto van Meirekasteel tijdens de jaren negentig van vorige eeuw naar een prentkaart verstuurd door Renaud de Kerchove d'Ousselghem.

Het nieuwe Meirekasteel in augustus 2012.

*Cyriel De Winter en Maria Hertoge van de kasteelhoeve
begin de jaren dertig van vorige eeuw met hun kinderen
Achiel, Irené, Antoon, Godelieve en Maria.*

*Arnold de Kerchove d'Ousselghem
(*5 mei 1844 - †4 januari 1919).*

*Marc de Kerchove d'Ousselghem
(°6 maart 1882 - †7 november
1962).*

*Christiane de Pret Roose de Cales-
berg (°2 november 1889 - †11 au-
gustus 1978) echtgenote van
Marc de Kerchove d'Ousselghem.*

BIJ DE HAARD, het populaire maandblad van de 'Boerinnenbond' (nu KVLV) publiceerde in oktober 1952 een foto van Maria Hertoge aan de Leuvense stoof in de beste plaats van de kasteelhoeve.

Huwelijksfoto van Antoon De Winter en Elza Van de Veire in 1960. De foto werd genomen in de studio van fotograaf A.Verstraeten en Zoon in Deinze.

De kasteelhoeve, naar een ontwerp van de Genste architect Louis Minard, in augustus 2012.

De huidige bewoners en eigenaars van de kasteelhoeve Geert en Leen De Winter-Pauwels op hun trouwdag in 1989.

HET 'GOED TER MEERSCH'

De vroegste geschiedenis

De naam van het pachtgoed is afkomstig van de familie *van der Meersch* die, hoogstwaarschijnlijk vanaf de 14de eeuw eigenaar was van dit goed.

We ontmoeten voor de eerste maal de naam *van der Meersch* in een oorkonde van 20 juni 1344, waarin een zekere Jan van der Meersch als baljuw van het Land van Nevele optreedt.¹ Andere vermeldingen van leden van die familie stonden op de grafstenen in de kerk van Vosselare die samen met de oude kerk verdwenen:

- '*Joncfrauwe mergriete jans van der mersch dochter*' die in 1368 stierf.
- '*Jan van der mersch van nevele*' die op 21 maart 1412 overleed en '*joncvrauwe Marie van den pitte*' die op 15 juni 1378 stierf en samen begraven liggen.
- '*Jan van der Mersch van nevele jans zone*' overleden op 21 september 1454 en zijn echtgenote '*clara van der munte*' gestorven op 28 oktober 1450.
- '*jan van der meersch van nevele jans zone*' die op 25 oktober 1469 stierf, ligt samen met zijn echtgenote '*joncfrauwe lysibette fa jans van den heecoute*' begraven.²
- Het was de familie van der Meersch van Nevele die volgens de overlevering de broederschap of de gilde van Sint-Elooi in de kerk van Vosselare oprichtte.³
- In 1379 schonk Jan van der Meersch "*(...) ute groete devocie tote mine heere sente loys (...) een kostelijk (...) heleghe sacrements tafele (...)*" met in het midden de voorstelling van het laatste avondmaal en voorzien van het wapen van de familie van der Meersch en verscheidene mooi beschilderde glasramen. Hij schonk ook een prachtige preekstoel waarop eveneens zijn wapen ingesneden was. Het voorkomen van een preeks-

¹ R.A.G., Leenhof van Nevele, supplement 20-06-1344.

² Een geschiedenis van Vosselare in 1845 door A.L. Van Hoorebeke te boek gesteld, vertaling door Jozef Van de Castele verschenen in *Het Land van Nevele*, juni 1980, jg. XI, aflevering 2, blz. 127, 128, 137, 143.

³ Een geschiedenis van Vosselare in 1845, ibidem, blz. 112.

toel in deze periode was een relatief vroeg verschijnsel.⁴ In ruil hiervoor vroeg hij aan de pastoor voor de zielenrust van zijn voorouders, ouders en zijn echtgenote, die in 1378 overleden was, te bidden. Hij vroeg ook aan de pastoor van Vosselare voor zijn zielenrust te bidden als hij "*van live ter doot sal syn gevaren*" en om bij zijn "*voerschreven wive te worden begraven in de voerseide kerke*".⁵

- Jan van Fosseux, heer van Nevele, deed in 1395 een schenking aan Jan van der Meersch uit dank voor zijn bewezen diensten. Hij kreeg alle goederen nagelaten door Hendrik van der Meersch en Jan van Gouderghem die zonder erfgenamen gestorven waren waardoor hun nalatenschap naar gebruik in het bezit kwam van de heer.⁶

Uit deze verschillende gegevens blijkt duidelijk dat de familie 'van der Meersch' in de vroegere geschiedenis van Vosselare een voorname rol speelde.

Het *Goed ter Meersch* waarvan we de oudste vermelding in 1442 vonden, was toen eigendom van Jan van der Meersch van Nevele en werd in pacht gegeven voor een termijn van negen jaar aan Lauwereins Meere voor de jaarlijkse som van 23 pond groten, 3 stenen vlas en 12 kapoenen.⁷

In 1460 hield zijn zoon Jan van der Meersch drie lenen in Vosselare waaronder het *Goed ter Meersch*, twee lenen in Lotenhulle, een in Nevele en een in Landegem. Het *Goed ter Meersch* had toen een oppervlakte van 33 bunder (= 44,12 ha). De eigenaar van het goed had een aantal rechten. Zijn laten waren hem erfelijke rente verschuldigd, hij mocht een baljuw aanstellen "*ome syn recht te bewaerne, herven ontherven metter wet van nevele*", hij mocht boeten heffen tot drie pond parisis, hij had tolrecht, recht op verdwald en verbeurd verklaard goed en op de nalatenschap van een bastaard. Hij inde markgelden, doodkoop en toekomstgeld. Tot het

⁴ Stockman Luc, De schenking van ridder Jan van der Meersch (1380), in *Het Land van Nevele*, jg.XXIV, 1993, afl. 4, blz. 315.

⁵ R.A.G., Bisdom 2114, kopie, 1379.

⁶ R.A.G., de Ghellinck-Vaernewyck, karton XIV, oorkonde 1764, 4 november 1395.

⁷ S.A.G., reeks 301, Jaarregister van de Keure, nr. 37, f 32r, 22-11-1442.

Goed ter Meersch behoorde nog een achterleen en twee schoven van de tiende op twee bulken gelegen bij het goed.⁸

In de oudst bewaarde rekeningen van het Patronaatschap van Boekhoute vinden we dat de eigenaars van het *Goed ter Meersch* reeds vanaf het midden van de 15de eeuw een leen uitbaten in Boekhouteambacht dat van het Patronaatschap van Boekhoute afhing.⁹

Na het overlijden van Jan van der Meersch die gehuwd was met Lysbette van den Heecoute erfde hun dochter Lysbette het *Goed ter Meersch*. Ze was gehuwd met Jan van Vaernewyc. In een akte van 1478 wordt deze van Vaernewyc "*heere van Vosselare*" genoemd. Historicus Raf Van den Abeele vraagt zich hierbij af of dit betekent dat de heren van der Meersch, heer van Vosselare waren of bedoelt men eenvoudig "*heer van de heerlijkheid ter Meersch in Vosselare*"?¹⁰ Jan van Vaernewyc kwam in het bezit van het pachtgoed bij het overlijden van Lysbette in 1490.

Vervolgens kwam het in het bezit van de familie Zoete door het huwelijk van Lysbette van Vaernewyc, dochter van Jan, met Roeland Zoete, de baljuw van het patronaatschap van Boekhoute dat nu van Nevele afhing.¹¹ Het goed had toen een jaarlijks inkomen van 17 schellingen en 7 penningen parisis in penningrente en 6 hennen en 1 kapoen in natura.

Roeland Zoete en Lysbette van Vaernewyc hielden verder nog drie kleine lenen in Vosselare.¹² In 1519 gaven zij het *Goed ter Meersch* in pacht aan Pieter Van den Houcke voor een termijn van negen jaar. De jaarlijkse pachtprijs bedroeg toen 35 pond groten. Voor hen hielden Zeger De Baets en Jan De Weerdt het goed in pacht. In het contract staan een aantal voorwaarden waaraan de pachter gebonden was.

⁸ R.A.G., Nevele 9, Leenboek van Nevele, 1460.

⁹ R.A.G., Nevele 1144, Rekeningen en bewijsstukken van de kerk met enkele rekeningen van het beheer van goederen van de heer van Nevele in de 4 ambachten (1463-1490).

¹⁰ Van den Abeele Raf, Bijdragen tot de geschiedenis der landelijke heerlijkheden. Over het ontstaan en de territoriale constructie van de heerlijkheid Nevele, *Het Land van Nevele*, jg. XLI, 2010, afl. 4, blz. 38/39.

¹¹ R.A.G., Nevele 1144, ibidem.

¹² R.A.G., Nevele 13, Leenboek folio 29 recto.

Hij was verplicht de Hoel, dit is een weide van 4 bunders 400 roeden gelegen in Nevele in pacht te nemen; hij mocht het fruit van de grote boomgaard oogsten maar moest jaarlijks 1 mudde van de beste appels aan de eigenaar afstaan; hij had het recht duiven te houden en de mest te gebruiken op voorwaarde dat hij de duiven en de duiventil zomer en winter zou onderhouden. De eigenaar behield het opperhof, de walgrachten, de tuin en de fruitbomen die op het opperhof stonden en de nieuwe paardenstal. De eigenaar en zijn echtgenoten en kinderen behielden de vrije doorgang op het neerhof te paard, met de wagen of te voet. Al het opgaand hout en de bomen bleven bezit van Roeland Zoete en zijn vrouw. De inkomsten afkomstig van heerlijke rechten of renten kwamen hen toe. De pachter moest de huizen, schuren en stallen onderhouden en bij het opzeggen van de pacht moesten de gebouwen in dezelfde staat staan als bij het ingaan van de pachttermijn. Hij moest op eigen kosten de grachten en wegen onderhouden. Ook op de bewerking van de grond stonden bepaalde voorwaarden. Jaarlijks mocht hij niet meer dan twee vruchten telen, hij moest de grond bemesten en de landen tijdens zijn pachtperiode éénmaal braak laten liggen.¹³

Alexander Zoete, heer van Haultain, zoon van Roeland kwam in het bezit van het *Goed ter Meersch* in de eerste helft van de 16de eeuw. De oppervlakte bedroeg toen 42 bunder. In 1560 was Denys Zoete, heer van Haultain, eigenaar van het goed dat hij van zijn vader had geërfd.¹⁴ In 1572 werd het in pacht genomen door Joos Danyns en had toen een oppervlakte van 64 bunder (= 85,56 ha)¹⁵. Gillis Danyns en Rijckaert van Parijs staan als pachters vermeld in 1577.¹⁶

De splitsing van het *goed ter Meersch*

Op het einde van de 16de eeuw of het begin van de 17de eeuw wordt het *Goed ter Meersch* gesplitst in het *Groot Goed ter Meersch* en het *Klein*

¹³ S.A.G., reeks 301, Jaarregister van de Keure nr. 75 (1517-1519) II, folio 96 recto, 17 juni 1519.

¹⁴ R.A.G., Nevele 18, Documenten betreffende lenen te Hansbeke, Merendree, Vinderhoute, Zeveren, de heerlijkheid ter Mere, ter Meersch en te Walle, 17de - 18de eeuw.

¹⁵ S.A.G., Penningkohieren, reeks 28 nr. 74/316.

¹⁶ S.A.G., Penningkohieren, reeks 28 nr. ibidem.

Goed ter Meersch. Ze liggen als het ware in het hart van de vroegere gemeente Vosselare. Het *Groot Goed ter Meersch* is gelegen langs een doodlopende zijweg van de Landegemstraat en het *Klein Goed ter Meersch* is gelegen langs de Rysseveldstraat .

In november 1605 werden het *Groot Goed ter Meersch* en het *Klein Goed ter Meersch* gemeten. Het *Groot Goed* had een oppervlakte van 38 bunder 702 roeden (= 51,84 ha) en het *Klein Goed* van 26 bunder 648 roeden (= 35,72 ha).¹⁷ In deze periode wordt ook voor het eerst melding gemaakt van een straatje dat vanaf het *Klein Goed ter Meersch* richting de kerk van Vosselare liep.¹⁸

Charlotta De Zoete, dame van Hautain, Laval enz., echtgenote van Antoon de Grenet, heer van Werp enz., stichtte een eeuwig jaargetijde in de kerk van Vosselare met broodbedeling voor de armen die de kerkdienst bijwoonden. Hiervoor werd op 17 september 1615 een belasting geheven op haar eigendommen 't *Groot Goet* en 't *Kleyn Goed ter Meersch*.¹⁹

Filip de Haultepenpe was eigenaar van het pachtgoed in 1616. Het kwam in zijn bezit door het overlijden van Charlotte Zoete, vrouw van Hautain, echtgenote van Antoon de Grenet, heer van Werp.²⁰ Dit laatste laat vermoeden dat Charlotte Zoete de dochter was van Denys en dat zij gestorven was zonder nageslacht. Filip de Haultepenpe, zoon van Françoise Zoete, zuster van Denys die gehuwd was met Jan de Haultepenpe²¹ zou bij het overlijden van zijn nicht het '*Goed ter Meersch*' geërfd hebben. Dit zijn louter hypothesen die wij door gebrek aan gegevens niet kunnen bewijzen.

Joos Van Lookene pachtte het *Groot Goed ter Meersch* in 1624 terwijl het *Klein Goed* op dat moment in pacht genomen werd door Jan Crystiaens.

¹⁷ R.A.G., Nevele 18, ibidem.

¹⁸ R.A.G., Nevele 105, 1591-1619, 63r

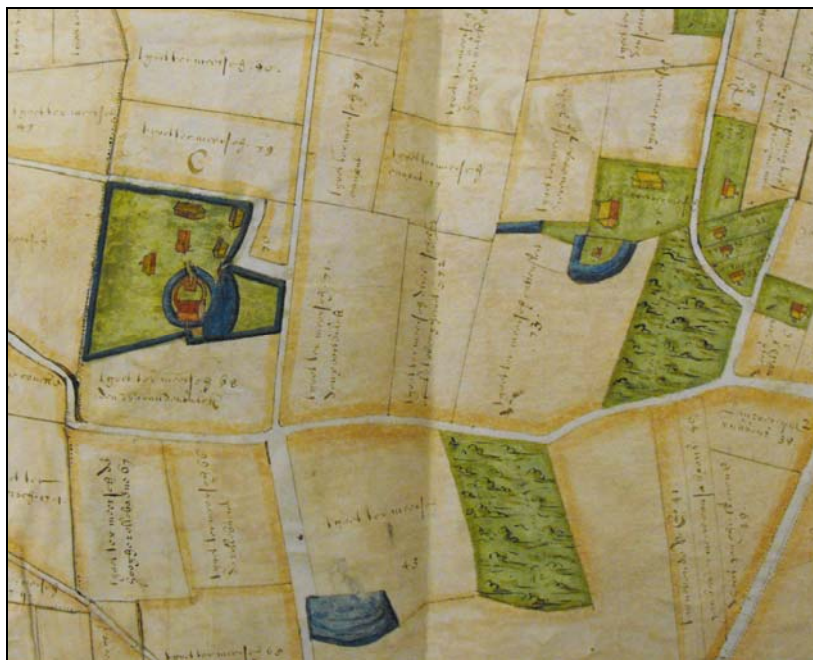
¹⁹ Van de Castele Jozef, Een geschiedenis van Vosselare in 1845 door A.L. Van Hoorebeke te boek gesteld, in *Het Land van Nevele* , jg.XI, 1980, afl. 2, blz.116-117.

²⁰ R.A.G., della Faille d'Huyse, nr. 394, karton 14, Déclaration sommaire de prétentions faites par Messire François-Albert della Faille, à charge de Pierre-Englebert-Martin baron moderne de Nevele, son beau-frère (1718).

²¹ R.A.G., Nevele 18, ibidem.

'Het cleen goet Ter mers dat nu gebruiet Jan Crystiaens van(der) zelve Aut de penne'. Beiden waren nog steeds eigendom van Filip de Haultepenne.²²

Vervolgens kwam zijn zoon Antoon de Haultepenne heer van Barnaulx, Reybroeck enz. door erfenis in het bezit van de pachtgoederen. Jaarlijks was hij 2 pond 9 schellingen 7 deniers parisis, 3 halsters 6,5 achtelingen 1/2 haver, 1/2 hen, 6 hoenderen en 9 eieren in heerlijke rente verschuldigd aan de heer van Nevele.²³

*Het Groot goed ter Meersch (links)
en het Klein goed ter Meersch (rechts) in 1644.*

²² R.A.G., Nevele 1642, Landboek van Vosselare 1624, 4 recto.

²³ R.A.G., Nevele 1641, Renteboek van de heer van Nevele, folio 40 recto.

Het Groot goed ter Meersch met dubbele omwalling, opperhof (mote) en neerhof. Neerhof en opperhof zijn slechts via een smalle toegangspoort bereikbaar. Tussen de toegangspoort van het opperhof en de herenboerderij lopen twee singels. Op het neerhof de bedrijfsgebouwen en de duiventoren.

Het Klein Goed ter Meersch in 1644.

In het renteboek van Vosselare dat in 1644 werd opgesteld steekt een prachtig gekleurde kaart van de gemeente. Jammer genoeg ontbreekt het zuidelijk deel. We hebben een reconstructie van de kaart gemaakt en hebben er onder andere de landen die tot het *Groot* en het *Klein Goed ter Meersch* behoorden op aangeduid.²⁴ Op die kaart zien we een zeer goede voorstelling van het *Groot goed ter Meersch*. Het pachtgoed had toen nog zijn oorspronkelijk, versterkt, karakter behouden.

²⁴ Zie kaart in bijlage.

Het opperhof stond op een mote omringd door een cirkelvormige omwalling. Hiernaast lag het neerhof, de eigenlijke uitbating. Het geheel was nog voorzien van walgrachten. Dit alles laat vermoeden dat de hoeve reeds tijdens de Frankische periode ontstaan is. Terwijl het *Klein Goed ter Meersch* van jongere datum is. In 1644 wordt het goed omschreven als volgt: “*dhofstede van t’ Clee(n) goet ter meersch met een Stic bachte(n) de schuere wylent genaemt den braembulck met het walleke(n) daer den hovene in staet suijt west het ryvelstraetke(n) noort oost de(n) dierencoop ende noort west de(n) Cattensteert*”.²⁵

Filips François de Haultepenne verkocht op 12 augustus 1650 “*ghepasseert binnen de stede van Luyck...*” in naam van zijn vader Antoon de twee pachtgoederen aan Maximiliaan della Faille, kanunnik van de kathedraalkerk van St.-Baafs te Gent. Het *Groot Goed ter Meersch* bestond uit het opperhof, de mote, het neerhof, de wallen en het land. Het *Klein Goed ter Meersch* bestond uit een hofstede, landerijen, weiden en bossen. Het geheel, 66 bunder of 88,24 ha groot “... *alle ghehouden vanden hove ende casteele van Nevele...*”, werd samen met de verkoopkosten zoals de tiende penning en het markgeld verkocht voor 5.118 pond 18 schellingen 8 groten. De pachtgoederen waren belast met een heerlijke rente die aan de heer van Nevele moesten betaald worden, daarnaast moest de eigenaar jaarlijks rogge afstaan voor de armen van Nevele en van Vosselare, 6 deniers parisis geven aan de pastoor van Nevele en 5 schellingen groten aan de armen van Vosselare. Op het moment van de verkoop pachtten Jan Van Speybroeck en Lieven Van Loockens het Groot Goed voor de jaarlijkse som van 70 pond groten en 6 stenen vlas. Zij waren verplicht jaarlijks de woningen af te dekken met vijfhonderd schoven stro en moesten de helft van de heerlijke en kerkelijke renten betalen. Jan Vermeeren hield het *Klein Goed ter Meersch* in pacht voor 60 pond groten en was aan dezelfde verplichtingen onderhevig.²⁶ Philip de Labije, baljuw van Nevele, woonde in 1665 op wat De Potter en Broeckaert het “*Kasteel ter Meersch*” noemden.²⁷

Jan Baptiste della Faille erfde de pachtgoederen bij het overlijden van zijn broer Maximiliaan. Jan Baptiste was de heer van Huise, Audegoude en

²⁵ R.A.G. Nevele 1643, Renteboek van de heer van Nevele 1644, 23r. Met dank aan Jan Luyssaert voor de informatie.

²⁶ R.A.G., Nevele 18, ibidem.

²⁷ De Potter F. & Broeckaert J., *Geschiedenis van Vosselare*, Gent 1867, blz. 17.

hoogbaljuw van de stad Gent en de kasselrij van de Oudburg. Hij was gehuwd met Barbara Triest, vrouw van Overakker, dochter van Joos Triest, heer van Ruddershove, Lovendegem. Hij stierf op 19 juni 1686 en liet acht kinderen na. Zijn oudste zoon Maximiliaan erfde het *Groot* en *Klein Goed ter Meersch*. Op dat moment waren $\frac{2}{3}$ van de pachtgoederen verpacht aan Pieter Van de Walle voor de jaarlijkse som van 65 pond groten. Zijn contract liep van 1679 tot 1685. Als gevolg van de oorlogstroebelen had hij groot verlies geleden en moest hij hoge belastingen betalen, waardoor hij zijn pacht niet meer kon betalen. Hij had weldra zware schulden, maar wanneer zijn contract ten einde liep werd hem anderhalf jaar pacht kwijtgescholden. Het overige deel van het goed werd eerst in pacht genomen door Lieven Van Loocken en daarna door zijn zoon Jacques. In 1680 nam Laureijns Lootens de pacht over voor een termijn van zes jaar. De eerste vier jaren moest hij een jaarlijkse som betalen van 50 pond groten en de twee laatste jaren van 70 pond groten. Hem werd ook een deel van de pacht, namelijk 75 ponden, kwijtgescholden.²⁸

Vervolgens gingen de pachtgoederen door erfenis telkens van vader op zoon over. Eerst kwamen ze in het bezit van François della Faille, heer van Huise, zoon van Maximiliaan. Daarna gingen ze over op zijn zoon Ferdinand Hipoliet della Faille, hoogbaljuw van de stad Gent, die ze bij zijn overlijden in 1742 aan zijn zoon François Albert della Faille, heer van Huise, gaf.²⁹

In 1776 werden de hofsteden, landen, weiden en bossen die aan François Albert della Faille behoorden in de parochies Nevele, Vosselare en Sint-Maria-Leerne opgemeten. Het *Groot Goed ter Meersch* bestond deels uit leengronden en deels uit allodiale gronden en werd in pacht genomen door Pieter Martens. De leengronden hadden een oppervlakte van 26 bunder 597 roeden. Hierin lagen de hofstede met de mote, de wallen en de tuin begrepen. De oppervlakte van de allodiale gronden bedroeg 16 bunder 130 roeden. Het *Groot Goed ter Meersch* had dus in 1776 een totale grootte van 42 bunder 727 roeden (= 57,2 ha). Het *Klein Goed ter Meersch* dat eveneens uit allodiale gronden en leengronden bestond, werd verpacht aan Jacobus Dobbelaere. Hier bedroegen de leengronden slechts

²⁸ R.A.G., Familiefonds nr. 1394, Staat der bezittingen van Jan Baptiste della Faille, 1686.

²⁹ R.A.G., Nevele 20, Leenboek 1744-1756, folio 21 recto.

6 bunder 494½ roeden terwijl de allodiale gronden met de hofstede en de wallen een oppervlakte hadden van 17 bunder 760 roeden. Het *Klein Goed ter Meersch* had toen een oppervlakte van 24 bunder 354½ roeden (= 32,60 ha).³⁰

In 1782 verhuurde Maximiliaan Joseph della Faille, baron van Huise, de leen-
gronden van de pachtgoederen *ter Meersch*.³¹

Tenslotte verkocht Anne della Faille d'Huyse in 1795 het *Klein Goed ter Meersch* aan Karel Filip Martens, hoogbaljuw van Deinze. Pieter Van Oost was toen pachter. De verkoopprijs bedroeg 3800 pond groten zonder de verkoopkosten zoals de rechten van erven en onterven en de wandelkoop die ten laste vielen van de koper.³² Het *Groot Goed ter Meersch* bleef nog in bezit van de familie della Faille.

Het Groot Goed ter Meersch na 1800

In het midden van de 19de eeuw was het *Groot Goed ter Meersch* in het bezit van baron Adolphus della Faille d'Huyse uit Huise die toen in Vosselare 44 ha 18 a en 40 ca eigendom bezat en hiermee de grootste eigenaar in het dorp was. De bedrijfswoning was mooi en in goede staat want ze werd onderverdeeld in derde hoogste klasse van de woningen.

Vanaf 24 oktober 1883 wordt het *Groot Goed ter Meersch* uitgebaat door de familie Petrus Van Steenkiste (°Lotenhulle 07.07.1831) - Amelia Van Parijs (°Lotenhulle 26.06.1857). Zij komen met hun tien kinderen van een boerderij in Aalter en huren de hoeve en de landerijen van de familie della Faille d'Huyse uit Zwijnaarde. Al hun kinderen werden in Aalter geboren: Karel-Francies (°1859), Elodie (°1861), Henri (°1864), Maria-Hortense (°1866), Valentina (°1868), Marie-Sidonie (°1871), Camillus (°1873), Marie-Romanie (°1876), Emiel (°1879) en Cyriel (°1883). Naast de kinderen werken ook 3 vaste landarbeiders op de hoeve mee.³³

³⁰ R.A.G., della Faille d'Huyse, karton 95, nr. 673.

³¹ R.A.G., Nevele 23, denombrementen 1778-1793, folio 45 recto, 1782.

³² R.A.G., della Faille d'Huyse, karton 95, nr. 673.

³³ G.A.N., Bevolkingsregisters Vosselare 1890-1920.

Een voor een verlaten de kinderen de hoeve. Henri Van Steenkiste gaat na zijn huwelijk te Evergem-Belzele wonen op een boerderij langs de Lievetragel.

Het Groot Goed ter Meersch in 1843. De bewoning op het vroegere opperhof binnen de mote is verdwenen. Alle bedrijfsgebouwen bevinden zich op het vroegere neerhof dat enkel via een brug over de wallen bereikbaar is.

Elodie Van Steenkiste huwt Florent Coen en blijft te Vosselare wonen op een kleinere boerderij langs de Gentstraat richting Landegem. Het echtpaar krijgt twee dochters Maria en Clara en een zoon René. Florent sterft op tamelijk jonge leeftijd. Later slaat het noodlot opnieuw toe. René die opgeroepen was voor het Belgisch bezettingsleger in Duitsland na de Eerste Wereldoorlog krijgt vrijstelling van legerdienst om zijn moeder, die ondertussen weduwe was geworden, op de boerderij bij te staan. Kort nadien verongelukt René te Landegem bij een ongeval met zijn paard. Elodie Van Steenkiste, blijft achter met haar twee dochters Maria en Clara tot er in 1929 een oplossing komt. De oudste dochter Maria huwt Achiel Huysman en gaat naar Evergem op de *Hoeve Huysman* wonen en de jongere dochter Clara huwt Medard Huysman van Evergem, de broer van Achiel, en blijft op de boerderij te Vosselare³⁴.

De jongste zuster Romanie Van Steenkiste huwt Pieter Speekaert die te Vosselare gemeentesecretaris wordt. Zij bouwen een deftig groot herenhuis met lange muur en serre en grote achterliggende tuin dicht bij de kerk op het dorp te Vosselare. Pieter Speekaert sterft onverwacht en Romanie blijft als treurende weduwe in het grote huis wonen met haar vijf kinderen. Georges de oudste wordt architect en huwt. Twee zusters worden verpleegster en de oudste blijft bij moeder wonen. De jongste zoon Albert, geboren op 1 februari 1915, wordt priester, later redemptorist, leraar op college en bekend als dichter Pater Albert Speekaert. Hij overleed te Antwerpen op 24 juni 1982.

De jongste zoon Cyriel Van Steenkiste (°Aalter 11.05.1883), huwt op 9 juli 1908 te Bachte-Maria-Lerne met Hermanie Adams (Bachte-Maria-Lerne 24.10.1884). Zij zullen voortaan de hoeve uitbaten.

Het is op dat moment nog een hoeve met een volledige omwalling met alle gebouwen binnen de wallen en omgeven door 42 ha landerijen. Ten noorden liggen de weilanden. Langs die kant is de wal ook het diepst en het breedst tot 4 à 5 meter van op het maaiveld. Ten zuiden, richting het dorp van Vosselare, zijn er drogere gronden, gebruikt als akkerland en zaailand. Deze kant is de wal minder diep en minder breed met een brug eroverheen, toegang gevend naar de akkers, naar het dorp en de kerk te Vosselare. Ten oosten is er over de wal een smalle voetbrug, toegang gevend tot

³⁴ Deze laatste zijn de ouders van medeauteur Arsène Huysman.

de akkers ten oosten en tot de voetweg en fietsweg die langs de wal rond draait als kerkweg ten gebruike van de achterwonende families De Meester, Joos, Maes en Huysman. Komend van het zuiden, richting dorp is er rechts de grote schuur, ook gebruikt als koestal, links de paardenstal en de varkensstal met ten noorden het grote statige boerenhuis met klokje bovenop, een omlijste voordeur met twee vensters langs elke kant en een zadeldak met Boomse pannen. Achter het huis, aan de noordkant is er een grote steeds goed onderhouden moestuin, ook grotendeels omgeven door water en met knotwilgen rond de wallen. Voor het huis is er een open ruimte als binnenhof met fruitbomen en vlak voor het huis een hofje met bloemen en groene struiken.

De boerderij wordt uitgebaat als een voor die tijd gewoon gemengd bedrijf met 15 à 20 melkkoeien en jongvee met enkele fokzeugen en mestvarkens, met twee soms vier grote trekpaarden, enkele veulens en speciaal drie koerspaarden waarvan *Atlantide* het beste is getraind door Cyriel zelf en met jockey Yvo Voets. Er was steeds een inslapende knecht Michel Joos, uit een gezin met 16 kinderen waarvan de broers ook regelmatig kwamen werken en de zusters in het huishouden meewerkten met de boerin. Daarnaast was Prudent De Grootte een vaste paardenknecht.

Cyriel en Hermanie kregen zes kinderen die allen te Vosselare werden geboren. Een voor een verlaten ze het ouderlijk huis. Alice (°1909) huwt Modest Cocquyt, bloemist te Merendree. Madeleine (°1911) huwt Julien Goethals, molenaar en paardenfokker te Wakken. Germaine (°1915) huwt Marcel De Boever, handelaar te Sint-Martens-Lerne, Yvonne (°1912) huwt Rudolf De Craene, kleermaker te Sint-Laureins, Agnes (°1923) huwt Leonce Hautekeete, handelaar in bouwmaterialen te Baarle-Drongen en haar tweelingbroer Herman wordt in 1945 postbediende, eerst in de kasteeldreef te Bachte-Maria-Lerne en daarna in Deinze. Hij huwt in 1948 met Marie-Henriette Duyck en samen met zijn schoonbroer meesterkleermaker Rudolf De Craene openen zij een kledingzaak op de Markt te Deinze.

Cyriel, in de volksmond *boer Van Steenkiste*, was een oplettende vooruitstrevende landbouwer, die toch ook tijd vond om zelf zijn koerspaarden te trainen en de paardenkoersen te volgen zonder zijn boerderij te verwaarlozen. Cyriel was een trouwe vriend van veearts Charles Tavernier uit Nevele. Zij werkten samen om de veulens te blokstaarten en de jonge hengsten te castreren. Het is bij een van die ingrepen dat Cyriel een

klap op zijn been kreeg met een kwetsuur die niet wou genezen en met blijvende kreupelheid tot gevolg. Een andere hobby was de jacht, maar ook aan stropen kon hij soms niet weerstaan tot plezier van de inslapende kleinkinderen die mee mochten op strooptocht.

Na het huwelijk van Agnes, de jongste dochter, begonnen Cyriel en Hermanie aan wat meer rust te denken. Het werk op de grote boerderij werd te zwaar voor Cyriel die steeds meer last kreeg van zijn kreupel been, van jicht en van andere ouderdomskwalen. Ze besloten de boerderij te verlaten en verhuisden naar het dorp naar een bungalow van de familie Michotten, voorbij de kerk te Vosselare, een nette woning in een boomgaard met grote kippenstal waar Cyriel nog kippen, ganzen en schapen kon fokken als hobbyboer. Ook hier werd het onderhoud te zwaar en beiden verhuisden naar een groot huis zonder tuin dichtbij het kruispunt *De Vos*. Hermanie overleed op 73-jarige leeftijd. Cyriel bereikte de gezegende ouderdom van 90 jaar. Hij verbleef de laatste jaren bij zijn dochter Agnes te Baarle en overleed schielijk in mei 1983.

Er waren meerdere kandidaten om de grote en goed onderhouden hoeve van boer Van Steenkiste over te nemen, maar de eigenaar baron della Faille d'Huyse gaf de voorkeur aan de West-Vlaamse boer Alfons De Ceuninck uit Pittem bij Tielt. In de oorlogsjaren was de familie della Faille d'Huyse van het kasteel te Zwijnaarde de oorlog met de oprukkende Duitse legers en de bombardementen rond Gent ontvlucht en vonden zij bij de familie De Ceuninck te Pittem een veilig onderkomen, met deze keuze als gevolg.

Alfons De Ceuninck met echtgenote Alice werden de nieuwe pachters en uitbaters op het *Groot goed ter Meersch* in 1945. Het waren beiden eerder kleine figuren en iedereen kreeg de indruk dat zij die grote hoeve niet goed konden beheren. Zij bleven steeds West-Vlaams praten en integreerden zich moeilijk in het dorpsleven te Vosselare. Er was ook de ongelukkig idee de wallen te laten opvullen met het huisvuil van Vosselare en Nevele, maar er kwam zoveel overlast van de stank en van de vele ratten die een echte plaag werden, dat er snel gestopt werd met deze opvullingactiviteit. Het reeds opgevulde deel ten zuiden, waar vroeger een brug lag, werd met aarde bedekt en gebruikt als doorgangsweg naar het dorp en de rest van de omwalling bleef gelukkig onaangeroerd .

De hoeve werd in de naoorlogs jaren uitgebaat als een gewoon gemengd bedrijf voor die tijd, met koeien, varkens en enkele trekpaarden.

Alfons en Alice De Ceuninck kregen twee dochters. Nadine de jongste huwt het eerst en gaat met haar echtgenoot in Nazareth een boerderij uitbaten. De oudste dochter Rosa huwt Leon Verschelde, afkomstig van een grote boerderij te Zomergem. Zij blijven als pachters op het *Groot goed ter Meersch* in 1968. De activiteiten op de boerderij worden uitgebreid. Er worden meer koeien gehouden waarvoor een grotere stal wordt gebouwd en vooral de varkenskweek wordt uitgebreid. Ook op de akkers en de weilanden wordt de opbrengst gestimuleerd. Leon en Rosa krijgen twee zonen, Philip die veearts wordt, en Kristof. Kristof huwt in 1995 met Angélique Dobbels. Zij zullen voortaan mede de hoeve uitbaten. Leon en Rosa behouden de koeien en de runderen en Kristof en Angélique nemen de varkenskweek over. Om die te kunnen uitbreiden wordt een deel van de pachthoeve, de hofplaats, als eigendom aangekocht en wordt een grote moderne varkensstal gebouwd. In 2005 wordt gestopt met de rundveehouderij, de koeien en melkquotum worden verkocht en daarna wordt ook de rest van de hoeve als eigendom verworven en worden er varkensstallen bijgebouwd.

De varkenshouderij wordt voortaan uitgebaat als BVBA, een vennootschap met de naam VERBIVAR met bijkomende vermelding "*varkens met klasse*". Het is een gesloten varkensbedrijf, zijnde zeugenhouderij met afmesting van alle geboren biggen tot slachtrijpe varkens en hierbij ook inkweken van eigen fokmateriaal. De omliggende akkers worden gebruikt voor afzet van drijfmest en voor de productie van gewassen bestemd als voeding bij de varkensfokkerij. De tijd van hard labeur van 50 jaar geleden op de boerderij is nu wel voorbij. Het zijn nu precies moderne herenboeren geworden.

Met het aangroeien van de familie Verschelde was ook de oude statige boerenwoning aan uitbreiding toe. Er wordt een nieuwe façadesteen voorgeplaatst, de vensters worden vernieuwd en tegelijk wordt een nieuwe vleugel bijgebouwd in hoekvorm, en in de hoek komt een torengedebouw als verbinding en inkom met klokkentoren er bovenop, maar het Angelus wordt er al lang niet meer geklept zoals dit vroeger een christelijk gebruik was. Met respect voor het oude gedeelte en behoud van de oude eiken balken als plafond is dit een geslaagde renovatie met toch een modern interieur. In de ene vleugel wonen Leon en Roza en in de andere kant wo-

nen Kristof en Angélique met hun kinderen. Sinds korte tijd hebben Kristof en Angélique een overeenkomst met BBQ-specialist en Horeca Ambassadeur van Vlaanderen Peter De Clercq uit Maldegem (wereldkampioen barbecue in Jamaica in 2003) en worden er speciaal voor zijn restaurant schapen en brasvarkens van het ras duroc gekweekt onder het label *Elckerlijc Farm*. *“De zeventhonderd moederdieren en drieduizend biggen krijgen nog meer nevenproducten uit de voedingsindustrie. In de buurt van de varkenswekerij zit likeurstoker Filliers. Daar wordt de graanspoeling opgehaald, waar onder andere de suikers al zijn uitgehaald voor de jeneverproductie. En bij een kaasmakerij uit de buurt halen ze de wei, een restproduct van kaas. De maïs kweken ze zelf. 'Alleen de olijfolie komt helemaal uit Zuid-Europa. De olijfolie geeft nog een extra smaak aan ons varkensvlees.”* Aldus Kristof en Angélique Verschelde in Het Nieuwsblad/De Standaard van 4 mei 2011.

Het Klein Goed ter Meersch na 1800

Het *Klein Goed ter Meersch* was in het midden van de 19de eeuw in het bezit van de weduwe en kinderen van Justinus Martens. Zij bezaten 31 h 84 a 30 ca eigendommen in Vosselare. De bedrijfswoning was toen onderverdeeld in de zesde klasse van de woningen van Vosselare. De woningen waren onderverdeeld in tien klassen³⁵

De hofstede werd in die periode uitgebaat door Karel van Overbeke (°Aarsele 1797 - †Vosselare 04.12.1855) en zijn echtgenote Coleta Standaert (°Vosselare 17.06.1806 - †Vosselare 30.08.1886) bijgestaan door zeven knechten en meiden waarvan vier leden van de familie De Wulf.

Na het overlijden van Karel Van Overbeke in 1855 neemt zijn weduwe de leiding van de boerderij over met haar zes kinderen (Ivo, Bruno, Melanie, Felix, Camiel en Pieter) en twee inwonende vaste knechten. Deze situatie blijft nagenoeg onveranderd tot 1880. Van dan af verlaten de zonen Bruno, Felix en Camiel de hoeve. Coleta Standaert overlijdt in 1886 en enkel de broers Ivo (°Vosselare 04.11.1841) en Pieter (°Vosselare 05.12.1851), ondertussen gehuwd met Marie-Prudence Van de Vyvere (°Vinkt 17.04.1864), en de ouders van 4 kinderen blijven tot eind 1896 op het hof

³⁵ Leggers bij de Popp-kaart van Vosselare.

met steeds drie inwonende knechten. Op kerstavond 1896 verlaten ze de hoeve.

Het Klein Goed ter Meersch in 1843.

Op 28 december 1896 doen de nieuwe pachters hun intrede op het *Klein goed ter Meersch*. Het zijn Francies Goethals (°Merendree 09.03.1836 - †Vosselare 30.06.1905) gehuwd te Bellem op 16 mei 1868 met Marie-Louise Bral (°Bellem 16.04.1849). Ze komen van Merendree waar al hun kinderen het levenslicht zagen: Irma (°1872), Octaaf (°1876), Petrus (°1877), Oscar (°1882), Philemon (°1884), Cyriel (°1886), Martha (°1888) en Elodie (°1890). Na het overlijden van haar echtgenoot blijft Marie-Louise Bral op de hoeve achter met zeven van haar acht kinderen, enkel de oudste zoon Octaaf heeft vóór het begin van de Eerste Wereldoorlog de hoeve verlaten.³⁶

³⁶ G.A.N., Bevolkingsregisters Vosselare 1846-1910.

Op 23 maart 1919 komen Cyriel Van de Velde (°Merendree 11.12.1878) met zijn echtgenote Irma Beelaert (°Drongen 20.10.1880) als pachters op de hoeve. Cyriel was de oudste zoon van Charles Louis Van de Velde uit zijn eerste huwelijk met Julie Van Laere, sinds 1878 wonende op een hoeve op de wijk Heiste te Merendree. Toen reeds was de familie Van de Velde bekend als paardenfokkers en paardensportliefhebbers. Er komt een kroostrijk gezin op de hoeve, vijf zonen en twee dochters. Alle kinderen blijven aanvankelijk meewerken op de boerderij.

De hoeve wordt uitgebaat als een gemengd bedrijf met een tiental koeien (wat voor die tijd zeer veel was) en veel zeugen en er wordt veel tijd besteed aan het opfokken van veulens tot jonge paarden en de dressuur ervan. De paardensport krijgt veel aandacht met koerspaarden en hengsten. De bekendste waren, de Franse dekhengst *Prince Chaveremont* en de draver *Kirry Billy* met zoon Denis als driver in de sulky. Er waren een achttal werkpaarden en steeds een loperspaard om in de koets te rijden, boodschappen te doen of op familiebezoek gaan.

Door de aankoop van een vreemd rund was er besmettelijk verwerpen (brucellose) opgetreden met halvering van het koeienbestand tot gevolg. Deze ziekte is later nog meermaals opgedoken op andere bedrijven. De varkensweek verliep succesvol. De Vlaamse zeugen met de lange oren en dikke spekrug werden gekruist met Deense beren en zo werd een nieuw ras gekweekt. Het Belgisch veredelde landvarken. B.L.-varken genoemd. Met een beer van dit nieuwe ras werd te Brussel tweemaal het kampioenschap gewonnen, eenmaal met beer *Tubander* en eenmaal met beer *Caesar*. Dit B.L.-varken is nog verder geselecteerd op vruchtbaarheid en is nu de basis van de huidige fokzeugen die gekruist met piétrainberen het moderne vleesvarken produceren.

Cyriel Van de Velde was in het sociaal leven zeer actief. Hij was bestuurslid van de provinciale landbouwkamer, voorzitter en erevoorzitter van het verbond der varkensfokkers, erevoorzitter van de Oost-Vlaamse selectie mesterij, stichter-voorzitter van de boerengilde Vosselare. De kinderen zoeken hun eigen weg en verlaten het ouderlijke dak. Irène Van de Velde huwt Marcel Boterdaele en gaat naar een boerderij te Weteren. Germaine Van de Velde blijft ongehuwd maar zal later met haar jongste broer Antoine, die huwt met Annie Standaert, te Landegem een wasserij beginnen. Marcel Van de Velde huwt Andrea Van Laere en wordt

directeur van de coöperatieve melkerijen te Moerbeke en Sinaai. Denis Van de Velde huwt Marie-Louise Remue en heeft een boerderij en een hengstenhouwerij te Oosterzele. Irené Van de Velde huwt Maria Schelstraete en zij bewonen een boerderij in Aalter. Albert Van de Velde huwt Jeanne Van Daele en wordt ambtenaar bij de Nationale dienst Afzet-land- en tuinbouwprodukten.

Ten tijde van de familie Van de Velde zag de hoeve er als volgt uit. Twee imposante hekstijlen in rode baksteen gaven de toegang tot de hoeve zelf. Rechts was er de grote schuur met aan de ene kant de koestallen, in het midden de opslagplaats voor het stro met een grote inrijpoort en verder de paardenstallen. Rechtdoor bevindt zich het grote boerenhuis met klapluiken wit-rood geverfd. Midden op de hofplaats was er een grasplein met errond de piste of manege voor de paarden die rondstappend de dissel van de dorsmachine moesten trekken. Aldus werd in de dorsmachine, tegen de schuur staande, de molen in beweging gebracht om het graan van het koren af te schudden. De boer kan de met graan beladen schoven regelmatige inschuiven en achteraan kwam het gedorste stro eruit. Hier konden de knechten en meiden de schoven opnieuw binden en opbergen als voeder en strooisel voor het vee in de winterperiode. Het was zwaar trekwerk voor een koppel paarden die, door een knecht opgedreven, in vast tempo moesten rondstappen. Later kwam een dorsmachine aangedreven door een grote benzinemotor. Een gelijkaardige paardendorsmachine was er ook op het *Groot Goed ter Meersch* bij de familie Van Steenkiste.

De eigenaar van het *Klein goed ter Meersch*, de adellijke familie de Schietere de Loppem, beslist in 1948 de hoeve te verkopen. Cyriel woont ongeveer 33 jaar op de hoeve en is ondertussen bijna zeventig jaar oud. Hij vindt het niet opportuun nu nog die grote investering te doen om eigenaar te worden. Cyriel en Irma verlaten de hoeve in 1950 en worden opgenomen bij dochter Germaine en zoon Antoine te Landegem. Irma overlijdt in 1960. Cyriel overlijdt in 1975 in de gezegende ouderdom van 97 jaar.

De eigenaars verkopen het hele goed aan de groep Van de Vyvere van Pittem (Tielt), die het in aparte delen doorverkopen aan de meest biedende. De eigenlijke hoeve, hofplaats met huis, stallen en achterliggende weide wordt gekocht door Modest Voet gehuwd met Elza De Keyzer uit Deinze, die in 1950 de hoeve overnemen van Cyriel Van de Velde en hier als nieuwe eigenaars komen wonen. De hofplaats met woonhuis, grote schuur en de voor-, naast- en achterliggende weiden zijn samen 12 ha

groot. Armand De Geest van de nabijgelegen bloemisterij koopt een groot stuk en bouwt er een villa en een serrecomplex voor bloementeelt.

De hoeve wordt uitgebaat met koeien, varkens en met paarden, want Modest Voet was reeds te Deinze op zijn vorige hoeve een bekende hengstenhouder, en met de paarden van de familie Van de Velde erbij worden de paardenfokkerij en hengstenhouderij verder gezet.

Er worden twee dochters geboren. De oudste, Bea, huwt Jacky Van Hoe en vestigt zich op een boerderij in Astene. De jongste, Hedwige, huwt in februari 1961 Charles Verkest en blijft inwonen om de boerderij en paardenhouderij verder te zetten. Charles Verkest uit West-Vlaanderen afkomstig had de kennis en paardenliefhebberij opgedaan bij de bekende hengstenhouders de gebroeders Simoens te Stalhille en Zevekote bij Brugge. Het was de geschikte man om te Vosselare de traditie verder te zetten. Aanvankelijk zijn er alleen hengsten van het Belgisch Trekpaardras met de kampioen van België als kroon op het werk, later komt er een Haflingerhengst en ook een hengst van het Belgisch Warmbloed B.W.P. Stamboek.

Charles en Hedwige nemen geleidelijk de leiding van het bedrijf over en vernieuwen waar nodig. Rond het woonhuis wordt een façadesteen gebouwd en de woning wordt binnenin gemoderniseerd. In de grote schuur worden paardenboxen ingericht. Achter het huis wordt een nieuwe ruime paardenstal bijgebouwd met brede middengangen. Onlangs werd ernaast een tweede gelijkaardige grote stal bijgebouwd en er is hierin ook een woongedeelte voorzien voor zoon Gino.

Het grote binnenplein op de hofplaats waar vroeger de paardenmanège stond, is omgevormd tot een rondlopende verharde weg met errond kortgeschoren graspleintjes. Rechts van het huis is er een grote treurwilg die schaduw geeft aan de wachtende bezoekers of rust voor de bewoners. Links van het huis is er nog de grote vijver omgeven door bomen, nog te gebruiken als zwembijver of als wasplaats voor de paarden met verhitte hoeven en benen. De grote hekstijlen zijn gebleven en blinkend wit geschilderd.

Naast de fameuze hengst *Junior van 't Hof ter Vaalt* die kampioen van België werd in 2009, zijn er nog andere B.T.P.-hengsten en met de bijgekomen activiteit met zoon Gino is er een cliënteel over heel Vlaanderen. Er worden op de hoeve zelf merries ontvangen. Die blijven soms tijdelijk of

vertrekken drachtig terug naar hun plaats van herkomst. De hengstenhouderij is erkend als dekstation voor paarden en aangesloten bij de Confederatie het Paard.

In de grote stal waar de hengsten in boxen blijven, kunnen ze in de springstand op het fantoom springen en kan het sperma afgenomen worden. In het naastliggend laboratorium wordt het gecontroleerd en verdund en klaargemaakt voor de kunstmatige inseminatie die door zoon Gino zelf wordt uitgevoerd. Samen met vader Charles staat hij in voor het dagelijks praktisch werk terwijl Hedwige de administratie leidt. Dit alles staat bestendig onder toezicht van een veearts-paardenspecialist die er regelmatig controle uitoefent. Als voorzorg tegen besmettelijke onvruchtbaarheid wordt er bij de paarden praktisch geen natuurlijke dekking uitgevoerd. Alles gebeurt als kunstmatige bevruchting. Het is ook een nieuwe gewoonte dat de merrie gebracht wordt en hier verblijft tot ze bevrucht is en als ze na 18 dagen, na controle met de scanner, drachtig bevonden wordt, terug naar de eigen stal vertrekt.

In juni 2010 waren er 3 B.T.P.-hengsten beschikbaar, waarbij de voskleurige hengst het meest gevraagd wordt, ook één B.W.P.-hengst en één Haflinger-hengst zijn beschikbaar. Op het verblijf zijn er een tiental aangebrachte merries en als eigen fokpaarden zijn er 3 B.T.P.-merries met veulen en 2 warmbloedrijpaarden ook met veulen die in de omliggende weiden lopen.

Sophie Derom, Gent
Arsène Huysman, Zomergem

Met dank aan André Bollaert voor de talrijke aanvullingen en de bijkomende opzoekingen alsook aan Herman, Marie-Henriette en Agnes Van Steenkiste, Charles en Hedwige Verkest en de familie Verschelde. Bijzondere dank aan Romain (†) en Renata Bouckaert-Cocquyt voor het typwerk. Dank ook aan Antoine Van de Velde en Annie Standaert (†) voor de informatie en het beschikbaar stellen van de foto's.

De toegang tot het Groot Goed ter Meersch in de jaren veertig van vorige eeuw.

De familie Cyriel Van Steenkiste - Hermanie Adams met hun dochters, Alice, Madeleine Germaine, Yvonne en Agnes en hun zoon Herman begin de jaren dertig van vorige eeuw.

*De hoeve woning van Het Groot Goed ter Meersch
ten tijde van de familie Van Steenkiste.*

*Een deel van de wallen van Het Groot Goed ter Meersch
ten tijde van de familie Van Steenkiste.*

*De stallen van Het Groot Goed ter Meersch
ten tijde van de familie Van Steenkiste.*

*De boomgaard van Het Groot Goed ter Meersch
ten tijde van de familie Van Steenkiste.*

De hoevewoning van Het Groot Goed ter Meersch in 1981.

De hoevewoning van Het Groot Goed ter Meersch in 2010.

*De familie Van de Velde begin de jaren dertig van vorige eeuw.
Zittend v.l.n.r. Germaine en Cyriel Van de Velde, Irma Beelaert en
Marcel Van de Velde. Staande v.l.n.r. Albert, Denis, Antoine, Irené en Irène
Van de Velde.*

*Het slachten van een varken was een steeds weerkerend gebeuren.
Deze foto dateert van de jaren dertig van vorige eeuw.
Antoine Van de Velde doet alsof hij het varken heeft gekeeld.
Herman Van Steenkiste houdt een reep vast die rond de kop van het dier is
gebonden en zijn zus Agnes kijkt ongeïnteresseerd de andere richting uit.*

*Cyriel Van de Velde voor de hoevewoning van het Klein Goed ter Meersch
begin de jaren veertig van vorige eeuw.*

*Kirry Billy met Denis Van de Velde in de sulky aan de leiding van
een paardenwedstrijd op de piste van Sint-Denijs-Westrem.*

Irène Van de Velde met twee paarden in de wal achter de hoevewoning van het Klein Goed ter Meersch.

De hoevewoning van het Klein Goed ter Meersch met links de wal in 1981.

HET 'GOED TEN BROECKE' OF DE 'ZEVENBUNDER'

De vroegste geschiedenis

Het *goed ten Broucke* was eigendom van de abdij van Drongen en lag gedeeltelijk op het grondgebied van de parochie Vosselare en gedeeltelijk op het grondgebied van de Vrijheid van Nevele. Ten westen werd het begrensd door de Kale, waarlangs meersen lagen, terwijl de cultuurgronden aan weerszijden van de Landegemstraat op de kouterrug gelegen waren.¹ De verklaring van de naam *goed ten Broucke* ligt voor de hand. Broek is afgeleid van het Germaans *broka* en betekent moeras. Het goed ligt aan de rand van de kouter op de meer vochtige gronden van de depressie van de Kale.

De oudste vermelding van dit goed dateert van 1375 "*ghenomen in loyalen pachte Jeghen den Abdt ende Tconvent van der kercken van dronghine hare goedt ten Broucke*"² In de tekst sluit de abt van de abdij van Drongen een pachtcontract met Willem van der Helst fs. Jacob en zijn echtgenote Ysabeele Lyn. De overeenkomst werd gesloten in aanwezigheid van de baljuw en schepenen van het Land van Nevele.³ Hun pacht ving aan in mei 1376 en liep over een termijn van negen jaar. Voor hen hield Arnoud Coene het goed in pacht. De jaarlijkse pachtsom bedroeg 12 pond 15 schellingen groten en 4 mudden rogge Nevelse maat, daarnaast moesten zij de renten betalen waarmee het goed belast was. Ze waren ook aan een aantal verplichtingen verbonden. Bij de aanvang van hun pacht vonden zij 3 bunders bemest land waarop rogge moest gezaaid worden en 3 bunders land waarop koren of haver moest geteeld worden, de overige grond lag braak.

Wanneer hun contract ten einde liep, moesten de gronden liggen zoals zij ze bij de aanvang van hun pacht gevonden hadden. De abt van Drongen moest het onderhoud van de gebouwen bekostigen. Wanneer de schade aan de gebouwen veroorzaakt werd door de dieren van de pachter was hij

¹ Zie reconstructie van de kaart uit het Renteboek van Vosselare, R.A.G., Nevele 1641 (1644) in bijlage.

² R.A.G., Abdij Drongen, oorkonde nr. 12 (R), 06.06.1375.

³ Dit waren Zegher van Embise (baljuw), Gheerolf van Vinct, Jan van Lake, Jan van Renterghem en Jan Coene (schepenen).

gehouden de herstellingswerken te betalen. Bepaalde bomen mocht de pachter snoeien, aan ander mocht hij niet raken.⁴

In 1407 nam Jan van Brisceghem het goed in pacht. Het had een oppervlakte van 23 bunders. Hij nam ook de tiende van Vosselare in pacht van de abt van Drongen.⁵

Vervolgens werden het goed en de tiende verpacht in 1408 aan Zegher Wittewronghele⁶ en in 1441 was het Jacques van den Sompele fs. Ywijn die het *goed ten Broucke* en de tienden van Vosselare in pacht hield.⁷

In de tweede helft van de 16de eeuw bestond het *goed ten Broucke* uit het pachtgoed, zaailanden en meersen met een totale oppervlakte van 24 bunders. De pachter, Roeland van Parijs die het goed in 1577 in pacht nam, was jaarlijks 18 pond groten, 1 mudde koren aan 3 pond groten en 1 mudde haver aan 15 schellingen groten schuldig aan de abdij van Drongen en daarnaast 5 schellingen 10 deniers groten aan de pastoor van Vosselare.⁸ Het goed was jaarlijks belast met een rente van 12 deniers parisijn, 7½ halsters ¼ en 1/10 achteling haverrente, 1½ achteling en ¼ achteling rogge, 2 achtelingen en ¼ achteling mout en 7 hennen en ¼ hen die ook ten laste viel van de pachter.⁹ Het pachtgoed bestond toen uit het woonhuis, 2 schuren, stallen, een wagenhuis, een bakhuis en een varkenskot. Naast het hof lag de boomgaard.¹⁰

De 17de en 18de eeuw

Roeland de Wulf was in 1624 de uitbater van een bedrijf waarvan 27 bunders 883 roeden gelegen waren op Vosselare. Het *goed ten Broucke* lag hierin begrepen en had toen een oppervlakte van 25 bunders 622 roe-

⁴ R.A.G., Abdij Drongen, oorkonde nr. 12 (R), 06.06.1375.

⁵ S.A.G., reeks 301, jaarregister van de Keure, nr. 19 (1406-1408), folio 64 verso.

⁶ S.A.G., reeks 301, ibidem, nr. 20 (1408-1410) II, folio 86 v. en (1412-1414) fo. 75 v.

⁷ S.A.G., reeks 301, ibidem, nr. 36 (1440-1442), folio 94 vo.

⁸ S.A.G., reeks 28, Penningkohieren van Vosselare, nr. 74/316.

⁹ R.A.G., Nevele 2179, Praesstukken, genealogische getuigschriften van de baronnen van Nevele, 17de – 18de eeuw, 1577.

¹⁰ R.A.G., Abdij Drongen, nr. 36, Staat van de abdijgoederen 1578.

den.¹¹ Op de reconstructie van de kaart van Vosselare van 1644 staan de gronden aangeduid die toen eigendom waren van de abdij van Drongen.

Het Goed ten Broecke in 1644. Bovenaan de huidige Landegemstraat en het kruispunt met de Gentstraat.

¹¹ R.A.G.; Nevele, 1462, Landboek van Vosselare, 1624.

Kleine harpoen en tapkraantje uit de 17de eeuw gevonden in 2003 langs de huidige Landegemstraat op het grondgebied van de Zevenbunder.

Lieven de Wulf en Pieter Diericks namen vanaf 1655 het *goed ten Broucke* en de koutertiende in pacht voor een termijn van 9 jaar. De jaarlijkse pachtsom bedroeg 1100 gulden, 6 zakken rogge, 4 koppels kippen en 2 hespen.¹²

In het begin van de 18de eeuw werden herstellingswerken aan het pachtgoed uitgevoerd. Er werden haken en ogen geleverd voor het hek en Chrystoffel Jooris, meestermetser binnen de stad en vrijheid van Nevele voerde er werken uit. De vensters werden vernieuwd evenals het houtwerk van de schuren, de stallen, het varkenskot en de zolder, dit alles ten laste van pachter Gheeraert Vermeere.¹³

¹² R.A.G., Abdij Drongen, nr. 76, Pachtboek folio 123 recto.

¹³ R.A.G., Abdij Drongen, nr. 127, Stukken betreffende goederen van de abdij, 1497-1791.

Toen het pachtcontract van Gabriel de Meyere in 1781 ten einde liep, hadden Cornelis Willems, meester timmerman, en Joannes Baptiste Diericx, meetkundige schatter, op verzoek van de toenmalige abt van Drongen, de daken van de gebouwen van het pachtgoed opgemeten en naar waarde geschat. Dit was ook gebeurd op het einde van het contract van de vorige pachter. De daken werden nu minderwaardiger bevonden dan bij de aanvang van het pachtcontract zodat Gabriel De Meyere het verschil in waarde aan de abt moest uitbetalen.¹⁴

De Zevenbunder komt in het bezit van niet religieuzen

Tijdens de Franse bezetting werd het *goed ten Broucke* in beslag genomen en verkocht in drie kavels:

- de hofstede met de schuren, stallen en percelen zaailand en grasland met een totale oppervlakte van 33,7 ha gelegen deels op Vosselare en deels op Nevele. Het woonhuis en de bijgebouwen waren in zeer goede staat. Zij waren onlangs opgetrokken in baksteen en bedekt met dakpannen.
- een stuk land, *den Beck* met een oppervlakte van 861 roeden.
- een weide met een oppervlakte van 550 roeden.

De hofstede met de bijhorende landen werd verkocht aan de heer Le Roy uit Parijs voor de som van 27.500 pond.¹⁵ In 1801 kreeg de hoeve de naam de *Zevenbunder*. Op een kaart bij de schatting van de nationale goederen in 1797, bewaard in het archief van het Schelvedepartement, is het gelegen in een vierkante omwalling met toegangsdreef en genaamd *Goed ten Broecke*. Het land eronder rechts is opgetekend als het *seven bunder*. De gebouwen waren volgens de bijgaande tekst toen nieuw gebouwd van baksteen en afgedekt met pannen.¹⁶

Het perceel dat de *zeven bunders* wordt genoemd ligt rechts naast de oprit van de hoeve Landegemwaarts. Het is kadastraal gekend als het nummer 'Vosselare B33'. Volgens de leggers bij de Popp-kaart had het midden de 19de eeuw een oppervlakte van 10 ha 16 a 10 ca wat overeenkomt met

¹⁴ Ibidem

¹⁵ R.A.G., Schelvedepartement, 1313.

¹⁶ Lanclus K., *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Gent, Kanton Nevele 12n1*, Turnhout 1989, blz. 367.

meer dan zeven en een halve bunder. Het was het grootste perceel land in één stuk te Vosselare. Tijdens deze periode was Ludovicus Mestdagh, directeur der belastingen, eigenaar van *De Zevenbunder*. De volledige hoeve had toen een oppervlakte van 27 ha 08 a 60 ca. Rond het woonhuis dat werd geschat als een huis van de 5de categorie lagen twee boomgaarden die samen 1 ha 16 a groot waren.¹⁷

De bloeiperiode van de 19de en 20ste eeuw

De Zevenbunder in 1843. Het hoevecomplex is een vierkante blok gedeeltelijk omringd met grachten maar niet omwald.

Op 15 april 1848 kwam Caroline Vervynckt, toen 57 jaar en weduwe van Francies Van Nevel, op *De Zevenbunder* samen met haar vijf kinderen (Marie-Thérèse, Jan-Baptiste, Louis, Nathalie en Sophie) en knecht Karel Van Nevel. Het jaar daarop, op 8 december 1849, komt ook haar dochter Coleta Van Nevel (°Landegem 30.01.1822) samen met haar echtgenoot Jan Van Vynckt (°Landegem 06.05.1823) en hun dochtertje Emma-Maria

¹⁷ Legger bij de Popp-kaart van Vosselare

(°Landegem 02.08.1848) op *De Zevenbunder* wonen. Zij zullen de nieuwe pachters worden. Tijdens de periode 1847-1866 komen niet minder dan 24 knechten en meiden tijdelijk op de hoeve hun intrek nemen.¹⁸

In de daarop volgende jaren worden nog 6 kinderen geboren in het gezin Van Vynckt-Van Nevel: Adolphe (°1850), Elisia (°1852), Bruno (°1853), Florentina (°1854), Prosper (°1857) en Emiel (°1859). Tussen 1867 en 1880 zijn er op de hoeve constant 5 knechten en 1 meid ingeschreven in het bevolkingsregister.¹⁹ Jan Van Vynckt is geen gewone boer. In het bevolkingsregister staat hij naast landbouwer ook ingeschreven als secretaris en rijks-veearts. Hij overlijdt op 17 februari 1892 en werd opgevolgd door zijn zoon Emiel (°Vosselare 27.07.1859). Emiel was gehuwd met Victoria Schollier (°Moerbeke 1862). Ze kregen samen drie kinderen Aloïs (°1890), Maria-Elisa (°1891) en Jules (1893). Victoria overlijdt op de hoeve op 23 juni 1894. Emiel Van Vynckt hertrouwt met de elf jaar jongere Maria-Romanie De Vos (°Lotenhulle 28.09.1870). Zij schenkt hem nog drie kinderen Maria-Leonie (°1898), Mauritius (°1900) en René Prosper (°1905). Begin 1913 verlaten ze *De Zevenbunder*.²⁰

Op 12 april 1913 kwamen als nieuwe pachters Jordaan Joannes Blomme (°Merendree, 24 maart 1865) en zijn echtgenote Maria Ludovica Cornelis (°Bellem, 21 januari 1875) op *De Zevenbunder* terecht. Alvorens ze naar Vosselare kwamen, had het echtpaar na hun huwelijk in 1894 te Oostakker en te Merendree gewoond. Het gezin telde 9 kinderen. Jan Blomme, zoals hij in de volksmond werd genoemd, was lid van de kerkfabriek en werd een graag gezien figuur te Vosselare. Hij overleed te Vosselare op 5 februari 1946, in de ouderdom van 81 jaar, vier jaar na zijn echtgenote.

Op het bidprentje bij zijn overlijden staat geschreven *“een goed mensch steeds ten dienste van anderen en zeker voor de parochiekerk heeft hij veel goeds gedaan. Hij was een knap en verstandig bedrijfsleider die hard werkte maar toch nog tijd vond voor anderen en voor de verdediging van de boerenbelangen.”*

¹⁸ G.A.N. Bevolkingsregister Vosselare 1847-1866.

¹⁹ G.A.N. Bevolkingsregister Vosselare 1867-1880.

²⁰ G.A.N. Bevolkingsregister Vosselare 1890-1920.

Jordaan Blomme en familie voor de Zevenbunder.

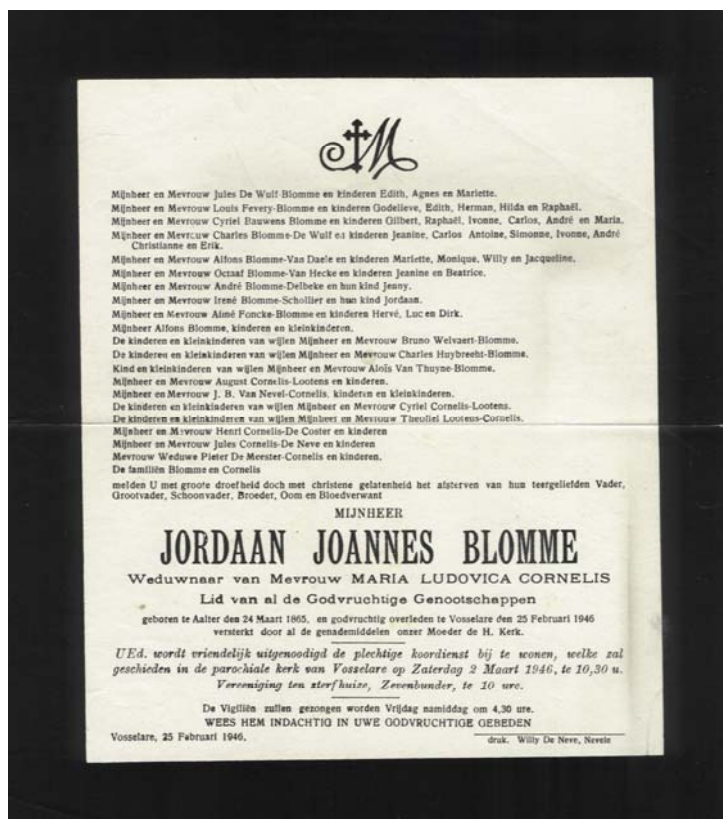
V.l.n.r. zittend: André en Jordaan Blomme, Maria Ludovica (Louise) Cornelis en Irené Blomme. Staande: Maria, Octaaf, Charles, Edith, Marguerite, Alfons en Anna Blomme.

André Blomme zal zijn vader op *De Zevenbunder* opvolgen. Hij huwt met Camilla Delbeke uit Sint-Denijs-Boekel en op 26 juni 1940 wordt in het gezin een dochter, Jenny, geboren. Een nieuwe bloeiperiode voor *De Zevenbunder* leek aangebroken en naast de koeien en de akkerbouw kregen vooral de paarden zeer veel aandacht. De Belgische Trekpaard hengst *Idéal de l'hove* werd in 1934 te Brussel kampioen van België. De Franse halfbloed draver *Peter Todd* behaalde op de drafskoersen veel prijzen tegen zijn concurrent de draver *Kirry Belly* van de familie Van de Velde van het *Klein Goed ter Meersch*.

André Blomme in de volksmond '*de dikken Blomme*' genoemd, was een graag gezien figuur in de paardenwereld als jurylid op de vele prijskampen en draverwedstrijden.

Naast de twee voornoemde paarden waren er ook enkele werkpaarden voor het zwaar labeur op de akkers en weiden. Aan knechten en meiden was er geen tekort, met Jules en Adolf Van Brakel en zuster Alice als keu-

kenhulp en kindermeid. De kleine Antoon Verhelle was de vaste inslapende knecht en werd bijgestaan door veel andere losse medewerkers. In 1949 verlaat de familie Blomme de boerderij en beginnen ze een zuivelwinkel in de Krijgsgasthuisstraat te Gent. De paarden worden overgebracht naar weilanden in de Drongense meersen, de *Assels*, waar ze door André Blomme verder verzorgd worden en de boerderij te Vosselare wordt overgelaten. Op 13 november 1952 om 17.30 uur, bij de terugkeer van de paardenprijskampen te Sint-Niklaas, waar ze als keurmeester optraden, raakt André Blomme samen met zijn compagnon Mestdagh betrokken in een zwaar verkeersongeval op de Brusselse Steenweg te Melle waarbij beiden om het leven komen.

Doodsbrief Jordaan Joannes Blomme.

Na het vertrek in 1949 van André Blomme en Camilla Delbeke werd de hoeve verpacht aan Achilles Gerard Van der Schelden (°Zwijnaarde 03.12.1913) gehuwd met Maria Goeminne (°Ouwegem 26.03.1920). Er waait een nieuwe wind door de boerderij. Gerard is een actieve boer die op korte tijd de ondertussen verwaarloosde gebouwen en landerijen een opknapbeurt geeft en er een goed producerende boerderij van maakt. Er komen twee dochtertjes.

Als een grote draaideur door de rukwind loskomt, wil de sterke Van der Schelden die deur toch dichtdoen maar die valt op hem met het gevolg dat zijn rug gekraakt is. De familie ziet zich genoodzaakt de boerenactiviteit te stoppen en de boerderij over te laten. Als de hoeve in 1965 verkocht wordt, verzaken zij dan ook aan hun recht van voorkoop.

Op 1 juni 1965 wordt Medard Van de Weghe de nieuwe pachter van *De Zevenbunder*. Medard, zoon van Maurits en Maria Zutterman uit Gottem, huwt Marie Louise Schelstraete uit Zomergem. Het ongeveer 30 ha grote hof krijgt met de nieuwe pachter ook een moderne aanpak, en het zal voortaan vooral een melkveebedrijf worden. Hiervoor wordt achteraan de schuur een lange nieuwe melkkoestal gebouwd. Er komen drie kinderen, drie dochters met een veel belovende toekomst voor de boerderij.

De eigenaars Jean-Philippe en Jeanne Henriette De Breucker hadden echter andere plannen met de boerderij en stellen alles te koop via de studie van notaris Ovide Deryckere te Lotenhulle met de navolgende aankondiging:

Vrijwillige openbare verkoping van zeer mooi gelegen HOFSTEDE genaamd De "ZEVENBUNDER" met zaailand en weiland in EEN BLOK gelegen (met toegang vanaf de Landegemstraat) te NEVELE (Vosselare), Landegemstraat 35.

.../...

ENIGE ZITDAG: WOENSDAG 25 APRIL 1990 om 15 u (3 u. namiddag) in zaal Novy (café "De Visschmijn") te Nevele, A.C.Vandercruyssenstraat 1 (nabij de kerk van Nevele)

De familie De Breucker had *De Zevenbunder* in juni 1965 gekocht van familie Van den Hecke de Roye de Wichen voor de som van 4.766.917 frank. Uit de verkoopakte blijkt dat het goed oorspronkelijk toebehoorde aan Emile

Leon Gustave Marie Ghislain ridder Mesdach de ter Kiele (†Gent 24.12.1930). Door zijn overlijden kwam het goed in het bezit van zijn zuster Emma Marie Ghislaine, douairière van de heer Emile Victor Seydlitz. Bij haar overlijden te Brussel op 25 november 1937 is haar nalatenschap bij gebrek aan voorbehouden erfgenamen overgegaan op haar algemene legatarissen Bernadette Henriette en Yves Bernard de Roye de Wichen bij vertegenwoordiging van hun moeder Yvonne de Meulenaere, douairière van Gustave de Roye de Wichen, krachtens haar openbaar testament. Vermits Yves de Roye de Wichen ongehuwd en zonder erfgenamen overleed te Etterbeek op 4 september 1934 kwam zijn deel ook aan zijn zuster Bernadette toe. Deze laatste was gehuwd met jonkheer Jacques Henri Van den Hecke, advocaat (°Brussel 21.02.1920). Ze woonden op het kasteel te Wortegem bij Oudenaarde. Op 2 april 1965 verkopen ze hun eigendom aan Jean-Philippe De Breucker (°Vilvoorde 28.02.1914) en zijn zus Jeanne Henriette (°Vilvoorde 19.07.1905).

Hoevetoerisme op de *Zevenbunder*

Een deel van het land langs de Landegemstraat (met een diepte van +/- 60 meter) werd speculatief, in de hoop dat het bouwgrond zou worden, niet verkocht door de eigenaars. Na het beëindigen van de voorganger zijn rechten als pachter, mits opzeg en eigen gebruik, kon de familie Raphaël Verhoeven - Antoinette Decraene samen met hun dochter Kristine en haar echtgenoot Tom De Schrijver hun intrek nemen op de *Zevenbunder* in 1994. Zij verbouwden de hoeve om er aan hoevetoerisme te kunnen doen. Drie jaar later waren de eerste vier kamers op de bovenverdieping klaar. Op vandaag worden zeven kamers verhuurd, voorzien van alle comfort: wc, douche, lavabo, draadloos internet, gezinskamers voorzien van TV. Er is een aparte zithoek met TV en er is een ingerichte keuken beschikbaar. Het menu van het ontbijtbuffet bestaat uit verse zuivelproducten van het bedrijf. De hoeve bezit een eigen museum van oud landbouwalaam (alle paardentuigen en een gamma werktuigen).

*De Zevenbunder bezit ook een uitgebreide verzameling
landbouwwerktuigen die in een privé-museum
op de hoeve zijn ondergebracht.
V.l.n.r. Gilles De Schrijver, Kristin Verhoeven,
Julie De Schrijver en Raphaël Verhoeven.*

In 2007 werd het bedrijf overgenomen door dochter Kristine. De ouders Raphaël Verhoeven-Decraene bewonen nog steeds de hoeve.²¹

André Bollaert, Poesele
Sophie Derom, Gent
Arsène Huysman, Zomergem

Met dank aan de heer Raphaël Verhoeven voor zijn gewaardeerde medewerking.

²¹ Voor meer info over de hoeve zie ook: www.zevenbunder.be

De Zevenbunder in 1983.

Het hoevegebouw van De Zevenbunder in 2010.

Bijlage:

Uit: In oorlogsnood - Virginie Lovelings dagboek 1914-1918

Zaterdag 2 oct. '15.

Nu weet ik goed bescheid over het geval der twee gepakte luchtvaarders door het bezoek van een dame uit Nevele. Dien dag kwam de meid van de vertelster in de zitkamer binnengestormd: "Madame, een vliegmachien boven onzen hof. Ze ligt bijkans beneden. Er zitten twee mannen in. Toe, toe," en de dame was buiten geïld.

Inderdaad het gevaarte zeilde wankelend over de daken heen. En spoedig daarop kwam het bericht:

Het tuig was neergezegen op het pachtgoed "het Zevenbunder" te Vosse-laere bij Nevele, niet verre buiten de kom van 't dorp:

"Petroot, petroot!" hadden de gevallen of uitgesprongen inzittenden geroepen, wanhopige gebaren makend.

Petroot! dat is er nergens meer. "Waarom petroot?" vroeg ik.

"Om hun vliegtuig te verbranden."

Te Nevele woont sinds jaren een Duitscher, huisschilder van beroep, in de wandeling "Den Duits" genaamd, deze had het vliegtuig gelijk veel anderen gezien, liep uit de groep kijkers weg om de aanwezige wacht te waarschuwen en duidde hun de te nemen richting aan.

Het groot gevaarte lag op een akkerstuk neergeveld, schijnbaar onbeschadigd; de twee rampzaligen stonden er bij met de handen omhoog.

Het was een roerend schouwspel, toen ze ontwapend tusschen acht duitsche soldaten door de straten van Nevele-dorp werden geleid. Alle menschen stonden aan hun deur tranen stortend of met tranen in de oogen en verbijsterde aangezichten.

De Engelschman, lang en forsig, sloeg aan in het voorbijtrekken, links en rechts gewend; hij snikte en schreide als een klein kind. De Franschman kort in 't bleek blauw met wijde stappen schrijdend om hem bij te houden, ook de bevolking groetend op militaire wijze.

Wat moet het hen zalig hebben aangedaan in al hun wee en ontredderende teleurstelling overal die meevoelende aangezichten te ontwaren, die stemmen te hooren, waar zoo duidelijk — zoo opdringend — zei de vertelster - sympathie uit klonk: "Dag mijnheer den Engelschman, dag mijnheer den Franschman," op een toon, die zeggen wilde:

"Verstaat gij ons? Wij zijn met u, wij lijden met u in hart en ziel, wij lijden met u mede."

Middelwyl was de Duits bezig ginder op het akkerveld van 't Zevenbunder, de vliegmachien, de schuldige aan de ramp, te beschilderen in de duitsche kleuren, de machien, die voortaan dienst zal doen tegen de veiligheid van ons land.

HET 'POORTAKKERSGOED'

Oorsprong van het goed

De naam van dit goed is afkomstig van de eigenaar, het *Godshuis van Poortakker*, die het vanaf het begin bezat. Het *Poortakker* of het *Begijnhof van St.-Aubert* of *St.-Obrechtsgodshuis* of *-begijnhof* (Oude Houtlei in Gent) werd kort vóór 1278 opgericht. De site, die begrensd wordt door de huidige straten de Oude Houtlei, de Wellinckstraat, de Holstraat en Schouwvegerstraat, behoort tot het gebied dat van oudsher bekend staat als *Poortakker*. De Gentse stadskern was omstreeks 1100 immers omringd door natuurlijke en gegraven waterlopen die een beschermende omheining gordel vormden. Deze was op verschillende plaatsen versterkt door wallen, gemetselde muren, sluizen en torens. De akker aan de poort (Torenpoort) werd bijgevolg *Poortakker* genoemd. Vanaf ca. 1278 werd de naam verder gebruikt als aanduiding voor het *Sint-Obrechtsbegijnhof* (of het Begijnhof Sint-Aubertus)¹ dat daar gesticht werd. Hoewel er omtrent de juiste bouwdatum nog geen zekerheid bestaat, blijft deze datum, tot het tegendeel wordt bewezen, als stichtingsdatum gelden.²

Het *Poortakkersgoed* is gesitueerd in de uiterste zuidwesthoek van Vosselare langs de Kouterstaat. Ten zuiden grenst het aan Bachte-Maria-Lerne en ten westen aan Meigem.

In 1472 vinden we een eerste vermelding in het Gentse stadsarchief van dit goed te Vosselare als *tgoet van poortack(er)*.³

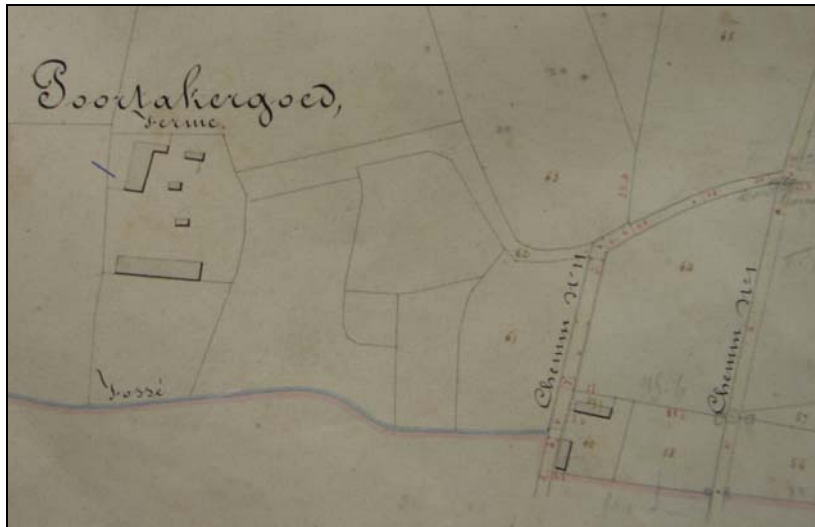
In de loop van de 16de en 17de eeuw behield het een bijna ongewijzigde oppervlakte van ongeveer 21 bunders. Naast de hofstede bezat het godshuis een aantal percelen cultuurland, weide en bos. Het godshuis was hiermee tijdens de 17de eeuw de 3de grootste grondbezitter in Vosselare.

In 1571 werd het in pacht genomen door Mauris de Blicck voor de jaarlijkse som van 21 pond 4 schellingen 1 denier parisis.⁴ Jan de Weert staat als pachter vermeld in 1624.⁵

¹ Sint-Aubert of Sint Obrecht (7de eeuw) was de patroon van de bakkers.

² <http://www.monasterium.be/geschiedenis.php>

³ S.A.G., 330/32 85 r.

Het Poortakkersgoed in 1843 volgens de Atlas van de buurtwegen van Vosselare. Toen liep er nog geen rechte weg van de Kouterstraat (Chemin N° 1 op de kaart) naar de hoeve.

Een nieuwe eigenaar

Tijdens de Franse overheersing worden de eigendommen van de begijnhoven aangeslagen en ondergebracht in wat men de Commissie van Burgerlijke Godshuizen zal noemen. Vanaf 1925 worden de weldadigheidsburelen (voor de hulpbehoevenden die thuis kunnen geholpen worden) en de Burgerlijke Godshuizen (voor de hulpbehoevende die niet thuis kunnen verzorgd worden) in ons land samengebracht in de Commissie van Openbare Onderstand, afgekort C.O.O. In 1976 wijzigde deze naam in Openbare Centra voor Maatschappelijk welzijn, afgekort O.C.M.W.

Rond het midden van de 19de eeuw was het *Poortakkersgoed* eigendom van de Burgerlijke Godshuizen van Gent en had het goed een oppervlakte van 28 ha 57 a 90 ca waarvan 3 ha 81 a 40 ca weiden, 18 ha 11 a 60 ca

⁴ R.A.G., reeks 28, Penningkohieren Vosselare, 74/316.

⁵ R.A.G., Nevele 1642, Landboek van Vosselare 1624.

land, 3 ha 51 a en 10 ca bos en 68 a 40 ca boomgaard. Huis en erf hadden een oppervlakte van 5 a 90 ca en werden onderverdeeld in de 5de categorie (op 10).⁶ Het huidige woonhuis en de stallen dateren van 1858. Ze werden opgericht naar de plannen van architect C. 't Kindt. Charles 't Kindt was een bouwkundige die geboren werd in Vosselare op 24 oktober 1824. Hij was gehuwd met Bernardine Vander Vennet (°Stavele 20.08.1832). Ze woonden toen in de Langemunt 21 in Nevele waar Louis Buysse (vader van Cyriel) later zijn ameldonkfabriek opstartte.⁷

De bewoners tijdens de 19de eeuw

Tijdens de bouw van de nieuwe Poortakkersgoedhoeve was de hoeve bewoond door Judocus Francies De Loof (°Vosselare 25.04.1806) en zijn echtgenote Julia Pieters (°Vosselare 05.01.1838) en hun 3 kinderen. Geen enkele van de kinderen wil de hoeve overnemen en op 17 november 1873 nemen Benoni Claeys (°Deinze 20.01.1829 - †Vosselare 26.09.1883) gehuwd te Ouwegem in 1871 met Clémence Goeminne (°Ouwegem 16.07.1842) het *Poortakkersgoed* in pacht. Het gezin Claeys-Goeminne kreeg acht kinderen, vier zonen en vier dochters, allen te Vosselare geboren: Marie Valentine (°1873), Joseph (°1875), Marie-Leontine (°1876), de tweeling Joannes en Marie-Sidonie (1878), Achiel (°1880), Marie-Hélène (1881), Odylle Ivo in de volksmond Odule genoemd (1883). Tijdens de periode 1881-1890 werkten er op de hoeve steeds vier of vijf vaste knechten maar naarmate de kinderen ouder worden vermindert het aantal vaste knechten en meiden.⁸

De familie Everaert

Het lijkt erop dat een lid van de familie Claeys de boerenstiel op de oude pachthoeve zal verder zetten maar in 1920 maakt de C.O.O. van Gent bekend dat er te Vosselare een grote boerderij genaamd het *Poortakkersgoed* zonder pachter is. De laatste bewoners, Odule Claeys (°Vosselare 07.09.1883) en zijn echtgenote, hadden de boerderij verlaten omdat zij kinderloos waren en geen opvolgers hadden. Ze vertrokken naar Meigem om aldaar een fruitbedrijf te beginnen.

⁶ Leggers Popp-kaarten Vosselare.

⁷ Met dank aan ons bestuurslid Hugo Schaeck voor de info.

⁸ G.A.N., Bevolkingsregisters Vosselare 1847-1910.

In Nevele woonde de familie Alfons Everaert, (°Nevele 08.09.1873 - †Vosselare 19.06.1965), zijn echtgenote Rosa Martens (°Lotenhulle 28.02.1878 - †Vosselare 02.05.1948) en hun kinderen op een veel te kleine hoeve. Ze waren reeds verhuisd uit Poesele en waren op zoek naar een groter bedrijf. Felix Everaert, de oudste zoon genoemd naar zijn grootvader, 25 jaar, jong en ondernemend besluit zijn kans te wagen en meldt zich bij de C.O.O. in Gent en keert terug met het goede nieuws dat de familie Everaert het *Poortakkersgoed* in pacht krijgt. Alfons en Rosa Everaert en hun elf kinderen kunnen aan een nieuw leven beginnen. Felix blijft met de naderen meewerken maar hij is ondertussen dertig geworden en hij kijkt uit naar een vrouw en een eigen boerderij.

Te Astene op het neerhof van het kasteel, waar nu de Ceder staat, woont Aloïs Geiregat met vrouw en kinderen. Op 21 augustus 1925 sterft Aloïs Geiregat en laat een weduwe met drie kinderen na: Gaston (°17.09.1920), Agnes (°23.06.1922) en de te vroeg geboren Arthur, die zeer jong sterft. Felix Everaert verneemt de droeve situatie en naar hij zelf later zegt is het zuiver uit medeleven dat hij de weduwe Geiregat gaat helpen, maar van vriendschap komt liefde en in 1926 stapt Felix in het huwelijksbootje met Maria Van Den Broecke, de weduwe Geiregat. Samen zullen ze nu de hoeve uitbaatten. Felix is welbespraakt, leest veel boeken en kranten, is sterk Vlaamsgezind en komt hier ook voor uit. Hierdoor komt hij in conflict met de pastoor en de Fransgezinde kasteelheer en omwille van zijn Vlaamsgezindheid moet hij in 1933 de hoeve verlaten. Ondertussen was het gezin aangegroeid met twee kinderen: Maria (°18.06.1927) en Astère (°22.11.1929) Everaert. Ze komen terecht op een kleinere boerderij in de Beekstraat in Astene en Felix begint een melkronde in Deinze.

Op het *Poortakkersgoed* zag Alfons Everaert de kinderen geleidelijk aan het ouderlijk huis verlaten en begin maart 1940 trekt hij te voet van Vosselare naar Astene om zijn zoon Felix voor te stellen de hoeve over te nemen. Felix aanvaardt zijn vaders voorstel. Hij laat de boerderij en de melkronde over en vestigt zich kort voor het uitbreken van de oorlog met vrouw en kinderen op het *Poortakkersgoed*.

De hoeve wordt uitgebaat als een gemengd bedrijf van ongeveer 40 ha groot met akkerbouw op de hoge kouterruggen, rogge en veel aardappe-

len en met rundvee, melkkoeien en jong vee beneden in de koele weiden van de Kalevallei, waar men overvloedig gras vindt.

Felix Everaert is een vooruitstrevende boer en begin de jaren vijftig komt er reeds een aardappelrooier. Door een draaiend wiel worden de aardappelen uit de rijen opengegooid om op te rapen. Kort nadien komt er een nieuw type aardappelrooier die via een dansende ketting de aardappelen in zakken terecht doet komen. Dit was zwaar trekwerk voor een koppel paarden en hiervoor wordt een tractor aangeschaft, de eerste in Vosselare. Voor de graanoogst was er een pikmachine waarbij de boer de schoven nog moet vormen die door de binders in bussels moeten vastgebonden worden. Tijdens de oorlog wordt een pikbinder aangeschaft, de eerste in de streek. Aanvankelijk getrokken door een koppel paarden en later door een tractor. Begin de jaren vijftig, na het huwelijk van dochter Maria, wordt er een melkmachine geïnstalleerd, de eerste in Vosselare.

De politiek in Vosselare werd gedomineerd door de lokale kasteelheer. Felix stapte ook in de politiek en werd schepen, eerst onder burgemeester Marc de Kerchove d'Ousselghem, tijdens de oorlog onder oorlogsburgemeester Jules Lootens en na de oorlog werd hij herverkozen en werd hij eerste schepen onder Alain de Kerchove d'Ousselghem.

Begin de jaren vijftig gaan de kinderen een eigen weg zoeken, eerst de stiefkinderen en daarna de jongere eigen kinderen. Gaston Geiregat huwt Ivonne Van Hove en vestigt zich op het *Leen ter Duust* enkele honderden meter verder richting Nevele. Agnes Geiregat huwt Achiel De Winter, de oudste zoon van het neerhof van Meirekasteel. Zij vestigen zich aan de Leiekant in Deinze.

Maria, de oudste dochter huwt Antoon Blomme, de zoon van de Vosselarese hoofdonderwijzer Jules Blomme. Zij vertrekken naar Belgisch Congo waar ze tot aan de onafhankelijkheid op een landbouwproefstation werkzaam zijn. De jongere zus Rosa huwt Fimin Claeys uit Meigem, de zoon van Odule die voor de komst van de familie Everaert het Poortakkersgoed uitbaatte.

In 1957 huwt Astère Everaert met Germaine De Winter en ze nemen het *Poortakkersgoed* over. Marie Vandenbroecke overlijdt in het Sint-Vincentiushospitaal in Deinze op 27 april 1963. Felix overlijdt tien jaar later eveneens te Deinze op 12 oktober 1973.

Er komen twee jongens in het gezin van Astère en Germaine, Felix en Alex, en een dochter Marleen die meewerken op de hoeve. Astère is een harde werker en een verwoed jachtliefhebber. Hij bouwt het bedrijf van zijn vader verder uit en heeft ook oog voor de modernisering ervan. Dochter Marleen huwt op 24 juni 1983 Paul Gistelinck uit Waregem en verlaat het ouderlijk huis. De oudste zoon Felix (°Deinze 12.05.1961) is mindervalide en blijft op de hoeve.

Zoon Alex (°Deinze 14.04.1962) zal de vierde generatie Everaert worden op het *Poortakkersgoed*. Hij huwt op 11 mei 1984 te Otegem met Marijke Vercruyse. Drie jaar later wordt het gezin uitgebreid met een dochter Bieke (°Deinze 4.12.1987).

Astère en Germaine verlaten de hoeve en gaan kleiner wonen in een huis langs de Meerskant.

Alex en Marijke beginnen met veel enthousiasme op de grote boerderij. Marijke neemt het voortouw om het *Poortakkersgoed* een opknapbeurt te geven.

Op de hofplaats rechts was een kleine boomgaard met gras en een verwaarloosde draadomheining. Dit wordt opgeruimd en vervangen door een buxusrand en kortgeschoren grasplein. De varkensweide achteraan die volledig was omgewoeld wordt vervangen door een verzorgd grasplein omboord met bloemen. De voorgevel van het huis krijgt een frisse verflaag evenals de klapluiken en de oprit wordt verhard.

Dit alles is ook de Provinciale Landbouwkamer niet ontgaan en Alex en Marijke Everaert worden in 1999 de eerste laureaat op tachtig ingeschreven deelnemers van de prijs erfbepanting en landschapsintegratie van de Landbouwkamer van de provincie Oost-Vlaanderen. Ook voor hun plantenkeuze en de verzorging van de toegang tot het bedrijf kregen ze een speciale vermelding.

Einde van het *Poortakkersgoed* als landbouwwitbating

Begin deze eeuw verkoopt het O.C.M.W. van Gent het *Poortakkersgoed* aan de familie Hannécart-Van de Vyvere die ook Meirekasteel aankochten. Alex en Marijke verlaten de hoeve en gaan in Nevele wonen. Hiermee komt een einde aan vier generaties en tachtig jaar familie Everaert op het *Poortakkersgoed*.

Vanaf 2008 is het *Poortakkergoed* bewoond door het echtpaar Claus-De Wolf. Het is geen actieve boerderij meer. We zien er nu paarden en schapen in de weilanden in plaats van rundvee. Vosselarekouter is gans anders geworden.

André Bollaert, Poesele
Arsène Huysman, Zomergem

Met dank aan mevrouw Sophie Derom en aan de heer en mevrouw Antoon en Maria Blomme-Everaert en mevrouw Rosa Everaert voor hun gewaardeerde medewerking.

*De familie Alfons Everaert kort voor de Eerste Wereldoorlog.
V.l.n.r. Albert (een zevende zoon), Felix, Irma op de schoot van haar moeder
Rosa Martens, Maurice, Achiël, August, René en vader Alfons, Emiel en
Jules Everaert.*

*De eerste maai- of pikmachine op het Poortakkersgoed omstreeks 1922.
Het paard wordt gemend door Maurice Verbrugge. Eromheen de familie
Everaert en Clarisse Verschelde, echtgenote Volckaert.*

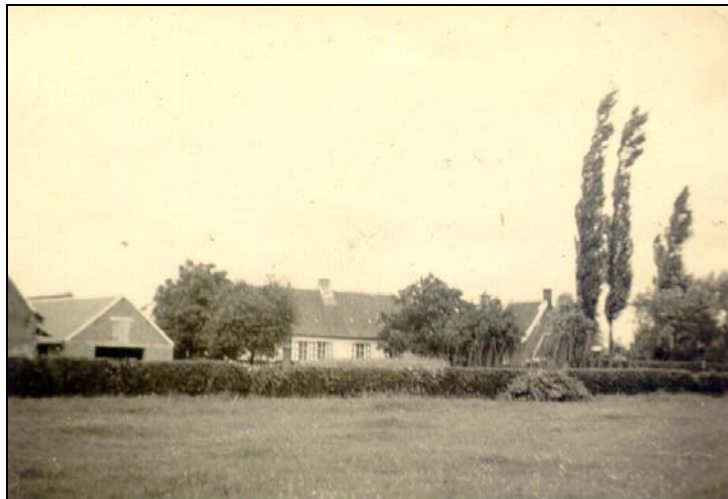
De jaren veertig van vorige eeuw. Voor het stuiken van de stroschelven waren vele helpende handen nodig. V.l.n.r herkennen we: Maria en Astère Everaert, Agnes Geiregat, onderwijzer Georges Danneels uit Astene en Charles Casteur uit Vosselare de vaste knechten tijdens de zomerperiode.

Agnes Geiregat langs Vosselarekouter omstreeks 1940. Toen was de Kouterstraat een gewone zandweg.

Astère, Rosa en Maria Everaert omstreeks 1940 in de hondenkar van het Poortakkersgoed.

Het Poortakkersgoed tijdens de Tweede Wereldoorlog

De hoevewoning van het Poortakkersgoed tijdens de Tweede Wereldoorlog.

*Met de eerste pikbinder op het Poortakkersgoed omstreeks 1940.
V.l.n.r. Georges Danneels, Agnes Geiregat, Rosa en Astère Everaert, Maria
Van Den Broecke, Astère Everaert (een broer van Felix),
Maria en Felix Everaert en Charles Casteur.*

De eerste tractor op het Poortakkersgoed omstreeks 1945.

De pikbinder werd getrokken door 3 paarden. Felix Everaert ment de dieren terwijl dochter Agnes erover waakt dat er zich geen haperingen aan het mechanisme voordoen.

Loslopende dieren hoorden nog bij het leven op de boerderij in de jaren vijftig en zestig van vorige eeuw. Astère Everaert probeert een van de kinderen op een varken te tillen. In de achtergrond kijken knecht Aimé Claeys en Maria Van den Broecke geamuseerd toe.

Het huwelijk van Agnes Geiregat (de stiefdochter van Felix Everaert) met Achiel De Winter. V.l.n.r. Astère Everaert, Achiel De Winter, Felix Everaert, Agnes Geiregat, Maria Van den Broecke en Maria en Rosa Everaert.

*Astère Everaert met tractor en ploeg op het land langs Vosselarekouter
begin de jaren vijftig van vorige eeuw.*

Huwelijksfoto van Astère Everaert en Germaine De Winter in 1957.

Het Poortakkersgoed zo'n vijftig jaar geleden gefotografeerd door Jeroom Van Waetermeulen.

De hoevewoning van het Poortakkersgoed tussen 1970 en 1980.

De hoeve woning van het Poortakkersgoed tijdens de zomer van 2012.

Tegel in gebakken aarde die zich op de linkerkant van de voorgevel van het Poortakkersgoed bevindt.

HET 'LEEN TER DUUST'

Dit leengoed is gelegen langs de Kouterstraat. De naam van dit goed is afkomstig van de familie *van der Duust*. In 1376 ontmoeten wij een zekere Jan vander Dust die schepen van *Nevele Binnen* was.¹ In het begin van de 15de eeuw hield Filips van der Duust 6 bunders land, gelegen in de parochie van Sint-Elooi (Vosselare) in leen van de heer van Nevele.²

Hannekin vander Love was in 1453 leenhouder van acht bunders *gheheeten dleen ter Duust*.³ Hannekin werd in 1460 opgevolgd door Jan vander Loeve. Hier zien we dat aan het leen een aantal rechten verbonden waren zoals tolrecht, recht op verdwaald goed en het heffen van boeten tot 3 pond parisis. De laten waren jaarlijks 19 penningen parisis schuldig en waren onderworpen aan sterfkoop en wandelkoop. Voor rechtzaken moest dit leen een beroep doen op de wet van het Land van Nevele. Verder stond het "*ter trauwe en waerhede*" van de heer van Nevele, ten volle koop van 10 pond parisis en 20 schellingen kamerlinggeld.⁴

Daarna nam Daniel vander Loeven, zoon van Jan, in 1493 het goed in leen.⁵ Het bestond uit een neerhof, een mote, cultuurland en grasland.⁶ Bij zijn overlijden erfde zijn dochter Lysbette het leengoed.⁷

In 1557 staat Pauwels Toebast vermeld als leenhouder en na hem zijn zoon Lieven "*... Lieven toebast filius Pauwels Tzelve leen mij toecommen ghesuccedeert ende verstorven bijden overlijden vanden voornoemden pauwels toebast mijnen vadere ghenempt tleengoedt ter duust ...*"⁸

Jan Bultynck fs. Pieter nam in 1571 het leengoed in pacht samen met het *goed van Margrite Mayaert*, ook in Vosselare gelegen.¹⁰

¹ R.A.G., Leenhof van Nevele, nr. 2361, 28-11-1376.

² S.A.G., reeks 301, Jaarregisters van de Keure, nr. 25 (1418-20), II, folio 25 verso.

³ R.A.G., Leenhof van Nevele 1763, 4-10-1453.

⁴ R.A.G., Nevele 9, Leenboek van de heer van Nevele, 1460, folio 24 recto.

⁵ R.A.G., Nevele 9, Leenboek van de heer van Nevele, 1460, folio 21 recto.

⁶ R.A.G., Nevele 13, Leenboek, 1560 (1460), folio 30 recto.

⁷ R.A.G., Leenhof van Nevele, nr. 1784, 15-11-1530.

⁸ R.A.G., Leenhof van Nevele, nr. 1788, 15-01-1557.

⁹ R.A.G., Leenhof van Nevele, nr. 1791, 19-02-1565.

¹⁰ S.A.G., reeks 28, Penningkohieren van Vosselare, nr. 74/316.

Het Leen ter Duust in 1644. Opvallend zijn de dreef naar het hof en de dreef naar de meersen van de vallei van de Kale. De mote is toen al verlaten. De hoevewoning bevindt zich voor de dreef die naar de meersen loopt. Het kleine gebouwtje rechtsboven de mote is het ovenbuur.

Op 27 december 1583 erfde Pauwels Toebast het *goed ter Duust* van zijn vader Lieven. Het bestond uit zeven verschillende percelen waarvan het pachthof met de wallen en grachten een oppervlakte hadden van ongeveer

200 roeden. In dit perceel lag de mote ingesloten die met de walgrachten een oppervlakte van 36 roeden had.¹¹

Gillis De Wert nam het leengoed in pacht in 1624. Het maakte toen deel uit van de uitgestrekte bezittingen van Alexander vander Goes. Loyse van Esch, de echtgenote van vander Goes erfde zijn goederen bij zijn overlijden. Rond het midden van de 17de eeuw bezat zij 30 bunders land, bos en weide en twee hofsteden met wallen en een mote, waaronder het *leengoed ter Duust*.¹²

In 1659 verkocht Loyse van Esch het goed samen met haar andere bezittingen aan Guillame Huwe. Het leengoed ter Duust had nog steeds een oppervlakte van 9 bunders en bestond uit de volgende percelen: het pachthof met de mote, drie percelen zaailand waaronder de *cleenen duystackere* en de grote *duystackere* en twee meersen langs de Kale.¹³

De 'duystackere' is van de hoge kouterrug gescheiden door een vochtige depressie. Hierdoor is de akker waarschijnlijk nooit geïntegreerd geweest in het gebruikelijk drieslagstelsel van de kouter waardoor de naam tot in de 17de eeuw is blijven voortbestaan.¹⁴

Negen jaar later verkochten de Schepenen van Gedele van de stad Gent in naam van Cornelia van Wymeersch en haar minderjarige kinderen de goederen die zij bij het overlijden van haar echtgenoot Guillame Huwe had geërfd. Het geheel werd in twee grote stukken verdeeld. Filips Jacques Allegambe kocht het *goed te Duust* met de schuren, stallen en ander gebouwen met landen bossen en meersen. Het had een oppervlakte van 20 bunders, 1 gemet en 41 roeden. Het goed was toen verpacht aan Joos de Baets voor de jaarlijkse pachtsom van 400 gulden en een vet varken. De pacht liep over een termijn van zes jaar en de pachter was aan een aantal verplichtingen gebonden. Zo moest hij o.a. jaarlijks de daken met 500 bundels nieuw stro dekken en de heerlijke renten betalen.

¹¹ R.A.G., Leenhof van Nevele, nr. 1799, 27-02-1584.

¹² R.A.G., Nevele 2260, Landboek van Vosselare 1650-51.

¹³ Zie bijgevoede kaart van Vosselare. R.A.G., Leenhof van Nevele, nr. 18189, 20-10-1660.

¹⁴ De Somville Janique, *Meigem (Deinze) en Vosselare (Nevele). De ruimtelijke organisatie van het "dorpsbehoren" in de 17de eeuw.*, Verhandeling voorgelegd tot het behalen van de graad van licentiaat in de wetenschappen groep Aardrijkskunde, Universiteit Gent, Academiejaar 1986-1987.

Het goed en de bijhorende landen werden verkocht voor 1400 pond groten Vlaams naast andere kosten. De verkoper zal de verkoopsom gebruiken om renten, die op de pachtgoederen bezet waren, af te lossen en om het markgeld en de tiende penning te betalen. Het *leengoed ter Duust* was met uitzondering van de grote *duystack* in deze koop begrepen.¹⁵

Vervolgens werd het goed vanaf december 1682 in leen gehouden door Charles Allegambe, heer van Basingien.¹⁶ Tot in de tweede helft van de 18de eeuw bleef het goed in bezit van de familie Allegambe.

In 1769 verkochten Marie Anne Allegambe en haar echtgenoot Charles Floris de Preudhomme d'Hailly, baron van Poeke, hun bezittingen gelegen in Vosselare en Sint-Maria-Lerne. Zij bestonden deels uit leengronden, deels uit allodiale grond. De leengronden, dit was het *leengoed ter Duust* hadden een oppervlakte van 5 bunders 239 roeden en werden verkocht aan Dionisius Jacques Papeleu. Het leen was nog steeds aan dezelfde verplichtingen onderworpen en genoot dezelfde rechten.¹⁷

In 1847 werd het goed bewoond door Regina Praet (°Drongen, 75 jaar), weduwe van Pieter Francis Notte en haar 10 kinderen: Karel-Louis 30 jaar, Melania 29 jaar, Pieter-Jan 28 jaar, Jan-Baptist 26 jaar, Eugenia 23 jaar, Caroline 22 jaar, Charlotte 20 jaar, Coleta 19 jaar, August 18 jaar en Eugenius 14 jaar, alle in Vosselare geboren. Er waren ook enkele rondtrekkende knechten op het hof waarvan er minstens twee steeds op de hoeve verbleven.¹⁸ Het *leen ter Duust* was toen eigendom van Prosper de Kerckhove de Denterghem-Vilain XIII uit Deurle. Op de Popp-kaart staat het trouwens vermeld als Ferme Van Kerckhove De Denterghem. Het goed had een oppervlakte van meer dan 22 ha. De hoeve woning stond geklasseerd als een woning van 5de categorie. Om en rond de hoeve lag een boomgaard van meer dan een halve hectare groot. De omwalling rond de hoeve had een oppervlakte van 980 vierkante meter.¹⁹ De Potter en Broeckaert vermelden dit goed samen met *Het Groot goed ter Meersch* als de twee belangrijkste pachthoeven van Vosselare omstreeks 1865. Volgens hun beschrijving vertoonde de hoeve toen nog "een groot deel van hare oude wallingen en

¹⁵ R.A.G., Nevele 685, Wettelijke passeringen, 1669.

¹⁶ R.A.G., Leenboek van de heer van Nevele, 1460, folio 23 verso.

¹⁷ R.A.G., Nevele 22, Leendenombrementen, folio 252 verso.

¹⁸ G.A.N., Bevolkingsregister Vosselare 1846-1857.

¹⁹ Legger Popp-kaart van Vosselare.

overblijfsels van oude kelderingen".²⁰ Op het grondplan in de atlas der buurtwegen van Vosselare opgemaakt in 1843 zien we duidelijk dat een groot deel van de walgrachten van de mote tot rond midden 19de eeuw bewaard bleef.

Het Leen ter Duust in 1843. De schikking van de hoevegebouwen is ongewijzigd gebleven met uitzondering van de ovenbuur. De oude overbuur is afgebroken en vervangen door een nieuw rechts van de dreef naar de meersen toe. Een deel van de wal rond de mote is gedempt.

²⁰ De Potter F., Broeckaert J., *Geschiedenis van de gemeenten van Oost-Vlaanderen*, zesde deel, 1867, Vosselare, blz. 4.

Jan-Baptist Notte (°Vosselare 28.02.1817) zal na het overlijden van zijn moeder op 28 april 1859 de leiding van de hoeve op zich nemen bijgestaan door zijn broer August en vier van zijn zusters. Omstreeks 1867 komt er ook een neef, Karel Den Dooven, inwonen en een vaste knecht. Eugenia Notte (°1824) overlijdt op het hof op 16 februari 1888. Zes jaar later, op 13 januari 1894 overlijdt ook Jan-Baptist Notte. De overblijvende kinderen Notte: August, Caroline en Coleta en hun inwonende nichten Clémence en Emilia Den Dooven zetten na het overlijden van hun broer de landbouwactiviteiten stop.

Op 17 december 1894 wordt de hoeve overgenomen door Alfons Bytebier (°Bachte-Maria-Lerne 30.11.1860), gehuwd te Meigem op 14 januari 1890 met Maria-Emma Van de Moortel (°Poesele 15.09.1870). Deze laatste komen van een boerderij in Meigem waar hun twee oudste kinderen Cyriel (°1891) en René (°1893) werden geboren. Deze laatste komen van een boerderij in Meigem waar hun twee oudste kinderen Cyriel (°1891) en René (°1893) werden geboren. In Vosselare worden nog zeven kinderen geboren: Achilles (°1897), Clara (°1900), Marcella (°1904), Maurice (°1906), Maria-Margaretha (°1909), Alice (°1912) en Elisabeth (°1913). Zoon René-August, gehuwd met Clara Coen volgt zijn vader op. Vandaar dat *Het leenter Duust* in de volksmond beter gekend was als de *Hoeve Bytebier*.

Op 28 september 1950 verlaat de familie Bytebier de hoeve. Toen waren daar enkel nog René, zijn zoon Maurice (°Vosselare 1928), zijn zuster Alice en neef Roland Bytebier op de hoeve gedomicilieerd.²¹

Gaston Geiregat (°Astene 17.09.1920 - †Deinze 13.02.1995), stiefzoon van Felix Everaert van het *Poortakkersgoed*, gehuwd te Ouwegem op 31 januari 1951 met Ivonne Van Hove (°Ouwegem 12.12.1926 - †Vinkt 15.06.2006) nam de hoeve over. Ze baatten een landbouwbedrijf uit van ongeveer 15 ha.

De hoeve is niet meer bewoond sinds 2004 maar wordt uitgebaat door zoon Christian Geiregat en zijn echtgenote Christine Coen die in de Poortakkerstraat 5 wonen.

André Bollaert, Poesele
Sophie Derom, Gent

²¹ G.A.N., Bevolkingsregisters Vosselare 1861-1950.

Het Leen ter Duust toen ook de Hoeve Bytebier genoemd midden de jaren zestig van vorige eeuw.

Het Leen ter Duust in 1981.

HET 'KLEIN PACTGOED VANDER GOES'

Het *Klein pachtgoed vander Goes* ligt langs de Kouterstraat, tussen het *leen ter Duust* en het *Poortakkersgoed*. De eerste documenten die wij in verband met dit pachtgoed vonden dateren van de tweede helft van de 16de eeuw. Margrite Mayaerts was toen eigenaar van het pachtgoed. Het lag gedeeltelijk op Vosselare, Leerne en Deinze. De totale oppervlakte bedroeg toen 17 bunders. Het geheel werd in pacht genomen door Jan Bultynck, die ook het *leen ter Duust* in pacht hield.¹

In 1624 was Baudewijn Mayaert eigenaar van het goed. Hij bezat nog slechts een kleine 9 bunders (ca 12 ha). Ze werden verpacht aan Pieter De Key.²

Vanaf het midden der 17de eeuw verloopt de geschiedenis van dit pachtgoed gelijk met die van het *leen ter Duust* vermits het in het bezit kwam van dezelfde eigenaars. Zoals wij vermelden bij *het leen ter Duust* was de weduwe van Alexander vander Goes in het bezit van twee hofsteden in Vosselare met een gezamenlijke oppervlakte van 40,18 ha.

Nadien werden ze verkocht aan Guillame Huwe en in 1669 opnieuw gesplitst. Het *leen ter Duust* werd verkocht aan Filip Jacques Allegambe en de andere hofstede die hier het *Klein pachtgoed vander Goes* genoemd wordt, werd verkocht aan Filip Parmentier, raadsheer in de Raad van Vlaanderen. Het had een oppervlakte van 215 bunders en werd verpacht aan Jan Droomaert voor de jaarlijkse som van 400 gulden en een kuip van 72 ponden boter, een ton goed bier en een kuip van de beste appels.

De hofstede met de boomgaard, de walgrachten en de mote waarop het stenen huis stond had in 1677 een oppervlakte van 993 roeden. Het goed werd verkocht voor 1640 pond Vlaams naast de verkoopkosten.³ De volgende eigenaar in 1691 was Jan Remy Parmentier.⁴

¹ S.A.G., Reeks 28, Penningkohieren Vosselare, nr. 74/316.

² R.A.G., Nevele 1642, Landboek van Vosselare, 1624.

³ R.A.G., Nevele 685, Wettelijke passeringen, 1676-1677.

⁴ R.A.G., Nevele 20, Leenboek, folio 23 verso (1691).

De situering van het Klein pachtgoed vander Goes in 1843

In het midden van de 19de eeuw was Andreas Jacopssen, rentenier uit Gent eigenaar van het pachtgoed. Al zijn bezittingen in Vosselare hadden een oppervlakte van 7 ha 93 a 90 ca.⁵ De hoevewoning, die onderverdeeld was in de 5de categorie van de woningen in Vosselare, werd in 1879 gesloopt en vervangen door de huidige woning. Later kwam de hoeve en de omliggende landerijen in het bezit van de familie de Kerchove d'Ousselghem.

Reeds vóór 1860 (tussen 1853 en 1858) werd het pachtgoed bewoond door Jan-Baptist De Winter (°Nevele 16.02.1818 - †Nevele 28.08.1884) gehuwd met Maria-Theresia Tuytschaever (°Poesele 01.12.1818 - †Vosselare 15.11.1871), die het nieuwe boerderijgebouw niet meer zou zien, en hun kinderen Felix (°Poesele 1844), Rosalie (°Poesele 1818), Camiel Francies (°Poesele 1853) en Theophiel (°Vosselare 1858). Ook dochter Ameliana (°Poesele 1851) woonde in met haar echtgenoot Karel-Lodewijk Reynaert. In mei 1880 verlieten deze laatsten de hoeve om zich in Vinkt te vestigen.

Na het overlijden van Jan-Baptist in 1884 verlieten de nog inwonende kinderen een voor een de hoeve. Rosalie huwde in mei 1885 met Petrus Maes

⁵ Leggers Popp-kaarten Vosselare art. 54.

en ging in Meigem wonen. Theophiel trok eind september 1886 naar Vinkt en Felix trok eind februari 1888 naar Ruiselede. Charles, de broer van Jan-Baptist, die ook inwoonde overleed eind maart 1887.

Nog vóór 1890 nam Camiel Francies De Winter (°Poesele 23.05.1853 - †Vosselare 1900) de hoeve over. Dit gebeurde kort na zijn huwelijk op 29 december 1886 te Merendree met Theresia Van de Velde (°Merendree 29.12.1858 - †Vosselare 06.01.1917). In 1890 had het echtpaar 3 kinderen te Vosselare geboren: Cyriel (°1888), Petrus (°1889) en Mathilde (°1890). Zij konden voor het werk op de akkers en in de stallen constant rekenen op minstens vijf knechten en meiden.

Na het overlijden van hun ouders namen de kinderen De Winter tijdelijk de boerderij over. Op 16 februari 1928 huwde René De Winter (°Vosselare 04.05.1898 - †Vosselare 02.11.1976) in Vosselare met Maria Bertha De Waele (°Vosselare 09.08.1902 - †Nevele 17.11.1983) en volgde hij zijn ouders op de boerderij op. Bij het overlijden van René De Winter had de hoeve nog een bedrijfsoppervlakte van 20,35 ha.

Op 31 maart 1980 werd de familie Robert van Pottelsberghe de la Potterie – Liliane Degraeve eigenaar van de hofstede. Ze was openbaar te koop gesteld door Yves de Kerchove d'Ousselghem gehuwd met Chantal Kervyn de Meerendré. Yves is de jongere broer van de laatste Vosselaarse burgemeester Alain de Kerchove d'Ousselghem. De gebouwen hadden een grondige opfrisbeurt nodig en ze werden begin de jaren tachtig met veel smaak en kennis gerestaureerd en verbouwd door de huidige eigenaar.

De hoevewoning, Kouterstraat 8, wordt nu bewoond door Robert en Liliane van Pottelsberghe de la Potterie en hun dochter Pascale, gehuwd met Marnix De Nutte. Deze laatste baten er de manege *Hof ter Couter* uit. Er is een buitenpiste en een binnenpiste en men kan er terecht voor paarden-dressuur, wandelingen met paarden, paardenkampen voor kinderen, jumping enz.

André Bollaert, Poesele
Sophie Derom, Gent

Met dank aan dames Hilda en Germaine De Winter en de heer en mevrouw Robert van Pottelsberghe de la Potterie voor hun gewaardeerde medewerking aan deze bijdrage.

*Eind de jaren twintig van vorig eeuw. De familie De Winter poseert voor hun woning met een Hongaars meisje dat ze tijdelijk opvingen.
V.l.n.r. Jules, Anna, Cyriel, Irma en René De Winter.*

De hoeve woning eind de jaren veertig van vorige eeuw.

De stal en de houtmijt eind de jaren veertig van vorige eeuw. Het vee wordt uitgelaten en naar de weiden geleid langs het Schipdonkkanaal.

Maria De Waele en René De Winter voor hun boomgaard in de jaren zestig van vorige eeuw.

*Het Klein pachtgoed vander Goes begin de jaren tachtig van vorige eeuw
met daarachter de hoeve Lambrecht.*

De stallingen van Hof ter Couter in de zomer van 2012.

De woning van het vroegere Pachtgoed vander Goes in 2012.

Robert en Liliane van Pottelsberghe de la Potterie in de deuropening van hun fraai gerestaureerde woning tijdens de zomer van 2012.

DE 'KERVYNHOEVE' OF 'DE CLUYSE'

Deze hoeve ontleent haar naam aan de familie die ze in de eerste helft van de 19de eeuw in bezit had. Ze is gelegen langs de Gentstraat (vroeger ook Doornplas genoemd), daar waar de straat een bocht van 90 graden maakt, ongeveer halweg de Landegemstraat en de Moerstraat.

Op de zijgevel hangt een houten bord "*De Cluyse anno 1450 De Kervijn*". Volgens de volksoverlevering was de hoeve, net als het *Goed ter Meersch*, ooit tempeliersgoed. Maar ook hier ontbreken tot op heden de materiële bewijzen. Dat er ooit heremieten of kluizenaars hebben gewoond vonden we niet terug. Gezien haar ligging, langs de weg van Nevele naar Gent, lag de hoeve wel op een belangrijke verbindingsweg tussen de stede van Nevele en de stad Gent.

In het midden van de 16de eeuw was Lysbette van Wontergem eigenaar van de hofstede en 10 bunders land in Vosselare. Haar erfgenamen gaven de hofstede in 1571 in pacht aan Mauris van Parijs, fs. Daneel, voor de som van 11 pond 10 schellingen groten. Daarnaast hield hij nog 11 oude bunders land in pacht van Baudwyne Speysters en een stuk land van de erfgenamen van Jan de Weert.¹

Enkele jaren later hield Mauris van Parijs deze hofstede van de heer van Nevele in leen. Dit leen bestond uit een "*behuusde hofstede wesende eene mote ommewalt groot in erven met vijf partijen van lands daarmede gaende*" die samen een oppervlakte hadden van 3 bunders 600 roeden.

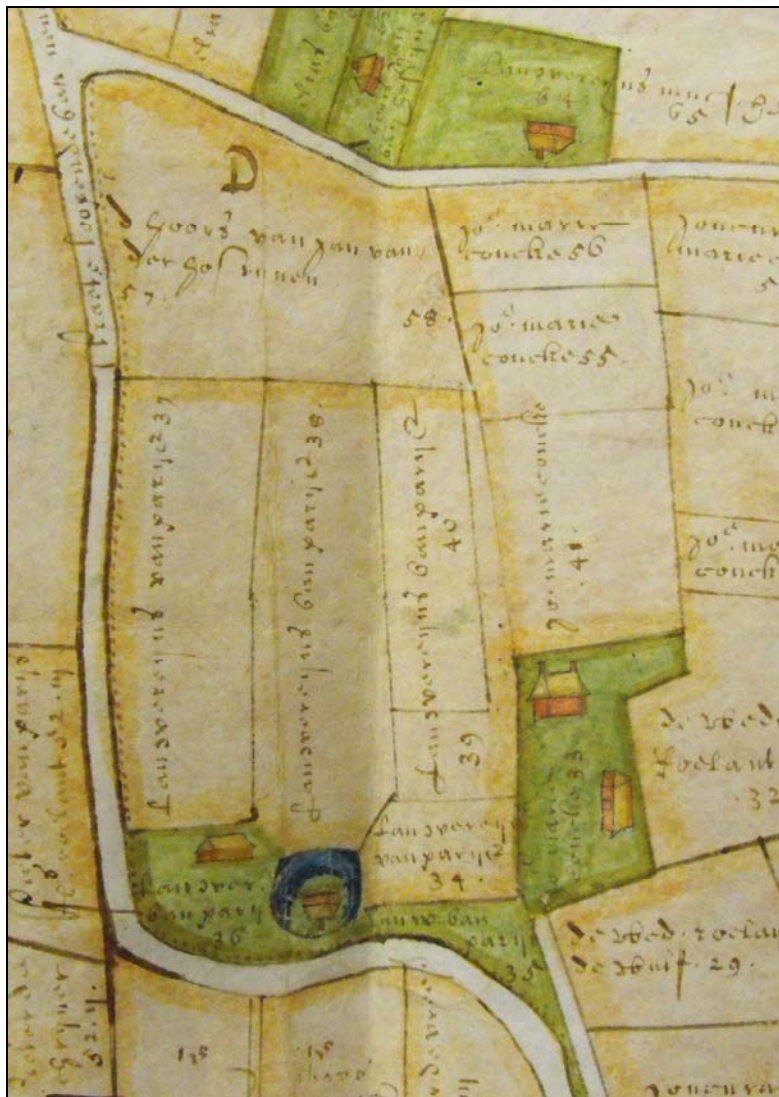
Van Parijs kwam in het bezit van dit leen door zijn huwelijk met Gheerolfine Goethals die het geërfd had van haar vader Jan. Jan Goethals kwam in het bezit van dit leen bij het overlijden van zijn echtgenote Lysbette van Wonterghem.²

Mauris van Parijs had ook stukken grond geërfd van zijn moeder Baerble Skeysers en van zijn vader Daneel. Samen met zijn echtgenote Gheerolfine had Mauris een aantal percelen land gekocht.³

¹ S.A.G., reeks 28, Penningkohieren van Vosselare, nr. 74/316.

² R.A.G., Nevele 670, Wettelijke passeringen 1461-1597.

³ R.A.G., Nevele 670, Wettelijke passeringen 1461-1597.

De Kervynhoeve en omliggende hoeven in 1644. Toen waren de hoeve en de omliggende landerijen in het bezit van Lauwereins van Parijs. Volgens deze afbeelding was de hoeve toen niet volledig omwald. Vermoedelijk een foutje van de samensteller van het landboek.

*De Kervynhoeve in 1843 in de Atlas der buurtwegen van Vosselare.
De hoeve is volledig omwald met een smalle toegang tot de hofstede.*

Hun zoon Lauwereins was de volgende eigenaar. In 1624 bezat hij 11 bunders land en nam daarnaast nog $3\frac{1}{2}$ bunders in pacht.⁴ Zijn bezittingen waren jaarlijks belast met een rente van $\frac{1}{2}$ achteling mout en 6 achtelingen haver.⁵ Bij het overlijden van Lauwereins van Parijs kwam zijn dochter Pieryntien in het bezit van de hofstede en de bijhorende landen.

⁴ R.A.G., Nevele 1642, Landboek van Vosselare, 1624.

⁵ R.A.G., Nevele 1641, Rentebok 1644.

In de loop van de jaren 1660-1664 verkocht Pieryntien van Parijs haar bezittingen aan Jan van Biervliet, een koopman uit Gent.⁶ In de eerste helft van de 18de eeuw staat meester Jacques Penneman vermeld als eigenaar van de omwalde hofstede.⁷ In 1843 was Louis Charles Kervyn, pastoor tot Gent,⁸ de eigenaar en in het midden van de 19de eeuw zijn het hof en de landerijen in het bezit van de kinderen van Ludovicus Depotter uit Gent. Alle percelen samen hebben een oppervlakte van 15 ha 57 a. De woning staat vermeld als een huis van 7de categorie en er ligt een boomgaard omheen van 3de categorie met een oppervlakte van 73 a 90 ca wat op dat moment wel wijst op een zeker verval van de hoeve.⁹

In het midden van de 19de eeuw was de hoeve bewoond door Jan-Francies Dobbelaere (°Meigem 1801 - †Vosselare 1858) gehuwd met Rosalie Dhooge (°Aalter 1812) en hun 5 kinderen. Er waren toen minstens 2 knechten en 2 meiden in dienst. Na het overlijden van Jan-Francies Dobbelaere hertrouwt Rosalie Dhooge met Bruno De Keyser (°Vosselare 23.04.1814 - †Vosselare 23.09.1894).

Julia Dobbelaere (°Vosselare 14.02.1851) huwt op 2 juni 1897 met Felix De Meester (°Vosselare 19.05.1841) en neemt de boerderij over met een inwonende knecht en een inwonende meid.

In de loop van 1903 verlaten ze de hoeve en worden ze opgevolgd door Charles Louis Sergeant (°Bachte-Maria-Lerne 01.04.1847) zijn echtgenote Maria-Ludovica Verbeke (°Poeke 37.07.1865) en hun zes kinderen die allen in Bachte-Maria-Lerne werden geboren: Maria-Romania (°1886), Leonce (°1888), Theopfiel (°1889), Emiel (°1893), Irma-Marie (°1895) en Carolus Hector (°1900). In 1905 wordt het zevende kind, Georges, in Vosselare geboren. Emiel sterft in mei 1911.

Carolus Hector (°Bachte-Maria-Lerne 02.07.1900) huwt op 5 februari 1928 met Maria Magdalena Rosa Schollier (°Vosselare 24.03.1904) en neemt de hoeve over. Zijn ouders en zijn broer Theopfiel verlaten als laatste de hoeve in april 1932 en gaan in Baarle-Noordhoute wonen.

⁶ R.A.G., Nevele 1649, Landboek van Vosselare 17de eeuw.

⁷ R.A.G., Nevele 1650, Renteboek van Vosselare, eerste helft 18de eeuw.

⁸ G.A.N., Atlas der buurtwegen Vosselare, 1843.

⁹ Leger bij de Popp-kaarten van Vosselare.

In het gezin Sergeant-Schollier worden vier kinderen geboren: Carlos (°1928), Loran Prudent (°1930), Leonce (°1932) en Denise (°1935). Hector en zijn echtgenote gaan in 1960 in de Baarveldestraat in Drongen wonen. Carlos die op 4 juli 1960 Agnes De Vreese (°Nevele 1937) uit de Wulfhoek in Nevele huwt, blijft op het hof.¹⁰

De Kervynhoeve vóór 1950.

Tot in 1950 bleef het een omwalde hoeve met poort en brug. Louis Buysse kocht het goed op een openbare veiling in 1898 van Alice Fobe. Bij de verdeling van de bezittingen van de familie Buysse-Loveling in 1909 ging *De Cluyse* naar Cyriel Buysse. Na zijn dood erfde zijn zoon René de hoeve met 12 ha grond. In 1952 werd ze uit de hand verkocht aan pachter Hector Sergeant voor 750.000 frank. In 1972 kocht Carlos Sergeant de hoeve en restaureerde ze in 1975.¹¹ Een groot deel van de omwalling links van de woning is bewaard gebleven.

André Bollaert, Poesele
Sophie Derom, Gent

¹⁰ G.A.N. Bevolkingsregisters Vosselare 1846-1950.

¹¹ MICHIELS Marcel e.a., Groot-Nevele in Oude foto's, Eeklo, 2000, bz.140.

De toegangspoort tot de Kervynhoeve in de eerste helft van vorige eeuw.

De Kervynhoeve in 2012.

De Kervynhoeve gezien vanachter de nog bestaande omwalling in 2012.

Het nog bestaande deel van de omwalling tussen de schuur en de woning in 2012.

GLOSSARIUM

Achteling: het achtste deel van een inhoudsmaat van natte en droge waren

Allodiale gronden: gronden die vrij zijn van een leenrecht, gronden in eigendom

Bunder (ook: kleine bunder, oude bunder): in de kasselrij van de Gentse Oudburg waartoe onze streek behoorde, is een bunder een oppervlaktemaat die in ons stelsel ongeveer 1,3 ha beslaat. Een kleine bunder of oude bunder was in de kasselrij van de Oudburg gelijk aan 800 roeden.

Doodkoop: een som geld die moet worden betaald als een leen bij de dood van de leenman in andere handen overgaat.

Fief: leen, leengoed.

Gemet: 300 roeden vormen een gemet en drie gemeten één bunder (zie: hierboven).

Gulden: oude munteenheid.

Halster: oude maataanduiding o.m. voor granen.

Hoge rechtspraak: rechtspraak waarbij de doodstraf kon worden uitgesproken bij zware misdrijven.

Kamerlinggeld: het bedrag dat een nieuw leenhouder of leenvolger aan de heer verschuldigd was wanneer een leen door overeenkomst of door overlijden (zie: doodkoop) in andere handen overging.

Kapoen: gecastreerde haan.

Lage rechtspraak: rechtspraak van kleine overtredingen die konden worden afgedaan met bijv. een geldboete.

Leengronden: gronden die in leen waren gegeven.

Leenverheffing: de uitkering die wordt gegeven aan de leenheer bij het aanvaarden van dat leen en waarmee de afhankelijkheid van de leenheer wordt bevestigd.

Markgeld: een deel van de prijs van een verkocht goed, verschuldigd aan een heer.

Middelste rechtspraak: rechtspraak waarbij lijfstraffen konden worden toegepast.

Mudde: inhoudsmaat van graan; is gelijk aan zes zakken.

Opwoning: een huisje van arme lieden die zelf geen grond bezaten; ook een perceel belast met een rente.

Ponden groten Vlaams: naam van een betaalmiddel – 1 pond groten vlaams = 12 pond parisis.

Ponden parisis: Parijs pond - naam van betaalmiddel.

Relief: de uitkering door de leenman aan de leenheer gedaan telkens wanneer een nieuwe leenvolger optreedt.

Roede(n): oppervlaktemaat (14,855848 m²); 300 roeden vormen één gemet (zie: hierboven).

Steen, stenen: naam van een gewicht voor vlas, wol, garen e.d.

Sterfkoop: overgangsrecht bij overlijden.

Ter beste vrome: vrome is de opbrengst van landerijen.

Te wette leggen: wettig verklaren.

Wandelkoop: het bedrag dat men moest betalen wanneer een eigendom bij contract op een ander overging

Jan Luysaert

Merendree

124

Herkomst foto's en afbeeldingen

Blomme Antoon: 33, 93a, 95b, 96b, 98a, 99a, 99b.

Bollaert André: 26, 35b, 40a, 78, 100a, 100b, 114a, 114b, 115, 121b, 122a, 122b.

Derom Sophie: 66a, 69b, 82a, 107b, 113.

De Winter Geert: 32, 35a, 36a, 38, 39, 40b.

De Winter Germaine en Hilda: 111a, 111b, 112a, 112b.

Erfgoedcentrum Het Land van Nevele: 3, 4, 24, 30b, 63a, 63b, 64a, 64b, 65a, 65b, 73, 77, 92b, 94b, 95a, 107a, 120, 121a.

Everaert Rosa: 34, 36b, 37a, 37b, 92a, 93b, 94a, 96a, 97a, 97b, 98b, 149b.

Gemeentearchief Nevele: 30a, 52, 58, 75, 86, 105, 109, 118.

Herzog Markwart: 151.

Herzog Markwart (archieff Lichtenstern): 142, 144, 146, 147, 149a.

Huysman Arsène: 66b, 82b.

Rijksarchief Gent: 6, 46, 47, 48, 72, 117, 128a, 128b.

Schaeck Hugo: 9, 13, 16a, 16b, 17a, 17b, 156a, 156b.

Van de Velde Antoine: 67a, 67b, 68a, 68b, 69a.

Verhoeven Raphaël: 81.

De foto's in het Rijksarchief te Gent werden genomen door Jan Luysaert en de foto's in het Gemeentearchief te Nevele werden genomen door André Bollaert. We danken hierbij ook het personeel van het Rijksarchief en de gemeente Nevele voor hun gewaardeerde medewerking. Ook dank aan André Stevens voor de gegevens uit de leggers van de Popp-kaart.

HET KERKELIJK LEVEN TE VOSSSELARE IN DE VISITATIEVERSLAGEN VAN BISSCHOP TRIEST EN DEKEN ZACHMOORTEEL IN DE EERSTE HELFT VAN DE 17DE EEUW

INLEIDING

Concilie van Trente

Met het Concilie van Trente (1545-1563) wilde de kerk een antwoord geven op de reformatie door de katholieke leer duidelijk vast te leggen en door maatregelen te nemen tegen de bestaande wantoestanden. Maar de politieke onrust in de Nederlanden heeft dit hervormingswerk vertraagd en pas in 1607 kwam de katholieke hervorming in onze gewesten op dreef. Een conciliedecreet van Trente verplichtte de bisschoppen om de twee jaar alle parochies van hun bisdom te bezoeken, maar ze moesten geen verslag uitbrengen over hun bezoeken. Bisschop Antonius Triest maakte hierop een gelukkige uitzondering.

Bisschop Antonius Triest

Antoon Triest werd geboren te Beveren-Waas in 1576 als zoon van een adellijke familie. In 1596 behaalde hij aan de universiteit van Leuven het diploma van licentiaat in het burgerlijk en kerkelijk recht. In 1622 werd hij bisschop van Gent en gedurende 35 jaar heeft hij zich bijzonder ingezet voor het religieus herstel in zijn bisdom. Gemiddeld om de drie jaar bezocht hij persoonlijk alle parochies van zijn bisdom. Samen met zijn secretaris en de deken trok hij van de ene parochie naar de andere. Soms bezocht hij twee tot drie dorpen per dag.

Van elk bezoek maakte Triest aantekeningen in het Latijn. Zijn geschrift is moeilijk leesbaar. De bisschop diende trouwens geen zorg te besteden aan zijn geschrift want de verslagen waren voor hem persoonlijk bestemd. Ze mogen dan ook als een soort kladwerk worden beschouwd.¹

In 1976 verzorgde M. Cloet de volledige Latijnse tekstuitgave van de verslagen.²

¹ Van de Castele J., Nevele in de visitatieverslagen van bisschop Triest, in *Het Land van Nevele*, jg. 7 (1976), afl. 4, .p. 187-188.

² Cloet M., *Itinerarium visitationum Antonii Triesti episcopi Gandavensis (1623-1654)*. *De visitatieverslagen van bisschop Triest*, Leuven, 1976.

Het is niet zo eenvoudig om deze Latijnse tekst in het Nederlands te vertalen: het woordgebruik van Triest verschilt van het klassieke Latijn, zijn zinnen zijn zeer kort, bijna in telegramstijl neergepend en hij gebruikt vaak geen werkwoord. De Nederlandse vertaling van het verslag van Vosselare waarover wij beschikken, vinden wij ondermaats en niet geschikt om te publiceren.

De parochie Vosselare

In 1559, onder de regering van Filips II en het pontificaat van Paulus IV, werden in de Nederlanden verscheidene nieuwe bisdommen opgericht. Het oude bisdom Doornik werd gesplitst in drie bisdommen: Doornik, Brugge en Gent.

Het bisdom Gent bestond uit zeven landelijke dekenijen: Evergem, Oude-naarde, Hulst, Sint-Niklaas-Waas, Dendermonde, Deinze en Tielt. Vosselare was een van parochies van de dekenij Deinze.

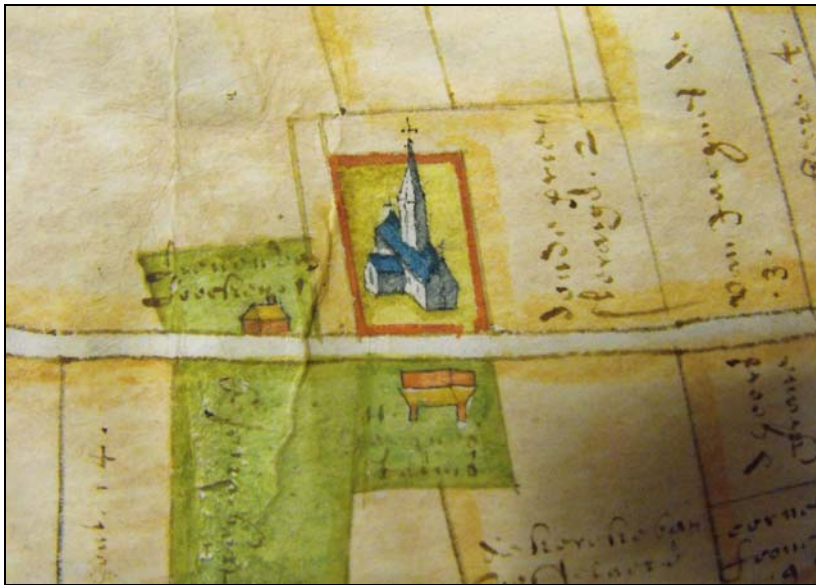
Bestuurlijk maakte Vosselare deel uit van de heerlijkheid of baronie Nevele en had een oppervlakte van 627 ha. Berekend op de communicantencijfers telde het in 1639 ongeveer 333 inwoners, in 1658-59 was dat aantal gestegen tot ongeveer 500 personen.³

Deken Zachmoortel

In het katholieke herstel na het Concilie van Trente speelde de deken een belangrijke rol. Hij was de schakel tussen de bisschop en de lagere geestelijkheid. Jaarlijks diende hij zijn parochies te visiteren.

Vosselare maakte deel uit van de dekenij Deinze en werd bezocht door deken Michiel Zachmoortel (1612-1660). Michiel Zachmoortel werd in 1612 benoemd tot deken van Deinze en heeft zijn taak zeer ernstig opgenomen. Hij bezocht regelmatig zijn parochies. Voor de periode 1613-1660 bleven 37 visitatieverslagen van hem bewaard. Het is echter bekend dat hij zijn dekenij 44 maal bezocht. Het herstel en de opbloei van het godsdienstig leven in de dekenij Deinze zijn vooral aan zijn inzet te danken. Velen hebben hem geprezen om zijn ijver vooral dan bisschop Triest zelf.

³ Vervaeke H., Het kerkelijk leven in de dekenij Deinze onder deken Michiel Zachmoortel (1612-1660) en bisschop Antoon Triest (1622-1657), in *Het Land van Nevele*, jg. 13 (1982), afl. 3-4, p. 162.

*De kerk van Vosselare in 1644
(RAG, baronie Nevele, nr. 1641).*

*De omwalde priesteraije van Vosselare in 1644
(RAG, baronie Nevele, nr. 1641).*

COMMENTAAR BIJ DE VERSLAGEN

Tijdens zijn episcopaat van 1623 tot 1654 bezocht bisschop Antonius Triest negen keer de kerk van Vosselare: op 14 september 1624, 15 september 1630, 24 april 1633, 21 september 1636, 19 september 1640, 6 september 1642, 5 mei 1649, 4 september 1651 en op 17 augustus 1654.

Kerkgebouw, versieringen en meubilair

Volgens een document van 6 juli 1087, opgesteld door Robrecht II (1065-1111), behoorde de kerk van Vosselare met alle oude en nieuwe gronden en met de offergaven tot de dotatie van de proost van de abdij Drongen. Dit is de oudste vermelding van een kerk in Vosselare.

In een oorkonde van bisschop Radbod van Noyon-Doornik, op 12 september 1087 opgesteld kort na de grafelijke oorkonde, bevestigde deze bisschop de afhankelijke bidplaatsen van Landegem en Vosselare in het bezit van Drongen en stipuleerde hij de bisschoppelijke rechten, met name de verlening van de zielzorg aan de proost en het ontvangen van een jaarlijkse cijns voor de afhankelijke kapellen. De kerk van Vosselare werd dus bediend door monniken van de abdij Drongen.

Van de oorspronkelijke kerk van Vosselare is na de verwoestingen van 1940 weinig overgebleven. Oorspronkelijk was het een laatgotische driebeukige kruiskerk met een achthoekig kruisingstorentje van Balegemse steen. De torenspits was met langwerpige stenen gemetseld en sluit aan bij de 15de-eeuws bouwkunst van het Scheldebekken. Deze kerktoren en de naaldspits werden in 1448 gebouwd door de Gentse beeldhouwer, metselaar en architect Jueris Drabbe. De naaldspits en de toren van Vosselare kunnen beschouwd worden als de bekroning van het oeuvre van Jueris Drabbe en was vermoedelijk zijn laatste bekende opdracht⁴.

In 1575 werd de kerk met alle kostbaarheden in de nacht van 4 oktober door beeldenstormers vernield. Een schilderij van Hugo van de Goes op het hoofdaltaar en ook het orgel gingen toen verloren.

⁴ van Elslande R., Jueris Drabbe, ontwerper en, bouwer van de kerktoren te Vosselare, in *Het Land van Nevele*, jg. 23 (1992), afl. 2, blz. 116.

Op 14 september 1624 bezocht bisschop Triest eerst de kerk van Meigem, vandaar reisde hij naar Vosselare. Daar vond hij de kerk in een betere toestand dan die van Meigem. In de kerkrekeningen van 1617 tot 1624 vinden we uitgaven voor het witten en bezetten van de kerk; de kerkmuur werd hersteld, de kerkhofmuur werd gemetseld en het dak van de kerk werd gerepareerd door Cornelis Verniers, *schailledecker*. De preekstoel, de biechtstoelen en de doopvont zijn in orde vindt de bisschop ; in de rekeningen van 1622-24 vinden we inderdaad uitgaven voor een nieuwe biechtstoel.

Niet tevreden was de bisschop over het tabernakel en de ciborie die van koper was. Ook het houten gewelf had volgens hem een opknapbeurt nodig.

Tussen september 1624 en het volgende bezoek van de bisschop aan Vosselare op 15 september 1630 kwamen er grote verbeteringswerken. In 1626 leverde een zekere Jan Stadius twee schilderijen, een voor het O.L.Vrouwaltaar en een voor het altaar van Sint-Elooi. Tussen kerstavond 1625 en kerstavond 1626 werden een *silveren H. olievaetke(n) om het h. doopsel te administreren* (= toedienen), een *silveren remonstrance* en een *cleyen silveren dooske(n) dienende tot het visiteren vande siecken* aangeschaft. Een jaar later kwam er een nieuw *h. sacraments huysen* (een tabernakel) *staende op den hooghe(n) autaar*, er werd een communiebank gemaakt, maar de grootste uitgave was de aankoop *vande orghele tot de somme van 48 £ gr*. Dit orgel werd bespeeld door pastoor Aldegundus (Melchior) de Bock zelf. Naast deze uitgaven voor heilige vaten, vermelden de rekeningen uitgaven voor de reparaties aan de kerkmuur en het dak. Na zijn bezoek op 15 september 1630 noteert de bisschop dat de kerk kan wedijveren met alle andere van het bisdom. Maar er ontbreekt een plaats voor de gewijde vaten en gewaden, een doopvont, een versierde preekstoel, schilderijen bij de altaren en een lichtje bij het Allerheiligste Sacrament.

Wat er met die preekstoel en de doopvont is gebeurd tussen de twee bezoeken van de bisschop is niet duidelijk want volgens zijn verslag van 14 september 1624 vindt de bisschop de preekstoel in orde en de doopvont uitstekend. Ook begrijpen we niet dat de bisschop klaagt over het ontbreken van schilderijen, terwijl we in de kerkrekeningen van 1626 een uitgavenpost vonden voor twee schilderijen.

Dat het houten gewelf mocht wat opgekalefaterd worden, had hij ook al bij zijn vorig bezoek vastgesteld.

Ook bij zijn bezoek op 24 april 1633 moet de bisschop noteren dat er geen enkele reparatie was uitgevoerd aan het houten gewelf en dat de weinige versieringen vuil zijn en dringend moeten gereinigd worden.

Toch werd tussen 1630 en 1632 het dak van de hoofdbeuk grondig hersteld; hiervoor werden 12.000 schaliën gekocht waarmee *nege(n) Roeden* (d.i. ongeveer 134 m²) *nieu schalidack* opnieuw gelegd. A. Triest vindt de kerk weinig versierd, nochtans staan er in de rekeningen van 1630-1632 uitgaven voor drie paar kandelaren, een damasten altaarkleed, twee schilderijen, een koperen bel, een schaal, een kleerkast en twee *appullekens dienende tot de kercke*.

We hebben gezien dat het dak van de hoofdbeuk grondig werd vernieuwd tussen 1630 en 1632, het verbaast dus dat de bisschop na zijn bezoek op 21 september 1636 noteert: "Het regent door het dak en door de toren. De afvoergoten aan de achterzijde van het koor zijn niet breed genoeg en daardoor worden de muren aangetast. De doornstruiken naast de kerkmuur worden niet weggenomen." Ook vindt hij dat de kerk in verhouding tot haar opbrengsten triestig versierd is. Nochtans deed de kerk tussen 1632 en 1634 grote financiële inspanningen om het kerkgebouw en de versieringen in orde te brengen. Er werd een portaal gemaakt, het kruis-koor van Sint-Elooi werd opnieuw met schaliën gedekt, de vloer en het metselwerk van het Sint-Elooi-koor kregen een opknapbeurt, waarvoor o.m. 300 *tichelen* en 1500 *schaelgie(n)* werden gekocht, het beeld van Sint-Elooi werd verguld en verzilverd, er kwam een nieuw wierookvat en er werd een slot op de doopvont bevestigd.

De grootste versiering bestond in het laten schilderen van een *tafereel van St Eloy*. Op last van pastoor Petrus van Vlaenderen werd in 1633 of 1634 *eenen expressen bode gesonden naer Armentiers* (Armentières in Noord-Frankrijk) *om eenen behoerlycken schilderaer te hebben*. Deze schilder blijkt uit een latere rekening Philippe Le febure te zijn; hij logeerde van 8 augustus tot 1 december in Vosselare in 1633 of 1634; voor zijn logement betaalde de kerk 8 £ 3 sch. en voor het schilderij zelf 12 £. De opdracht luidde een *tafereel ende een vane van St Eloy* schilderen. *Verwe ende bustels ende pinceelen, olie ende termentyn, een lyste, het lynwaet van de schilderye* waren ten laste van de kerk. Het schilderij stond op het altaar van Sint-Elooi.

De negatieve beoordeling van het kerkgebouw door de bisschop op 21 september 1636 werd blijikbaar door de pastoor ernstig genomen want in

1637 noteren we grote werken: het kruiskoor aan de noordzijde werd hersteld en opnieuw gedekt, de kerk werd gewit en gezwart, het schaliedak van de kerk werd gerepareerd en de kerk zelf werd rondom bezet waar het nodig was. Over dat bezoek zelf van bisschop Triest vinden we een bijzondere uitgavenpost: *betaelt aan de knechten van syn Eerweerdich heere den byscop van Ghendt voor een affrissement wanneer hy de kerkcke quam vysenteren op den xxj septemb(er) 1636*. Aan de knechten werd dus een verfrissing aangeboden op kosten van de kerk.

Op 18 september 1638 overleed pastoor Petrus van Vlaenderen en in de kerkrekeningen staat een uitgave genoteerd voor *het graf toe te metsen daer den Pastoor begraven licht*.

Op 19 september 1640 bezocht de bisschop de kerk van Vosselare en schreef in zijn verlag: "Diezelfde dag, voor het middagmaal, ging hij (de bisschop) op bezoek in deze kerk, die armzelig versierd is, hoewel de kerk toch goede en aanzienlijke inkomsten heeft. Er is geen enkele plaats voor heilige vaten en gewaden tenzij een kelder, waarin alles overhoop ligt. Er is geen schilderij van de patroonheiligen."

Die kelder waarvan sprake was de zgn. *St Elooyskelder te weten de Santuarie*, d.i. de plaats waar de relikwieën worden bewaard. In Vosselare lag die kelder dus onder het koor van Sint-Elooi. Dat er geen schilderij was van de patroonheiligen, verbaast enigszins, want ten laatste in 1634 was een schilderij gemaakt van Sint-Elooi en het stond toen op het altaar van Sint-Elooi (of was het misschien in 1640 nog niet geleverd door de schilder?).

Na dit bezoek van de bisschop werden het schaliedak en de vloeren gerepareerd en het hoofdaltaar werd verplaatst en opnieuw gemetseld.

Op 6 september 1642 bezocht bisschop Triest opnieuw de kerk van Vosselare. Hij blijft erbij dat de kerk, hoewel ze rijk schijnt te zijn, weinig versierd is. En er is nog steeds geen plaats voor de heilige vaten. De opmerking over de versiering werd ernstig genomen en een zekere Servaes Manilius (ook Manilius) kreeg in 1642 de opdracht een tafereel te snijden in hout om op het hoofdaltaar te plaatsen, hiervoor ontving hij 26 £ en 6 sch. Baudewyn vanden Plassche maakte het *draywerck aen het tafereel*. Ook in de volgende jaren kwamen er enkele versieringen bij. In 1643 of 1644 werd aan Anthone Van (den) Hemele een voorschot betaald voor het maken van een schilderij (de laatste betaling gebeurde pas in 1656!) staande op het hoofdaltaar en voorstellende de Afdoening van Christus. Nicolays Polet

werd betaald voor het *cappen van eenighe autae steenen* tegen dat de bisschop op 5 mei 1649 *de kercke quam visiteren ende de autare(n) wyen*.

Na zijn visitatie van de kerk op 5 mei 1649 noteerde de bisschop in zijn verslag o.m. "Er zijn drie gewijde altaren, een eerste ter ere van alle heiligen, een tweede ter ere van de maagd Maria en een derde ter ere van de heilige Eligius. (...) Heel vroeg in de morgen toen ik van Deinze kwam, bezocht ik deze kerk en zag dat alle schilderijen en versieringen weggenomen waren door het vijandelijke leger en door onze Lotharingers. Uit de mededelingen van sommigen maakte ik op dat de sacramenten misbruikt waren. De stenen vloer en het houtwerk hebben een restauratie nodig."

De bisschop stelt op 5 mei 1649 vast dat er in de kerk vernielingen aangebracht werden door vreemde troepen en door eigen troepen uit Lotharingen, dat was naar alle waarschijnlijkheid gebeurd in de loop van 1645 want in dat jaar was zelfs de pastoor omwille van de krijgsverrichtingen op de vlucht geslagen.

Tussen 1648 en 1650 werd het dak gerepareerd, er werd gewerkt aan de kerkmuur en aan het hek van het kerkhof en van de kerk, de kerk werd van binnen bezet, gewit en gezwart en de bramen werden verwijderd op het kerkhof. Er kwamen nieuwe versieringen en kerkmeubilair: een communiebank, een kast, een *H. Sacrament huijseke(n)*, een voetbank, de preekstoel en het hoofdaltaar werden met leder behangen, er zijn uitgaven voor een schilderij aan het O.-L.-Vrouwaltaar en voor een *Ecce Homo hanghe(nde) anden preeckstoel*. Het is moeilijk uit te maken of al deze reparaties en aankopen die in de rekeningen van 1648 tot 1650 zijn opgenomen voor of na die vernielingen door de Lotharingers werden uitgevoerd. Vermoedelijk erna, want op 4 september 1651 vindt de bisschop de kerk "in goede staat en hoe dan ook versierd". Wel waren de heilige vaten goedkoop en op die opmerking ging de kerk in door de aankoop bij Lenaert Kerchhof, zilversmid, van een *Communie Cop* (communieschaal of -kelk) *weghende 49 once(n)* voor de prijs van 47 £!

Op 4 september 1651 schrijft de bisschop in zijn visitatieverslag: "De kerk is in goede staat en hoe dan ook versierd. Ik merkte dat de stenen vloer een opknapbeurt nodig heeft."

In het jaar 1654, waarschijnlijk voor het bezoek van de bisschop op 17 augustus 1654, werden werken uitgevoerd aan de kerktoren, o.m. werden er *vensterkens In de naelde va(de) torre getimmerd*. Het enige wat de bisschop op te merken heeft, is: "Het koor kan beter versierd worden dan

met een bouwvallig altaar uit gebakken aarde, maar het is gemaakt door een Nevelse steenbakkerij en zonder de pastoor of de bisschop te raadplegen.”

Het kerkhof

In 1618 werd de kerkhofmuur gemetseld, hiervoor werden 15.000 stenen aangekocht en dus vindt bisschop Triest in 1624 een “groot, mooi en afgesloten kerkhof”. Ook tijdens zijn volgende bezoeken is de bisschop tevreden over dit afgesloten kerkhof. In tegenstelling tot heden was een kerkhof een grasveld waarop bomen groeiden, zelfs fruitbomen zoals bijv. in Poesele. Grafstenen of kruisen waren er niet; enkel wie in de kerk begraven werd, kreeg een grafsteen. Voor het snoeien van de bomen op het kerkhof en om de weide te *suyveren van bramen* werd in Vosselare geregeld iemand betaald, bijv. in 1641-42. In 1643-1644 werd het kerkhof (opnieuw?) gewijd door Deken Zachmoortel.

De pastorie

Op 14 september 1624 lag de pastorie dicht bij het kerkhof en dus ook dicht bij de kerk. Ze was gekocht als woning voor de pastoor, maar werd verhuurd aan iemand van het platteland omdat pastoor Judocus van de Putte (1618-1625) in Landegem resideerde. Dit huis werd door de huurder niet goed onderhouden. Volgens F. De Potter en J. Broeckaert werd deze pastorie vóór 1630 door brand vernield, maar we hebben daarvan geen enkel bewijs gevonden in de kerkrekeningen. Reeds op 15 september 1630 bewoonde de nieuwe pastoor Aldegundus (Melchior) de Bock een prachtige woning, gelegen op een lieflijke plek. Ze was met grote kosten van de parochie gebouwd, maar lag ver van de kerk. Tot in zijn verslag van 5 mei 1649 doet de bisschop er zijn beklag over dat de pastorie ver van de kerk ligt: “Het huis van de pastoor zou wat minder ver van de kerk moeten liggen maar anders is het goed, omsloten door water en gelegen op een lieflijke plek.” en “Het huis van de pastoor is goed, maar ligt wel ver van de kerk.”

Volgens F. De Potter en J. Broeckaert⁵ werd deze verder afgelegen pastorie in 1658 door pastoor De Wolf gebouwd, maar volgens het bisschoppelijk verslag bestond ze al in 1630. Dit huis staat in Vosselare nog steeds bekend

⁵ De Potter F. en Broeckaert J., *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen. Vosselare*, Gent, 1864-1870, p. 52.

als de oude pastorie; het is gedeeltelijk omwald en ligt in de Lagestraat nr. 16.

Pastors ten tijde van visitaties van bisschop Triest en deken Zachmoortel

Judocus van de Putte (1618-1625) resideerde in Landegem en was deservitor (bedienaar) in Vosselare. De ondervraagde personen in Vosselare hebben geen klachten over hem.

Zijn opvolger was Augustinus Morbaeys (Morbesius) (27.7.1625 - 24.11.1625) maar over hem is er in geen verslag iets geschreven.

Van eind 1626 tot 1630 was Aldegundus (Melchior) de Bock pastoor van Vosselare. Volgens de bisschop is deze pastoor een goed man, maar schuchter en meer geschikt voor het kloosterleven. Hij is verstrooid en laat bijv. de sleutels van het tabernakel op het altaar liggen en hij vertrouwt, tegen de aloude gewoonte in, het optekenen van de rekeningen toe aan de griffier van Nevele zonder daar enig toezicht op te houden. Onder pastoor de Bock werd in Vosselare een orgel geplaatst dat door hem zelf werd bespeeld; hiervoor ontving hij in 1629-1630 een som van 4 schellingen. Aldegundus de Bock nam ontslag en werd op 22 februari 1631 opgevolgd door Petrus van Vlaenderen die pastoor bleef tot aan zijn overlijden op 18 september 1638. Hij had een goede reputatie en was een vlijtig man in de goddelijke diensten, preken, catechismus geven en het zingen van de vespers. Pas na herhaalde vermaningen in 1635 en 1636 door deken Zachmoortel, ontsloeg hij zijn huishoudster omdat ze gemeen was. De deken voegde er in zijn verslag aan toe dat de pastoor de gave van voorzichtigheid miste. Bovendien was hij goed bevriend met zijn collega uit Nevele die soms zijn boekje te buiten ging en zich niet behoorlijk gedroeg tegenover vrouwen, zo hield hij, toen hij in Vosselare overnachtte, de dienstster een groot deel van de nacht in zijn kamer vast. Petrus van Vlaenderen ging nogal eigenzinnig te werk in het noteren van de kerkrekeningen, zo liet hij na de verkoop van bomen in de rekeningen te noteren.

Petrus van de Vijvere volgde op 6 oktober 1638 de overleden pastoor op. Deze nieuwe pastoor had aanvankelijk een goede naam en leidde een goede levenswandel. Op hem was wel aan te merken dat hij zelden preekte, de vespers zong of catechese onderwees. Bij de deken verontschuldigde de pastoor zich dat hij niet kon preken omdat hij niet de nodige boeken bezat en onvoldoende geldmiddelen had om er zich aan te schaffen. Hij ging biechten bij zijn collega in Nevele, maar bleef er soms tot laat in de nacht, wat volgens de deken van Deinze niet past voor een pries-

ter. Verbetering kwam er niet want de klacht van 1640 werd in het verlag van 6 september 1642 nog eens herhaald. En blijkbaar ging het van kwaad naar erger want in dit verslag schrijft de bisschop dat de pastoor zich overgeeft aan drinkgelagen. Hij beloofde wel dat hij zijn leven zou beteren! In 1645 was hij omwille van de krijgsverrichtingen op de vlucht geslagen. Hij verontschuldigde zich bij deken Zachmoortel dat ook veel parochianen het dorp verlaten hadden, maar de deken kon geen begrip opbrengen voor deze verontschuldiging. Waarschijnlijk lustte de pastoor ook een goed glas bier want in 1648 betaalde hij 3£ gr. voor *leverijnghe van bier*⁶. Op 19 juni 1649 werd deze pastoor teruggeroepen naar het klooster van Drongen. De nieuwe pastoor werd op 19 juni 1649 Thomas de Wolf, hij was aange-naam in de omgang met zijn parochianen en gaf zelfs in de winter catechese. Thomas de Wolf was tevens pastoor van Landegem en een godvrezend man. Zijn sermoenen werden zeer gewaardeerd door de parochianen en zelfs gelovigen uit naburige dorpen kwamen naar zijn preken luisteren.

Koster

Sporadisch vernemen we iets over de koster, een naam werd niet genoemd. In 1624 was hij "jong, eervol en een goed mens". Bij zijn bezoek in 1633 schrijft de bisschop: "Hij is nogal liederlijk, maar blijkt hoop op verbetering te geven". Deken Zachmoortel vindt (in 1631, 1632 en 1633) dat het nadelig is voor zijn functie dat deze koster ook de belastingen int!

De parochianen

Kerkbezoek

Vosselare telde tussen 1624 en 1654 ongeveer 200 paasplichtigen die allemaal hun paasplicht vervulden. Over het kerkbezoek hebben de bisschop noch de deken klachten. Enkel noteert de bisschop in 1624 dat in Vosselare maar om de twee feestdagen een plechtigheid wordt gehouden. Bisschop Triest hield bij zijn komst in dat jaar een plechtigheid maar er kwamen niet veel mensen opdagen, "want ze verlaten niet graag hun parochie als er een dienst is in één van beide kerken", in Nevele dus of in Vosselare.

Heiligenverering en broederschap

Tot op vandaag staat Vosselare bekend voor zijn verering van de Heilige Eligius of Sint-Elooi, schutsheilige van de dieren. Het broederschap van de

⁶ Dobbelaere M., *Staten van goed van de baronie Nevele*, deel 3, Gent, z.j., p.1089.

H. Eligius werd vermoedelijk in of vóór 1379 in Nevele door de familie Van der Meersch gesticht; zeker maakte in 1379 ridder Jan Van der Meersch er deel van uit⁷. Op 25 juni, een van de twee feestdagen van Sint-Elooi werden in Vosselare de paarden gezegend. Nog elk jaar vindt die zegening plaats op de zondag na 25 juni.

Processies of ommegangen

Naast heiligenverering waren ook de processies en ommegangen een uiting van volksdevotie. In Vosselare ging een processie uit op derde Sinksendag, op O.-L.-Vrouw-Hemelvaart (15 augustus) en op de twee feestdagen van de H. Eligius: 25 juni en 1 december. In de meeste processies werd het H. Sacrament of een kruisbeeld megedragen of het beeld van een patroonheilige. Soms wilde men de godsvrucht nog vergroten door een lange processieweg af te leggen. Zo stapten de gelovigen in Vosselare twee uur. Van een vrome gebedstocht was natuurlijk niet altijd sprake want van zo'n lange voettocht kregen de processiegangers dorst...

Doopsel

Het doopsel werd in geval van nood toegediend door de vroedvrouw. Vroedvrouwen moesten, vooraleer ze hun taak mochten uitoefenen, eerst de geloofseid afleggen en bewijzen dat ze konden dopen. De vroedvrouw van Vosselare weigerde in 1636 deze eed. Wie ze was weten we niet en waarom ze weigerde, is ook niet in het verslag terug te vinden.

In 1634 en 1636 verneemt de deken tijdens zijn bezoek aan Vosselare dat de vroedvrouw graag bier dronk en dikwijls na de doopplechtigheid naar de herberg ging, vooral tijdens de koude wintermaanden. De deken vermaande haar, maar ze antwoordde dat dit vaak de enige vergoeding is!

In 1639 en 1640 werd de vroedvrouw door de deken ernstig vermaand omdat ze niet de voorgeschreven doopformule gebruikte. Misschien is dit wel dezelfde vrouw die ook vroedvrouw van Nevele was. Die vrouw ging in 1640 bij de bevolking over de tong, omdat ze door haar slordigheid kinderen zou laten sterven hebben. De pastoor van Vosselare haalt bij de bisschop als verontschuldiging aan dat ze in Vosselare woont en ook dienst moet doen in het verder afgelegen Nevele.

⁷ De Potter F. en Broeckaert J., *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen. Vosselare*, Gent, 1864-1870, p. 46.

Huwelijksleven

In het catechismusonderricht werd geleerd dat het huwelijk, aangegaan voor de pastoor en twee getuigen, onverbreekbaar was. De trouw aan de huwelijksverbintenis werd er van kindsbeen af ingehamerd. In Vosselare woonden -althans volgens de bisschop- een paar personen die het officieel niet nauw namen met de huwelijksbeloften.

In 1633 leefde een zekere Judocus Van den Steene gescheiden van zijn vrouw Judoca Rubbens. Zij woonde "in een armoedige hut". En in 1636 verhuisde een zeker Peter Coppens uit Leerne naar Vosselare omdat hij daar niet voldeed aan zijn plichten.

Ketters

In tegenstelling tot bijv. de parochies Hansbeke, Merendree, Landegem en Nevele, worden in de verslagen van Vosselare geen ketters genoemd. Een paar keer verscheen een exorcist in het dorp.

Slotbeschouwing

Deze verslagen geven ons een typisch beeld van een kwarteeuw kerkelijk gebeuren in het Vosselare uit de 17de eeuw.

Over het godsdienstig leven van de gelovigen valt zelden iets kwalijks te noteren. De toestand van de kerk en van de ornamenten laten bijna bij elk bezoek van de bisschop te wensen over. De pastoors doen hun best en hebben meestal een goede naam.

Jan Luyssaert
Merendree

Geraadpleegde werken

M. Cloet, *Itinerarium visitationum antonii Triest episcopi Gandavensis (1623-1654). De visitatieverslagen van bisschop Triest*, Leuven, 1976.

J. Decavele, e.a., *De Oude Abdij Drongen. Elf eeuwen geschiedenis*, Leuven, 2006.

F. De Potter en J. Broeckaert, *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen. Vosselare*, Gent, 1864-1870.

M. Dobbelaere, *Staten van goed van de baronie Nevele*, deel 3, Gent, z.j.

F. Michem, De pastoors van het Land van Nevele (vervolg), in *Het Land van Nevele*, jg. 4 (1973), blz. 188-190.

J. Van de Castele, Een geschiedenis van Vosselare in 1845 door A. L. Van Hoorebeke te boek gesteld, in *Het Land van Nevele*, jg. 11 (1980), afl. 2, blz. 91-147.

J. Van de Castele, Nevele in de visitatieverslagen van bisschop Triest, in *Het Land van Nevele*, jg. 7 (1976), afl. 4, p. 187-211.

R. van Elslande, Een kruisiging van Hugo van der Goes te Vosselare, in *Het Land van Nevele*, jg. 14 (1983), afl. 4, blz. 271-305.

R. van Elslande, Jueris Drabbe, ontwerper en bouwer van de kerktoren te Vosselare, in *Het Land van Nevele*, jg. 23 (1992), afl. 2, blz. 112-118.

H. Vervaeke, Het kerkelijk leven in de dekenij Deinze onder deken Michiel Zachmoortel (1612-1660) en bisschop Antoon Triest (1622-1657), in *Het Land van Nevele*, jg. 13 (1982), afl. 3-4, blz. 143-299.

Onuitgegeven bronnen

RAG, baronie Nevele, nr. 1708 en 1709, kerkrekeningen van Vosselare.

RAG, baronie Nevele, nr. 105.

'BURGSTERN NORIS', DUITSE TOPVOETBALLERS IN VOSSSELARE TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG

Tijdens de oorlogsjaren 1939-1945 waren er verscheidene legervoetbalteams actief in Duitsland en in de bezette gebieden. Voor velen zal de Amerikaanse oorlogsfilm 'Escape to victory', ook kortweg 'Victory' genoemd, uit juli 1981 hieraan bepaalde herinneringen oproepen. Deze film, in een regie van John Huston, met Sylvester Stallone in de hoofdrol en o.a. Paul Van Himst en Pele in een bijrol gaat over een voetbalwedstrijd die gespeeld wordt in het Parijse Prinsenpark tussen geallieerde gevangenen en de Duitse nationale ploeg. Het is een verzonnen verhaal, gebaseerd op een waar gebeuren in Kiev op 9 augustus 1942. In een voetbalwedstrijd tussen een Duits soldatenelftal en een Oekraïense fabrieksploeg, waar meerdere spelers van Dynamo Kiev tewerkgesteld waren, verloren de Duitsers met 5-3. Na de wedstrijd werden alle Oekraïense spelers opgepakt en in krijgsgevangenenkampen gestopt. Slechts drie overleefden de oorlog. Volgens de Russische propaganda werden alle spelers na de wedstrijd doodgeschoten. De overlevenden werden door het Sovjetregime als verraders aanzien. Pas in de jaren zestig werden ze gerehabiliteerd. In Kiev werd een monument opgericht, gekend als het 'dodenmatch monument', dat herinnert aan deze wedstrijd.

In het Westen ging het er niet zo gewelddadig aan toe. In bezet Vlaanderen was 'Burgstern Noris' de vaandeldrager van de Duitse voetbalsportpropaganda. Al wist of weet niemand bij ons nog iets te vertellen over dit team toch was deze voetbalploeg zeer nauw verbonden met Vlaanderen en het Land van Nevele. Sport en spel waren ontegensprekelijk een welgekomen afleiding tussen de militaire drill en de strakke discipline die in het Duitse leger heerste en de Duitse legerleiding was het erover eens dat actieve sportbeoefening karakterversterkend werkte.

Tot voor enkele jaren vond men over het voetbal tijdens de Tweede Wereldoorlog weinig of niets terug in de gespecialiseerde oorlogsliteratuur of op internet. De publicatie in 2008 van '*Fussball zur Zeit des Nationalsozia-*

lismus' met de medewerking van onder meer Dr. Markwart Herzog¹, huidig directeur van de Schwaben Akademie in Irsee (Ostalgäu, Beieren) bracht hierin verandering en geeft ons een duidelijk beeld van de voetbalsport bij het Duitse leger in oorlogstijd. Auteur Herzog kon nog enkele getuigen van die tijd interviewen en enkele publicaties van tijdens de oorlog raadplegen zoals de 'Brüsseler Zeitung'², 'Der Kicker'³, 'Reichsportblatt' en de dagpers van de militairen. Eén van de artikelen over 'Burgstern Noris' in 'Der Kicker' was afkomstig van de Belgische topscheidsrechter John Langenus. Langenus, een Antwerpenaar, floot de finale van de eerste wereldbeker voetbal in 1930 en was als referee actief tijdens de wereldbekers van 1934 en 1938.

Dr. Herzog is verwonderd dat 'Burgstern Noris' zo snel uit het collectief geheugen van de voetballiefhebbers is verdwenen. Begin 1943 vond het 'Reichssportblatt' dit team zo belangrijk dat ze op hun titelblad een spelfase van de ploeg afbeeldde. Het tijdschrift 'Fussball' noemde het team 'die stärkste deutsche Soldaten-Elf' in bezet gebied en volgens 'Der Kicker' waren ze na de 'Pariser Soldatenelf' het sterkste militair elftal van het Westen.

¹ Via professor Eric Derom van de Universiteit Gent kwamen we in 2006 in contact met Dr. Markwart Herzog die toen bezig was met het schrijven van het hoofdstuk 'Sportliche Soldatenkämpfer im grossen Kriege 1939-1945' een hoofdstuk uit het boek 'Füßball zur Zeit des Nationalsozialismus' uitgegeven in 2008 bij Verlag W. Kohlhammer in Stuttgart. Voor deze bijdrage kon Dr. Herzog o.a. beroep doen op een voormalig Duitse legerofficier Georg Lichtenstern die hem informatie bezorgde en vertelde over zijn soldatentijd in Nevele-Vosselare.

² De Brüsseler Zeitung was de krant van de Duitse militairen en de spreekbuis van de bezetter in België.

³ Op 14 juli 1920 werd Kicker door Walther Bensemman in Konstanz opgericht. Na enkele jaren in Stuttgart en Ludwigshafen werd de hoofdredactie naar Nürnberg overgebracht. Na een gedwongen stopzetting in de herfst van 1944 werd het blad in 1946 opnieuw als 'Sport' opgericht (vanaf januari 1948 'Sportmagazin'). In 1951 werd een nieuw blad met de naam Kicker opgericht. De twee titels kwamen enkele jaren parallel uit, totdat ze in 1968 tot het *Kicker Sportmagazin* werden samengevoegd. Het is het belangrijkste voetbaltijdschrift van Duitsland en wordt op 13 verschillende plaatsen gelijktijdig gedrukt. Het blad verschijnt twee maal per week en heeft een oplage van 258.000 (op maandag) of 228.000 (op donderdag) exemplaren. Der Kicker is één van de oprichters van ESM (European Sports Magazines), een samenwerkingsverband van diverse Europese voetbal-tijdschriften. (Bron: http://nl.wikipedia.org/wiki/Kicker_Sportmagazin)

*Nevele-Vosselare voorjaar 1941: Luitenant Georg Lichtenstern (links
vooraan) feliciteert doelman Eduard 'Edi' Schaffer in het bijzijn van zijn
ploegmaats na een knappe prestatie.*

Naam en oorsprong

De naam 'Burgstern Noris' is afgeleid van de twee familienamen van de oprichters en de stad Nürnberg.

'Noris' is een allegorische naam voor de stad Nürnberg in het midden van de deelstaat Beieren. De stad telt op vandaag zo'n half miljoen inwoners. Het voetbalteam bestond vooral uit spelers van 1 FC Nürnberg en Fürth SpVgg.⁴

'Burg' is afgeleid van Wolfgang Oldenbourg (1913-1986) uit München. Na zijn opleiding aan het Max-Gymnasium aldaar werd Oldenbourg beroepsmilitair en was hij van 1939 tot 1941 ingelijfd bij de 2de Compagnie Infanterie Divisie Nieuwsafdeling 17. In juni 1941 werd hij naar het Oostfront gestuurd. Hij werd door de Sovjettroepen in de omgeving van Praag in mei 1945 gevangen genomen en zal tot december 1949 in Russische krijgsgevangenschap verblijven. Hij was een bekend tennis- en hockeyspeler en maakte deel uit van het olympische hockeyteam maar moest zijn verdere ambities laten varen wegens een opstoot van kinderverlamming. Ondanks de handicap die hij hieraan overhield, bleef hij verder sport beoefenen op hoog niveau. Op 23 april 1939 ontving hij samen met Georg Lichtenstern het 'Ehrenschild des Führers des deutschen Kraftfahrsports in Silber'.

Als hij na zijn vrijlating in familiekring over de oorlog vertelde dan gaf hij de indruk dat deze voor hem blijkbaar alleen uit tennis, hockey en voetbal had bestaan.

'Stern' is afgeleid van Georg Lichtenstern (1914-2008). Hij was de zoon van een veearts uit Schloss, gemeente Edling bij Wasserburg. Omwille van familiale omstandigheden kon hij niet verder studeren aan een hogeschool en liet hij zich in 1933 inschrijven als cadet bij het leger. Op 1 april 1934 werd hij ingedeeld bij de Nachrichten-Abteilung 7 in München. Na een officiersopleiding in München, Dresden en Halle an der Saale werd hij op 1 april 1936 tot luitenant bevorderd bij de Nachrichten-Abteilung 17. In 1939/1940 nam hij deel aan de Poolse, Belgische en Franse veldtocht. In mei 1941 werd hij leraar van de cadetten bij de militaire inlichtingschool

⁴ De voormalige Amerikaanse vice-president Henry Kissinger is in Fürth (27 mei 1923) geboren uit Joodse ouders en bracht er een deel van zijn jeugd door. Hij is erelid van SpVgg Greuther Fürth.

in Leipzig en vanaf september 1942 maakte hij deel uit van verschillende inlichtingeneenheden aan het Oostfront. In mei 1945 werd hij in Kurland door de sovjettroepen gevangen genomen en belandde in Russische gevangenschap. In mei 1950 werd hij vrijgelaten. Lichtenstern was in diverse sportdisciplines actief. Hij was een goed atleet en werd later ruiter, rijleraar en golfspeler.

De oprichting van Burgstern Noris

Voorjaar 1941: Volgens de mondelinge informatie van Lichtenstern is deze foto genomen bij een gevechtsstand op zo'n 11 km van Vosselare. V.l.n.r. Otto Steiner, Dr. Heinz Mussbach, Wiedemann, Georg Lichtenstern.

Voor de oprichting van 'Burgstern Noris' moeten we terug naar de zomer van 1940. Na de 18-daagse veldtocht werd de 17^e Infanterie Divisie in Vlaanderen gestationeerd in de omgeving van Brussel, Oostende en Gent. De Staf van de divisie lag in Gent en de Nachrichten-Abteilung 17 was gevestigd in Gent en Vosselare.

De toevallige concentratie van meerder topvoetballers in de beide compagnies van de Nachrichten-Abteilung 17 deed velen luidop dromen om een voetbalploeg op te richten. Deze idee vond bijval bij de twee compagniechefs Oldenbourg en Lichtenstern en hun divisiecommandant luitenant-generaal Herbert Loch (1886-1975), een hoger officier van de oude garde die bezorgd was om het welzijn en de fysieke kracht van zijn soldaten en zijn twee compagniechefs groen licht gaf voor de oprichting van een voetbalploeg.

Voor de organisatie van de wedstrijden werd een beroep gedaan op 'Sportofficier' luitenant Otto Steiner (1917-1995). Steiner was afkomstig uit Neustadt bij Coburg. Na de oorlog werd hij Evangelisch predikant en ontfermde zich over de ontheemden, de sociaal zwakkeren in de maatschappij en de vluchtelingen. Hij stichtte in 1964 de 'Sozialen Beratungsdienst der Evangeliumsgemeinde München Hasenberg e.V.' die op vandaag 30 diaconale organisaties telt met 250 werknemers en is ook de oprichter van de protestantse service-organisatie 'Nordlicht'. Omwille van zijn verdiensten heeft de stad München in 2000 de 'Pfarrer Steiner Platz' in Hasenberg-München naar hem genoemd.

Penningmeester van het elftal werd de 26-jarige opperwachtmeester Julius Heidingsfelder, een 100 en 400 meter-loper, die bij de 2. Kompanie Infanterie-Divisions-Nachrichten-Abteilung 17 verantwoordelijk was voor het financieel beheer.

Op 12 november 1940 wordt voor het eerst de naam 'Burgstern' vermeld in 'Der Kicker' en een week later heeft hetzelfde blad het over 'Burgstern Noris'. Op 3 december 1940 hebben ze het over 'MSV Burgstern Noris'. In de 'Brüsseler Zeitung' werd deze laatste naam voor het eerst op 24 oktober 1940 gebruikt.⁵

Oldenbourg verbleef vermoedelijk in het Gentse terwijl Lichtenstern, volgens zijn getuigenis, het kasteel in Vosselare als verblijfplaats had. In het fotoarchief dat Lichtenstern naliet zijn wel geen herkenbare foto's teruggevonden van Vosselare wel van Nevele. Zo verzamelde de compagnie van

⁵ In mei 1940 won een naamloos soldatenelftal waaronder 6 latere Burgstern-Noris-spelers van Eintracht Frankfurt met 2-1.

Lichtenstern regelmatig op de weiden van de Oostbroek waar nu de gemeentelijke begraafplaats zich bevindt en op het vroegere voetbalterrein op de Oostbroek, naast het kerkhof, waar nu het judolokaal en de gaaisprang van de schuttersgilde Sint-Sebastiaan staan.

Mei 1941: Volgens Lichtenstern werd deze foto genomen bij zijn afscheid van de Nachrichten-Abteilung 17 in mei 1941. De foto werd genomen op de Oostbroek waar zich nu de Nevelse gemeentelijke begraafplaats bevindt. Op de achtergrond zien we de kapel van O.L.Vrouw van Zeven-Weeën.

Volgens Lichtenstern werd deze foto genomen te Vosselare in het voorjaar van 1941 kort voor zijn overplaatsing naar Leipzig. V.l.n.r. Lt. Dr. Heinz Mussbach, Otto Steiner, Georg Lichtenstern en Wiedemann.

De Vlaamse of Vosselaarse periode van Burgstern Noris

De 'Burgstrenler' zoals de spelers werden genoemd, speelden in witte truien, waarop de arend van de Wehrmacht stond afgebeeld, en zwarte broeken. Soms werden ze ook de 'Adlerträger', 'die Weiss-Schwarzen' of 'die Gäste mit dem Wehrmachtsadler' genoemd.

De sportwedstrijden en de trainingen hadden een meervoudig doel: ze moesten de troepen in conditie houden, ze zorgden voor amusement, ze bevorderden de kameraadschap, ze moesten dienen als propaganda voor de bezetter⁶ en de superioriteit van het Duitse volk moest tot uiting komen. Dit laatste gaf regelmatig aanleiding tot problemen. Lichtenstern en Steiner deden er alles aan om vooral de grote nederlagen tegen ploegen uit bezet gebied te verzwijgen.

Nogal snel ontstond een zekere naijver tussen de diverse militaire ploegen om zoveel mogelijk goede spelers bij zich aan te sluiten en vrij te houden van het front en ook de pers liet zich niet onbetuigd. Zo voerde de 'Brüsseler Zeitung' in zijn editie van 28 oktober 1940 een werfcampagne voor voetballers voor Burgstern Noris.

Bij de Duitse overheid was het nut van internationale sportmanifestaties omstreden. Voor Goebbels waren nederlagen, vooral tegen ploegen uit het bezette Oosten, propagandistische rampen. Na enkele nederlagen tegen Belgische ploegen ontving Lichtenstern van 'Reichssportführer' Hans von Tschammer und Osten (1887-1943) een telegram met het verbod om met 'Burgstern Noris' nog tegen Belgische voetbalploegen aan te treden want het schaadt de moraal van de troepen en het aanzien van de Wehrmacht. Het was hen ook niet ontgaan dat bij de wedstrijden in Gent, Brugge, Antwerpen en Brussel een echte interlandstemming heerste en kreten als 'Allons Belgique' en 'Ra, ra, ra, Germania' toen door het stadion galmden. Dergelijke opstootjes van nationalisme in bezet gebied kon de Duitse propaganda missen als de pest.

Tussen oktober 1941 en maart 1942 werd o.a. gewonnen van Racing Gent (3-1), Olympic Charleroi (7-2), La Gantoise (2-1), Cercle Brugge (3-2), Deutscher Sportverein Brüssel (3-1 en 2-1). Er werd met grote cijfers verloren van Club Brugge (0-6) en Lyra Lier (1-7). Volgens Lichtenstern waren de Belgische ploegen vragende partij om tegen de Duitsers te spelen maar of deze bewering klopt is niet meer te achterhalen.

Men speelde voor 3.500 tot 10.000 toeschouwers en er werd steeds een toegangsprijs gevraagd van minstens 50 Pfennig. Nog volgens Lichtenstern

⁶ "Wieder einmal führten die Soldaten ihr anerkannt famoseres Spiel vor, einen Werbekampf im besten Sinne für das Fussballniveau ihres Heimatlandes, der ja in Deutschland guten Ruf genießt" in Brüsseler Zeitung van 4 november 1940 na een overwinning tegen La Gantoise (nu A.A.Gent).

werden de inkomgelden niet gedeeld met de Belgische ploegen maar aangewend voor de eigen onkosten en de sportuitrusting.

Het afscheid van de Nachrichten-Abteilung 17 in het voorjaar van 1941. V.l.n.r. Georg Lichtenstern, Otto Steiner en hoofdwachtmeester Zange. De foto werd genomen op het vroegere voetbalterrein op de Oostbroek naast het huidige kerkhof. Op de achtergrond zien we de kerk van Nevele en de eerste huizen van het dorp.

Het Kasteel van Vosselare of Meirekasteel in 1940.

In de zomer van 1940 werd Burgstern Noris in Gent kampioen van de 17de Infanterie Divisie na een overwinning tegen het *Nürnberger Infanterie-Regiment 21*. Deze titel werd in april 1941 verlengd na een overwinning tegen *Gruppe Preu*. Een hoogtepunt bereikte het team op 14 mei 1941. Toen werd in het Parijse Prinsenspark gewonnen met 2-1 van de Pariser Soldatenelf waardoor 'Burgstern Noris' zich de onofficiële titel van 'Meister des Westens' toeëigende. Dat door de Duitse legerleiding voor het Prinsenspark werd gekozen om deze finale te spelen moet voor de Fransen ongetwijfeld als erg vernederend zijn overgekomen. Een week later, op 18 mei, werd in Rijsel met 11-1 gewonnen van een selectie Rhein/Ruhr-Elf. Deze wedstrijd betekende het einde van wat we de Vosselaarse periode van 'Burgstern Noris' kunnen noemen.

Zoals eerder vermeld werd Lichtenstern in mei 1941 leraar aan de militaire inlichtingschool. In zijn editie van 19 juni 1941 meldt de 'Brüsseler Zeitung' onder de hoofding 'Burgstern Noris lässt grüssen' dat de ploeg andere opdrachten te vervullen krijgt. Ze zouden voortaan voor meer dan een jaar aan het oostfront in Rusland worden ingezet. Bij de Nazi-leiding werd het principe gehuldigd dat zij die zich onderscheidten op sportief vlak dit ook dienden te doen aan het front om zo tot voorbeeld te dienen voor de anderen.

De na-Vosselaarse periode of de Bretoense periode

In zijn editie van 22 juli 1942 kondigde de 'Brüsseler Zeitung' aan: 'Burgstern Noris spielt wieder'. In juli 1942 vinden we Burgstern Noris ook terug als handbalteam in Quimperlé in Bretagne. Voortaan werd meestal nog gevoetbald tegen militaire ploegen of Duitse teams zoals 1 FC Nürnberg, FC Schweinfurt, FC Schalke 04 enz.

Op 8 november 1942 speelden de Pariser Soldatenelf en Burgstern Noris opnieuw de finale van het Kampioenschap van het Westen in het Prinsenspark. Ditmaal trokken de Duitse Parijzenaars aan het langste eind en wonnen met 4-2.

Een week later won Burgstern Noris van het Franse Lorient met 2-1 en op 6 december 1942 speelde de 'Wehrmachts-Elf Frankreich' bestaande uit een selectie van spelers van de Pariser-Soldaten Elf en Burgstern Noris in het Prinsenspark tegen 'Standort Mannschaft München'. Op 17 januari 1943 verloor Burgstern Noris in Berlijn voor 10.000 toeschouwers tegen een Berlijnse selectie met 2-6.

Eind 1942, begin 1943 plande de Duitse nationale coach Herberger wedstrijden van de nationale ploeg tegen Burgstern Noris en de Pariser Soldatenelf. De oorlogsomstandigheden beslisten er echter anders over. Na de nederlaag van de Duitse troepen in Stalingrad werd de 17de Infanteriedivisie in april 1943 terug naar het Oostfront gestuurd. Volgens doelman Schaffer werd toen nog slechts een wedstrijd gespeeld tegen Mölders Krakau in het Dynamo-stadion van Kiev. Hier eindigt dan ook de geschiedenis van Burgstern Noris, vermoedelijk het sterkste voetbalteam dat ooit op Nevels grondgebied opereerde.

De Spelers

Burgstern Noris in 1941: Geknielt Rolf Baier, Eduard Schaffer, Julius Uebelein. Staande v.l.n.r. Julius Heidingsfelder, Georg Rodler, Karl Kupfer, Hans Uebelein, Martin Vogel, Josef Nachreiner, Endress, Hamm, Leonard Knorr, Erwin Katheder, X.. Uit: Herzog M. 'Fussball zur Zeit des Nationalsozialismus', blz. 81 fig. 4.

De spelers van Burgstern Noris behoorden tot de beste van hun land. De basis van de 1 FC Nürnberg, de eerste Duitse naoorlogse landskampioen in 1947-1948⁷ werd gevormd door de Burgstern Noris-spelers met Schaffer

⁷ West-Duitsland of de *Bondsrepubliek Duitsland* werd op 23 mei 1949 opgericht met Bonn als hoofdstad. De Bondsrepubliek omvatte naast het westen van Duitsland ook het noorden en zuiden en West-Berlijn. Oost-Duitsland of de Duitse

en de gebroeders Hans en Julius Uebelein als stekhouders. De navolgende spelers maakten deel uit van 'Burgstern Noris':

Rolf Baier, °27.11.1918, was tijdens het seizoen 1938-1939 aangesloten bij VfR Schweinfurt.

Michaël Blötz kwam van SV Röthenbach.

Endress, center-half, kwam van BSG (Betriebssportgemeinschaft) Neumeyer Nürnberg.

Lenz Fischer, van BSG Neumeyer Nürnberg, sneuvelde in de herfst van 1943.

Konrad Frey, verdediger, °Nürnberg 02.03.1915 sneuvelde in de omgeving van Sanorowo in Rusland op 19.12.1941. Hij was afkomstig van Sportklub Sparta Nürnberg.

Gogl, rechtsbuiten, was afkomstig van Sportklub Sparta Nürnberg.

Erwin Katheder, °Roth bij Nürnberg 04.09.1913, verdediger, was afkomstig van FC Roth en sneuvelde in 1945.

Leonhard Knorr, °13.02.1913, midvoor, speelde bij SpVgg Fürth (Beieren) van 1936-1946.

Karl Kupfer, °27.02.1921 - †01.07.2003, midden-rechts. Karl 'Molli' genoemd. Hij kwam van VfR Schweinfurt en werd later wisselspeler bij de 1 FC Nürnberg waar hij nog zelden aan spelen toe kwam. Later speelde hij nog bij FC Schweinfurt 05 (1945-1950), SV Darmstadt 98 (1951/52) en FC Schweinfurt 05 (1952-1955).

Emil Leupold, °Fürth 05.01.1913, kwam van SpVgg Fürth en sneuvelde in het voorjaar 1942.

Maass, doelman, was afkomstig van 1.FC Röthenbach.

Josef Nachreiner, °Nürnberg 29.05.1914 was afkomstig van BSG Neumeyer Nürnberg. Tijdens het seizoen 1945-1946 was hij aangesloten bij 1 FC Nürnberg als aanvaller maar mocht slechts enkele keren invallen. In 1947/48 speelde hij bij FC Wacker München.

Oberndörfer kwam van SV Schwabach.

Hans Odörfer, °Nürnberg 06.08.1914, kwam van BSG Neumeyer Nürnberg

Democratische Republiek (D.D.R.) werd op 7 oktober 1949 opgericht met als hoofdstad Oost-Berlijn. Deze toestand bleef zo tot de val van de Berlijnse Muur op 9 november 1989 de poort opende voor de hereniging van Duitsland op 3 oktober 1990.

Bernhard Pitzer °1915, kwam van SpVgg Fürth. Hij sneuvelde op 3 februari 1942 in Ssaswino bij Juchnow.

Georg Rodler, °Nürnberg 16.09.1914, doelman, kwam van BSG Neumeyer Nürnberg. Hij sneuvelde in het Poolse Ryczywol op 03.08.1944.

Eduard Schaffer, °13.12.1921 in Dux (nu Tsjechië). Een voormalig handballspeler. Hij was de eerste doelman van het team vanaf het voorjaar 1940 en was in de periode 1947-1958 de eerste doelman van 1 FC Nürnberg waarmee hij in 1947-1948 het eerste naoorlogse Duitse voetbalkampioenschap won. Hij speelde 413 maal voor het eerste elftal.

Albert Sing, °Eislingen 07.04.1914 - †Origgio (Zwitserland) 31.08.2008, middenvelder, speelde enkele keren mee met Burgstern Noris. Hij verwierf na de oorlog vooral bekendheid als trainer in Zwitserland. Zo was hij actief in die functie bij o.a. Grasshoppers Zürich, VfB Stuttgart, 1860 München, BSC Young Boys (4 x op rij landskampioen 1957-1960, 2 x Zwitserse beker en halve finale Euracup 1 in 1959), FC Luzern, FC Lugano, FC Zürich e.a. Hij was 9 x internationaal tussen 1940 en 1942 en scoorde het 500ste doelpunt van de Duitse nationale ploeg in een landenwedstrijd. Hij was hulptrainer van de (West)Duitse Nationale ploeg in 1954 die in Zwitserland toen voor de eerste maal wereldkampioen werd.

Tzscach, doelman kwam van Steinach 03 of SV 08 Steinach

Hans Uebelein, °2.03.1914 - †23.12.1971, verdediger, speelde van 1933 tot 1951 bij de 1 FC Nürnberg en trad tijdens de 18 jaar die hij bij Nürnberg speelde 487 maal aan bij het eerste elftal. Landskampioen in 1936 en 1948 en bekerwinnaar in 1935 en 1939. Toen werd de Duitse voetbalbeker nog de Tschammerpokal genoemd naar Reichssportführer Hans von Tschammer und Osten.

Julius Uebelein, °17.02.1916 - †14.01.2001. Linksmidden, bijgenaamd Uttla, jongere broer van Hans. Hij speelde tot 1949 bij de 1 FC Nürnberg en trad 284 maal aan bij het eerste elftal. Hij werd landskampioen in 1936 en won in 1939 de Tschammerpokal. De finale van het kampioenschap in 1948 miste hij wegens ziekte. In 1950 trok hij naar Sp Vgg Weiden.

Martin Vogel, °Nürnberg 20.09.1911, kwam van FC Würzburger Kickers.

Walz kwam van de Stuttgarter Kickers.

Tot de Nachrichten-Abteilung 17 behoorden ook oud-internationaal Hans Kalb (1899-1945) van 1 FC Nürnberg en Karl Müller toenmalig vice-president van deze club.

André Bollaert

Poesele

Bronnen en literatuur:

HERZOG Markwart, „*Sportliche Soldatenkämpfer im großen Kriege“ 1939–1945: Fußball im Militär – Kameradschaftsentwürfe repräsentativer Männlichkeit*, in: Markwart Herzog (Hrsg.), *Fußball zur Zeit des Nationalsozialismus: Alltag – Medien – Künste – Stars* (Irseer Dialoge: Kultur und Wissenschaft interdisziplinär, Bd. 13), Stuttgart: Kohlhammer, 2008, p. 67–148.

<http://www.clubspieler.de/s/s.html>

[http://de.wikipedia.org/wiki/1. FC N%C3%BCrnberg](http://de.wikipedia.org/wiki/1._FC_N%C3%BCrnberg)

<http://www.fcn.de/>

Mededelingen van Georg Lichtenstern ons overgemaakt per mail door Dr. M. Herzog.

**IN MEMORIAM GUIDO SCHAECK
(LANDEGEM 29 AUGUSTUS 1927-LANDEGEM 25 MEI 2012),
MEDESTICHTER VAN DE HEEMKUNDIGE KRING
HET LAND VAN NEVELE**

Op 1 februari 1969 kwam ik op de Poeldendries wonen in Landegem en enkele maanden later vond ook mijn studiegenoot Johan Taeldeman in dezelfde straat een woning. Als studenten Germaanse filologie hadden we nogal dezelfde belangstelling: Johan had zich toegelegd op dialectologie en ik op de toponymie.

In Landegem vatten we het plan op om er een heemkundige kring te stichten. Maar als nieuwe inwoners beseften we maar al te goed dat we hiervoor de steun en de medewerking nodig hadden van echte Landegemnaren. Waarom we juist bij Guido Schaeck terechtkwamen, weet ik niet meer, wel weet ik dat we er zeer welgekomen waren en dat Guido ons plan zeer genegen was.

Guido was hoofdtekenaar aan het Geologisch Instituut van de Universiteit Gent, dat werd geleid door de oud-Nevelaar prof. dr. René Tavernier. Guido maakte de plannen bekend aan zijn 'baas' die enthousiast zijn medewerking toezegde.

Samen met de andere Landegemse heemkundige Jos Vandevelde werd op 28 februari door Guido Schaeck, Johan Taeldeman, Jos Vandevelde en ondergetekende Het Land van Nevele officieel gesticht.

Guido werd de eerste secretaris-penningmeester maar zijn taak strekte zich veel verder uit dan het bijhouden van de luttele gelden en het schrijven van brieven en verslagen. We zagen het meteen groots en wilden ook een tijdschrift uitgeven. Hoe doe je dat zonder geld? Om geld in het laatje te brengen hadden we leden nodig en uit zijn uitgebreide (ook politieke) vriendenkring wist Guido binnen het jaar een honderdtal abonnees te rekruteren.

Bij het tienjarig bestaan van de heemkundige kring werden op 27 januari 1980 de stichters verheven tot prins in de Orde van de Nevelse Huwier. V.l.n.r. Johan Taeldeman, Jos Vandavelde, Jan Luyssaert, René Tavernier en Guido Schaeck.

Links op de foto Guido Schaeck in de tekenkamer van het Geologisch Instituut van de Universiteit Gent.

Met een budget van nauwelijks 10.000 Bfr. (ongeveer 250 Euro) moest we ons huishouden beredderen, vandaar dat we besloten het tijdschrift niet enkel zelf te schrijven maar het ook zelf te drukken, te verzamelen, te nieten en aan de man te brengen. Op de dienst van Guido (en dus van prof. R. Tavernier) stond een stencilmachine, lag er papier en ... hadden de medewerkers een rekbare middagpauze. Tot en met het tweede nummer van 1975 werd ons tijdschrift bijna gratis geboren op de persen van de universiteit, en dat terwijl prof. Tavernier een oogje dichtkneep of aan de koffietafel lange uiteenzettingen gaf.

Die koffietafel was bovendien een unieke plaats om ideeën tot wasdom te brengen. Ik werkte toen in de Savaanstraat en Guido in de Jozef Plateaustraat, geen tweehonderd meter van mekaar. Ettelijke keren ging ik in mijn middagpauze bij Guido informeren hoe ver het stond met het tijdschrift.

Door zijn beroep, zijn werkomgeving en zijn 'baas' had Guido een bijzondere belangstelling voor het landschap en om ons met de neus op de werkelijkheid te duwen, organiseerde hij voor de prille heemkundige kring educatieve wandelingen. De allereerste uitstap was een bodemkundige verkenning op en rond de Wildendries te Landegem op 27 september 1970 waaraan toen veertig wandelaars deelnamen. Guido leidde ons van de kouter over de dries naar de broeken en toonde ons ter plekke het verschil tussen die soorten gronden.

Ik ben ervan overtuigd dat mijn theoretische kennis van de plaatsnamen hier een wending heeft gekregen en ik dààr heb geleerd dat plaatsnamen en de achterliggende werkelijkheid onlosmakelijk met mekaar verbonden zijn.

In de daarop volgende jaren heeft Guido vele avondwandelingen, stalkaarsenwandelingen, drieswandelingen en lentewandelingen geleid.

Guido was een zeer gastvrij bestuurslid. Bij gebrek aan een lokaal vergaderden we met het bestuur maandelijkse ten huize van een van de leden. Memorabel is één van de bestuursvergaderingen ten huize Schaeck. Als naar gewoonte op den buiten gingen we langs de achterdeur naar binnen. Die stond trouwens meestal wagenwijd open. Even geroepen om onze komst aan te kondigen ... geen teken van leven. Toch, de kleine Katrien verscheen en vertelde dat haar ouders niet thuis waren: haar vader had een dringende andere vergadering, maar geen nood: we moesten maar in de kelder drank halen en konden gewoon vergaderen. Tot de lamp sprong. Weer was het Katrien die ons zei: kijk maar in die grote kast daar liggen nieuwe lampen!

Vanaf de stichting in 1970 tot 1993 bleef Guido bestuurslid, maar door zijn drukke taak als voorzitter van het OCMW van 1977 tot 1983 en nadien als lid van het vast bureau van het OCMW tot 1996 deemsterde zijn actieve medewerking in het dagelijks bestuur van de heemkundige kring stilaan weg.

In 1993 nam hij ontslag, maar zijn belangstelling voor één bepaald facet van de heemkunde bleef bij hem leven. Dat mocht ik ondervinden toen ik in 2009 de laatste hand legde aan mijn toponymische studie van de gemeente Landegem. Met Guido kon ik lange gesprekken voeren over de kouters van Landegem en aan de hand van de overgeleverde namen in archiefstukken tekende hij een verhelderende reconstructie van de Wil dendries in Landegem.

Hoever hij is geraakt met het schrijven van zijn memoires, waarvan hij af en toe iets losliet, weet ik niet.

Zijn kinderen en kleinkinderen en achterkleinkind verliezen in Guido een monument van een vader, grootvader en overgrootvader.

Jan Luyssaert
Merendree

QR-code

Een QR-code is een bepaald type tweedimensionale streepjescode die in 1994 is ontwikkeld. De letters *QR* zijn een afkorting van *Quick Response* ('snelle reactie').

Deze code werd aanvankelijk alleen in de auto-industrie gebruikt. In Japan beschikte men echter al vroeg over gsm-telefoons met camera's en internettoegang (i-mode). Zo ontstond het idee de QR-code te gebruiken voor het aanbieden van een URL. De URL wordt hierbij gecodeerd tot een QR-code. De gebruiker richt zijn cameratelefoon op de QR-code, en neemt hiervan een foto. De code wordt door een QR-lezer in de telefoon omgezet in een URL, waarna in de webbrowser van de telefoon de bijbehorende website wordt getoond. Deze methode bespaart de gebruiker het moeizaam op een telefoon intypen van een URL. Tegenwoordig beschikken alle smartphones over een QR-codescanner. Recente scanners op mobiele telefoons (RedLaser op iOS) hoeven niet meer eerst een foto te nemen om die vervolgens te analyseren. Deze scanners kunnen realtime een QR-code scannen, waarmee het scannen van QR-codes ook echt snel wordt.

De gebruiker start zijn barcode reader software op zijn mobiele telefoon en richt met de camera van zijn telefoon op de QR code tot die volledig in beeld is. De software registreert automatisch de inhoud van de QR code. De QR code wordt door de reader automatisch herkend en direct omgezet in leesbare tekens, zoals bijvoorbeeld een internetadres.

De QR-code die u terugvindt in ons tijdschrift of op onze nieuwsbrief brengt u onmiddellijk naar het internetadres van de heemkundige kring Het Land van Nevele.